

W. H. KIEVIET

DE GEWELVEN

VAN

ARENDSBERG

DE GEWELVEN
VAN
ARENDSBERG

DOOR
W. H. KIEVIET

□□

MET ILLUSTRATIES VAN
TJ. BOTTEMA

□□

TWEEDE DRUK.

□□

NEERBOSCH' BOEKHANDEL - NEERBOSCH.

INHOUD.

INLEIDING	I
RUZIE	10
EEN FREULE EN GEEN PARAPLU	14
BIJ DE FAMILIE THUIS	18
EEN COLUMBUS-TOCHT	21
EEN SMULPARTIJ, DIE GEEN GELD, MAAR VEEL SLAAG KOST	26
EEN MEESTERLIJKE AFTOCHT.	36
DE JONKER EN DE FREULE	41
VERHEVEN PLANNEN, EN EEN BEZOEK DAT VERKEERD AFLOOPT	47
MOE VERTELT EEN TREURIGE GESCHIEDENIS	60
ALS 'T AFGAAT!	65
„DE JUSTITIE DOET ONDERZOEK” EN FRITS ONTVANGT EEN OORLOGSVERKLARING	73
OTTO SPIONNEERT EN ONTMOET EEN OUDEN KENNIS	79
VICTORIE! — OF DE NOODLOTTIGE INVLOED VAN TWEE KWARTJES	87
EEN SPOOKACHTIGE WANDELING EN EEN ONVRIENDELIJKE ONTVANGST.	93
DE DUKER BEDERFT OOK ZIJN ZONDAGSCHE PAK, EN DEKKER VOLBRENGT ZIJN MEESTERSTUK	104
JOHAN DOET BOETE.	110
EEN VERVELENDE DAG DIE ECHTER BETER EINDIGT DAN MEN VERMOEDEN ZOU	116
SLOT-ACCOORDEN.	126

INLEIDING.

„Dokter, of u eens gauw bij meneer Strijen aan huis wilt komen; de jongeheer is weer lang niet goed.”

„Alweer,” mompelde de oude geneesheer terwijl hij de Arendsbergsche Courant neerlegde om zijn sigaar weer aan te steken, „als die kwajongen niet oppast zie ik er een slecht eind in,” en overluid zei hij: „Wie kwam dat vragen, Miete?”

„De meid, dokter; ze zei dat hij leit te huilen en schreeuwen op bed.”

De dokter antwoordde met een onverstaanbaar gebrom en nam zijn krant weer op; Miete ruimde intusschen de overblijfselen van het ontbijt weg. Er verliepen tien minuten, waarin Miete harder met de borden en de kopjes rammelde en tikte dan wel dienstig was voor porcelein en graniet.

„Wat Zaterdag, dekselsche meid, schei toch uit met die herrie,” viel de oude heer korzelig uit. „Wat mankeert je? Ik zal 'n fleschje broomkali voor je laten halen!”

„En gisterenavond,” zei Miete, zonder acht op de bedreiging te slaan, „zag ik dien aap zoo vroolijk en jolig uit het café van Jansen op den hoek van de Broerenstraat komen, hij en nog zoo'n paar lieve jongens, halfdronken, en ze molesteerden iedereen. 't Is 'n schande zeg ik, zulke

sn.tjongens van even zestien, zeventien jaren! Zijn vader mocht hem liever een pak voor zijn broek geven in plaats van zooveel geld. Ten minste als zijn vader” hier zweeg de oude huishoudster, en zette met zooveel geweld de bordjes en kopjes ineen alsof zij er om gewed had dat zij ze wel stuk zou krijgen.

„Hou op met dat lawaai, of ik roep Koba binnen,” snauwde de oude heer, zijn lange witte krullende lokken dreigend schuddende. „Wat bedoel-je met: als zijn vader — hè?”

„Vraag u 't maar aan Koba,” pruttelde de huishoudster, geërgerd en jaloersch op de knappe jongere meid, waarmee de dokter haar nogal eens plaagde.

Een poosje stilte.

„Die meneer Strijen mag wel beter op zijn kantoor en geld passen,” zei dokter Heijmans. „Daar staat hier dat er weer geld vermist wordt en er een tekort in de kas ontdekt is.”

„De dader gepakt?” vroeg de huishoudster met een tintje spot.

„Neen. Het schijnt 'n heele dievenbende te zijn; er is nog bij twee anderen ingebroken, bij Geerlink in de Prinsestraat en Veenstra op de Groote Markt.”

De huishoudster zweeg, naar allen schijn een weinig verlegen met haar eigen gedachten. Zij hielp haar heer de dikke jas aantrekken, nadat hij zijn pantoffels met schoenen verwisseld had; zij bracht hem zijn handschoenen, stok en hoed en opende de deur voor hem. Ondanks hun kibbelen, mochten die twee elkaar wel lijden.

De meer dan zeventigjarige grijsaard met zijn vriendelijk gelaat, scherpe oogen en levendige manieren, stapte nog vlug langs de straat, door allen die hij ontmoette, rijk en arm, eerbiedig en vertrouwelijk gegroet.

Het sombere huis in de drukke Kloosterstraat binnentredend, begaf hij zich terstond naar boven en werd door mevrouw Strijen met tranen in de oogen ontvangen.

„O dokter, is u daar al? Hoe lief van u, om dadelijk te komen.” (De dokter bromde iets tusschen de tanden.) „Och, mijn arme jongen is er weer zoo naar aan toe; en wat het ergste is,” (hier begonnen de tranen rijkelijk te vloeien) „hij wil in zulke vlagen van mij niets weten, van mij, die

toch zijn eigen moeder ben, en ik mag niet eens op zijn kamer komen. En ik ben altijd even lief en vriendelijk tegen hem; hij is mijn eenigst kind! Och, och, wat ben ik toch ongelukkig! 't Is toch wat te zeggen, als je dat moet beleven. En hoor nu toch eens aan! Wat lijdt hij een pijn! Och, och!"

Dokter Heijmans keek de jammerende vrouw, die met den zakdoek voor de oogen in een stoel was gevallen. met een zonderlingen blik aan.

„Maak je niet overstuur, mevrouw,” zeide hij, „'t Zal met Albert wel losloopen. Gisterenavond een partijtje gehad, hè? Hm. Ik zal eens naar hem kijken.”

En zonder op de woorden van Mevrouw acht te slaan, die ten sterkste ontkende, dat haar Albert zich op het bewuste jongheerenpartijtje te buiten gegaan had, of dat hij zich ooit te buiten ging — verliet hij de kamer en trad het vertrek binnen waar de jongheer lag te kermen.

„Ruk uit, voor den!” schreeuwde de zieke toen hij voetstappen hoorde. „Hoe vaak moet ik zeggen, dat ik dat gemaal om mij heen niet verdragen kan!”

„Bedaar, vriendje, houd je wat kalm, met schreeuwen is niets gewonnen,” zei de dokter, terwijl hij naar het ledikant trad en het gordijn opensloeg.

Een leelijke verwensching ontsnapte Albert. „Ik wil geen dokters bij mijn bed hebben,” zeide hij norsch, en wendde het hoofd af, toen hij de scherpe oogen van den grijsaard ontmoette.

Als antwoord opende deze de zware gorijnen voor de ramen, trok de jalouzieën op en deed het heldere morgenlicht de kamer instroomen. Toen sloot hij de deur, nam een stoel bij het ledikant en keek den patient aan. „Zie mij aan, Albert!” zei hij gebiedend.

Albert keerde het hoofd om, doch sloot even de oogen voor 't volle licht. Hij was op zijn hoogst achttien jaar oud, doch de sporen van een losbandig leven waren diep in het gelaat ingeprent, dat, van nature schoon, toch een zeer onaangename indruk maakte, met de schuwe loerende oogen en den grijnzenden trek om den mond.

„Wat heb je weer uitgevoerd?” vroeg de grijsaard, de dekens wegtrekkend, die de patient tot de kin opgehaald had. „Wil je dan niet naar waarschuwen luisteren? Schaam

je je niet, kwajongen, om je ouders zooveel verdriet te bezorgen, en je eigen toekomst te verwoesten!"

De grijnslach werd nog sterker.

"Ik dacht dat u dokter was van beroep, en geen dominee. En den laatste heb ik in 't geheel niet noodig."

"Ik ben dokter, en geen dominee, meneer Strijen. En ik ben lang genoeg dokter geweest om u te zeggen, dat wanneer u deze levenswijze volhoudt, binnen drie of vier jaar een dominee met u een rijtoertje maakt naar de buitenplaats met het ijzeren hek achter 't station."

Deze zinspeling op het kerkhof scheen Albert wat gedweeër te maken; hij liet althans toe, dat de oude dokter zijn pols vatte. Na een oogenblik stilte zeide hij plotseling „Hebt u 't al gehoord, dat 't weer niet pluis is op ons kantoor, dokter? De lessenaar opengebrouwen en een zestig gulden weg."

De dokter knikte en zweeg.

"Mijn vader treft het al bijzonder slecht met zijn personeel. Eerst dat geval met dien boekhouder — hoe heette hij ook, o ja, Keyzer, wissels vervalscht, in de boeken geknoeid en heel wat geld weg. Jammer met die flauwe sentimentaliteit van mijn vader, dat hij niet achter 't slot gezet is."

Dokter Heijmans liet eensklaps den pols los, stiet de hand bijna weg, en begon, steeds zwijgend, een recept te schrijven.

"Ik zou hem anders getraceerd hebben. Maar die rechter Van der Borch, is ook al zoo'n rare; hij liet zich door 't vrome gezicht van den vent, en 't mooie behulde snoetje van zijn vrouw inpakken, en ontsloeg hem wegens gebrek aan bewijs. Gebrek aan bewijs! De bewijzen lagen bij hoopjes voor 't oprapen."

"Zoo," zeide de grijsaard droogjes. „Was u verleden jaar al op 't kantoor?"

Albert wierp een snellen, wantrouwend blik op het gelaat, door de lange witte lokken omkranst, maar sloeg den blik schielijk neer, terwijl hij zich op de lippen beet en een kreunenden zucht uitte — van de pijn.

"Ja, dat was ik," zei hij kuchende, „en ik had al lang geen goed gezicht op dien deftigen snaak. Hij was mij veel te vroom." („Hm," kwam de dokter.) „Nooit wilde hij

eens meedoen met een partijtje of ook maar een rondje, en altijd stond hij klaar met zijn vrome vermaningen tegen de wereldsche verleiding. 't Zal wel een man naar uw hart geweest zijn, dokter, nietwaar?" vroeg hij met een boosaardigen trek, loerend opkijkend.

„Ja" zeide de dokter kortaf. „Ik mocht hem graag lijden."

„Dat zal wel," hervatte den zieke met een heeschen lach, die echter opgevolgd werd door een pijnlijk kreunen. „Hij kon de lui zoo honig om den mond smeren. Maar ik vermoedde dadelijk dat hij de kat in 't donker kneep. En 't is wel zoo uitgekomen. Ik *haatte* hem," zei Albert terwijl zijn hand in de dekens kneep. „Ik had hem soms kunnen doodslaan. Hem met zijn vrome praätjes. Hij is dood, geloof ik?"

De dokter knikte even, zonder te spreken. Met de handen over zijn stok gevouwen keek hij den patient opletend aan

„Nu, dat is gelukkig. Anders was misschien ditmaal het onderzoek heropend, en al de sentimentaliteit van mijn vader zou hem dan niet hebben gered. *Ik* zou hem wel achter de tralies gedraaid hebben."

„Maar hij is gelukkig dood," zei de grijsaard terwijl hij opstond. „Meneer Strijen, u kunt dit drankje laten klaar maken; dat zal u baten, indien u zich een maand of drie rustig houdt, alle zware wijnen en dranken laat staan en opwinding vermijdt. Zoo niet, dan sta ik nergens voor in."

„Dus wanneer ik mij rustig houd, dan moet ik tot het volgend jaar het groote voorrecht derven van u weer te zien, dokter? Wel, ik zal mijn best doen uw voorschriften op te volgen."

Op deze lompe worden verliet dokter Heijmans met een korten groet het vertrek, rood van toorn.

Het kantoor voorbijgaande zag hij den heer Strijen senior, sprekende met een agent van politie, en liep meteen naar binnen. De agent ging heen.

„Zoo dokter, is u boven geweest? Mijn vrouw maakt zich dadelijk nog al overstuur, maar 't is toch niet erg, wél?"

De dokter haalde de schouders op. „Dat zal afhangen van de manier waarop hij zich in 't vervolg gedraagt. Houdt hij zijn gemak, dan kan hij die aanvallen wel te boven komen, zoo niet, dan vrees ik er voor. In elk geval raad ik u een

anderen geneesheer daarover te raadplegen. Voor dezen patient bedank ik, meneer Strijen."

"Hoezoo, dokter?" vroeg de handelaar, verwonderd het toornig gelaat van den grijsaard gadeslaande.

"Omdat ik de impertinenties van den jongeheer niet verkiez af te wachten, dáárom. Ik ben geen vierenzeventig geworden, met God en met eere, om mij door een halfwassen braassem voor den gek te laten houden." En de oude heer veegde zich met den zakdoek het verhitte gezicht af.

"Kom kom dokter, ik bid u, neem dat niet zoo hoog op," zei de koopman vergoelijkend. „Zoo hij u beleedigd heeft, vraag ik u voor hem excuus, en ik zal er voor zorgen dat het niet meer gebeurt. De pijn zal hem zenuwachtig gemaakt hebben; de arme jongen is lang zoo sterk niet als ik hem wel wilde hebben."

"Dat is zoo," zei de dokter, wiens drift al wat bekoeld was — misschien werkte het glas geurige wijn, hem door den koopman ingeschonken, daartoe mede — „en ik vrees dat zijn gestel niet bestand is tegen de levenswijze die hij volgt."

"Levenswijze, die hij volgt," herhaalde de handelaar, „iets dergelijks hebt u ook al tegen mijn vrouw gezegd, maar u moet u bepaald vergissen, dokter. Onze zoon leeft zooals het jongelui uit zijn stand past, en naar ik kan nagaan uit de uitgaven die hij doet, zeer geregeld — natuurlijk, zonder monnikenvroomheid, maar dat zult u hem toch niet misgunnen."

De dokter knikte verstrooid. „En gisteravond was hij thuis, nietwaar?" vroeg hij.

„Ja. Er was een klein partijtje dat zeer vroeg afliep, omdat Albert toen reeds onwél werd; elf uur was hij al op zijn kamer."

Dokter Heijmans keek den vader scherp aan, doch deze was blijkaar te goeder trouw.

„Als ik mij op ieder verlaten kon als op mijn zoon," zeide de heer Strijen met een zucht, „dan leidde ik een gelukkiger leven. Maar wat er aan mijn personeel scheelt, weet ik niet. Die, welke ik 't meest vertrouwd, bedriegen en bestelen mij op 't schandelijkst."

„Er is bij u ingebroken, nietwaar?" vroeg de dokter.

„Ja, ingebroken — 't was een herhaling van wat verleden jaar met Keyzer voorviel. Ik vertrouwde dien klerk 't meest van allen, maar de bewijzen zijn te verpletterend.”

„Heeft hij bekend?”

„Nee, maar ik vrees dat hij de gevangenis toch niet ontglippen zal. Ik wilde hem met een standje laten loopen, maar Albert dringt er op aan, dat er een voorbeeld gesteld worde, en ik kan mijn zoon niet geheel ongelijk geven.”

„En zijn de bewijzen zoo sterk tegen hem?” vroeg de dokter.

„Zie maar hier,” zeide de handelaar, en bracht hem naar een glazen deur, waardoor hij het uitzicht had op een tweede kantoor, waar een viertal klerken aan lessenaars zaten. „'s Avonds sluit ik zelf het kantoor, nadat ik nog eens alles nagezien heb. Dat laat ik nooit iemand anders doen, zelfs Albert niet, tenzij ik ziek ben — en dat is geen twee dagen in 't heele jaar geweest. Den heelen dag door ben ik hier, of Albert, of de eerste klerk, een oud man. Nu had ik reeds eenige weken geld vermist, maar niet veel. De vorige week was het echter meer, zoodat ik er met Albert over sprak, en een oud kunstje te baat nam, namelijk om gemerkt geld neer te leggen. Eergisteren lag er een belangrijke som, bij de achthonderd gulden, in mijn bureau, en jawel, den volgenden morgen ontbrak er bij de zestig gulden aan. Bij een vlug heimelijk onderzoek kwam het uit: mijn oudste klerk gaf van het door mij gemerkte geld uit; er lag gemerkt geld in zijn lessenaar; hij was den vorigen avond nog laat op het kantoor geweest, toen de klerken al naar huis waren, en Albert even de straat was opgelopen. 't Spijt mij machtig om den man, al heeft hij geen huisgezin, zooals Keyzer had, maar”

„Ja, met Keyzer was 't nog erger, hè,” viel de dokter vragend in.

„Ja, die had ook de boeken vervalscht en wissels geteekend, naar ik vermoed,” zei de heer Strijen verdrietig. „Ellendige kerel — en ik hield zooveel van hem. Ik vertrouw niemand meer, nu ik tweemaal zoo bitter bedrogen ben. Op Keyzer zou ik kasteelen gebouwd hebben”.

„Heeft hij bekend?”

„Nee hij! — tot zijn laatsten snik hield hij vol dat hij onschuldig was — en waarlijk, dokter, ik twijfel er zelf

soms aan, of ik mij niet bedrogen heb. Ik heb dan ook mijn best gedaan hem vrij te krijgen — de man was, zonderling! de eerste die om 't gerecht riep — en hij is dan ook wegens gebrek aan bewijs vrijgesproken, maar alleen omdat ik de krachtigste bewijzen achtergehouden heb.”

„Verdacht u geen ander?”

„Niemand anders dan hij kan het gedaan hebben,” zeide de koopman. „Om er niet van te spreken dat Albert eerst, en daarna ik hem bijna op heeterdaad betrapte. Later heeft hij getracht de schuld op Albert te werpen — en dat was te leelijker, omdat die hem nog voorsprak.”

„Zoo, hm,” zei de dokter nadenkend. „En is er geen andere uitgang in uw kantoor dan deze beide?”

„Neen. Zie maar. En nooit vergeet ik ze af te sluiten en de sleutels mee te nemen. Op dat punt ben ik zeker.”

„Juist,” zei de dokter opstaande. „U schijnt hier last van muizen te hebben; me dunkt, ik hoor telkens geritsel achter het behangsel. Nu, meneer Strijen, ik zal mijn ontslag nog maar niet indienen; trouwens ik behoef de eerste vier dagen niet terug te komen; als er iets verkeersd voorvalt, kunt u mij altijd doen roepen. *Au revoir!* Groet mevrouw van mij.”

„Een krasse ouwe heer voor zijn leeftijd, die dokter Heijmans,” zeide de eene heer tot den anderen toen zij op het groote plein van Arendsberg, de Brink, staande, den dokter heel eerbiedig groetten, zonder dat deze, geheel tegen zijn gewoonte, den groet beantwoordde.

„Ja maar hij wordt toch wat dommelig, lijkt het wel,” merkte de ander op. „Kijk dat nu eens aan,” en haastig ging hij den dokter achterna, die bij een leegstaande bovenwoning aan de schel getrokken had, en nageduldig stond te wachten. „Hei, dokter, dáár zijn toch geen patienten van u,” riep de man den grijsaard toe. Deze schrikte op, keek omhoog en stampte wrevelig met den stok op den stoep.

„Ik ben kindsch, geloof ik,” zei hij knorrig. „Die lui

zijn vóór veertien dagen al verhuisd; hoe kan ik zoo vergeetachtig zijn! Dank je voor je waarschuwing,” en hij liep met een driftig stapje naar huis, waar hij tegen zijn huishoudster opspeelde — want de oude heer kon erg ongemakkelijk zijn, wanneer hij uit zijn humeur was.

En dat was hij, den heelen morgen.

I. RUZIE.

Vijf minuten nadat de school was uitgegaan, ontstond er een ooploopje op het grootste plein der stad, de Brink. Dit plein, meer den vorm hebbende van een bijzonder breede, bochtige straat, rondom met kastanjeboomen beplant en vol met allerlei wonderlijke hoeken en gangen — was op dit oogenblik tamelijk verlaten, behalve in den hoek, waar nu alle schooljongens uit de verschillende scholen, rondom het plein gelegen, heenholden, onderweg mekaar toewenkend, schreeuwend en met tasschen en hoofddek-sels zwaaiend.

Het was in 't laatst van October, op een somberen donkeren winderigen najaarsmiddag, even over vieren. De wind joeg de afgevallen bladeren naar alle kanten, rondom de boomstammen, in de keldergaten, de openstaande deuren der winkels in; hij plaagde als een ondeugende straatjongen de kleine meisjes, door in een hoek te sluipen en ze dan plotseling, als ze nergens op verdacht waren op 't lijf te vallen, een handvol blaren in 't gezicht te gooien en zoo mogelijk ze den hoed af te kapen en er mee weg te hollen met een spottend gegier. — Nu en dan sloeg een fijne motregen neer.

„Wat is er aan de hand, Steven?“ vroeg een knaap me een prettig helder gezicht aan een veertienjarigen dikken

schipper, die nog altijd den winter op school liep, en maar niet de hoogste klas kon bereiken, tot groote verbazing zijner jeugdige medescholieren. De vrager kwam juist op een draf aanloopen met zijn schooltasch onder den arm wegens een gebrek aan het riempje, en de jeugdige varensgezel met zwart boezeroen, stukkende pantoffels, de handen in de zakken zijner lange broek verborgen en een stroo-hoed op waar de halve rand van losgetrokken was — drong juist, op een strootje kauwend, door de toeschouwers heen.

„Vier vingers en 'n duim,” was 't flegmatische antwoord van Steven, die intusschen een paar jongens op zij duwde met het doel zich vóór hen te plaatsen, hetgeen echter niet zonder eenige „feitelijkheden” toegelaten werd. Een der teruggeschovenen riep: „Kom hier, Johan! je kunt 't hier best zien.” — „Wat?” vroeg Johan vooruitdringend.

„Ruzie! Sammie Hawaai en Otto van der Borch hebben mekaar te pakken.”

„Sammie en Otto van der Borch!” herhaalde Johan Keyzer verbaasd, terwijl hij zich met zijn makker in de eerste rij drong. En er was reden tot die verwondering. Sammie, de zoon van den grijsbaardigen vuilen boeken-Jood, die behalve arbeid in zijns vaders dienst, ook zaken voor eigen rekening deed, Sammie, met zijn kleine magere gestalte, rossig haar, bleek gezicht met zomersproeten bezaaid, laag voorhoofd, platten neus, breeden mond met dunne lippen en spitse kin, een gelaat dat geheel en al het spotterstype vertoonde, Sammie met zijn havelooze kleeding, een jasje met twee knopen, een vest op geheimzinnige manier toegemaakt, een dun dasje van onbepaalde kleur, een veel te lange broek, kapotte schoenen en een pet waar zijn rood haar doorschemerde — tegenover den netten knaap, die wel een half hoofd grooter was en toch zijn jongere leek, met zijn losse kiel en korte broek en deftig mutsje en zilveren horlogeketting. Zij waren even oud, veertienjaar.

De vechtersbazen hadden mekaar op 't oogenblik *niet* te pakken, zij stonden tegenover elkander in den kring dien de toeschouwers gevormd hadden, doodstil, en staarden elkander aan; Otto met al de minachting die zijn schoon gelaat kon uitdrukken, Sammie met een sarrenden glimlach om den leelijken mond. Otto, met zijn breede borst en vierkante schouders, scheen zonder moeite de overwinning

te kunnen behalen, doch „deskundigen” onder de jongens fluisterden elkaar toe, dat Sammie met zijn lange armen en lenig, aapachtig lichaam niet zoo gemakkelijk klein te krijgen zou zijn; bovendien had dit heer zich van een platten steen voorzien, die in zijn hand een gevaarlijk wapen was. Een blauwe plek bij Sammies linkeroog, en een klein wondje aan Otto's kin, waar nu en dan een bloeddruppel uitlekte, bewezen dat er reeds een „treffen” had plaats gegrepen.

„Toe Otto, geef dien smerigen jood zijn bekomst!” riepen zijn makkers hem toe, terwijl een paar straatjongens, even vuil als Sammie, dezen luidkeels vermaanden zich niet door dien rijken aap op zijn kop te laten zitten. De ophitsing had het gewenschte gevolg; Otto trad vooruit en gaf Sammie een stomp op de borst, waar hij onmiddellijk een slag op den arm voor terug ontving; even daarna hadden de jongens elkaar bij de haren en lagen zij op den grond te worstelen.

In 't eerst was er niets te zien dan slingerende slaande armen en schoppende beenen, dan werden de bewegingen trager. Otto lag bovenop, maar zijn tegenpartij had hem zoo vastgeklemd, dat hij zich nauwelijks bewegen kon. Zoo rolden de kampers heen en weer, nu en dan een gesmoorden kreet of verwensching uitend, terwijl de jongens onder ademloos zwijgen zich over hen bogen en bijkans de lucht afsloten.

Een wreed tooneel was 't, met zulk een haat en verbittering als die twee vochten. Het was te voorzien, dat zij straks van uitputting den strijd zouden moeten opgeven. Maar daar uitte Otto een schreeuw van woede: „Vervloekte dief!” riep hij, en rukte met zulk een krachtsinspanning zijn arm los dat de mouw van boven tot onder openscheurde; hij gaf zijn tegenstander een vuistslag in 't gezicht, dat hem 't bloed uit den neus spatte, en greep hem toen met alle kracht bij de keel. Doch terstond liet hij met een gil los en hief zich op, en meteen ontving hij van Sammie met den scherpsten steenkant een slag tegen den slaap. Het joodje wierp Otto van zich af, sprong op, dook tusschen de jongens door en was verdwenen.

Men dacht er niet aan hem te vervolgen; allen drongen zich om Otto heen, die bewegingloos, met gesloten oogleden

op den grond lag. Twee van hen knielden bij hem neer en verbonden met hun zakdoeken, die in een oogwenk van bloed doortrokken waren, de wond aan den slaap.

„Hij is toch niet dood?” fluisterden sommigen angstig.

„Zie eens!” riep een ander, „daar ligt een knipmes, en er zit bloed aan.” Haastig lichtte er een de hand weg, die Otto tegen de zijde gedrukt hield; het linnen kleefde aan de hand en was donkerrood gekleurd. „Hij heeft hem met zijn mes gestoken!” . . . „en zijn horloge gestolen,” voegde Steven er bij, terwijl hij den stukgetrokken ketting toonde. „Maar hij moet naar huis . . .”

„Wat is dat hier?” zei een zware stem, en een politie-agent vertoonde zich tusschen de jongens, die angstig voor hem uitweken. De meesten pakten zich haastig weg; slechts vier of vijf, waaronder Johan en Steven, bleven staan en verhaalden de toedracht der zaak.

„Zoo. Die jongen kan hier niet blijven liggen; neem hem voorzichtig op en draag hem hierheen.” In 't volle gevoel zijner waardigheid ging de dienaar van den heiligen hermandad de jongens voor naar een café, waar Otto op een kanapé werd gelegd. De vrouw des huizes werd geroepen, en maakte haastig een nieuw hoofdverband, terwijl haar vriendelijke dochter, een donkeroogig meisje van vijftien jaar, den knaap trachtte bij te brengen met azijn en eau de cologne. „'t Zal wel gauw in orde zijn,” zei 't goedgehartige mensch tot de verschrikte jongens, maar toen een van hen haar opmerzaam maakte op de wond in de zijde, en deze onderzocht werd, betrok haar gelaat en ze zeide haastig: „Wie van jelui wil er eens gauw naar dokter Heijmans loopen? Jij? goed, maar haast je wat, dan ben je een beste jongen. En misschien wil een van jelui, nu je toch zeker naar huis gaat, wel even bij zijn huis aanloopen, niet waar? anders worden zijn ouders ongerust.”

De jongens volgden dien zachten wenk op en verlieten het café. Wie zou die boodschap op zich nemen? Geen van allen had er bijzonder veel trek in, en eindelijk drong men het zaakje aan Johan op. „omdat het 't meest in zijn weg lag.” Johan liet het zich eindelijk welgevallen, en het viertal ging uiteen.

II. EEN FREULE EN GEEN PARAPLU.

Johan liep haastig voort, het plein in de lengte over, langs de Waag, dat groote gebouw met zijne kleine venstertjes, zijn zonderling bordes met twee breede steenen trappen, en aan den zijmuur de groote koperen ketel, waarin, naar het verhaal ging, vier of vijf eeuwen geleden een valsche munter in de kokende olie ter dood was gebracht. Weldra bereikte hij de Prinsestraat, waar de ouders van Otto woonden.

Die Prinsestraat was inderdaad vervelend van deftigheid; zij was zeer nauw en zeer hoekig, met ouderwetsche hooge huizen, wier ramen voor een deel met blinden en gordijnen gesloten waren, en waar men nooit een gezicht voor de ruiten zag, behalve wanneer de meiden de voorkamers „deden”. Midden op den dag zelfs klonken de voetstappen hol op het weinig gebruikt plaveisel; nooit liep er iemand die daar geen boodschap had. Een helderen lach of kinderstem hoorde men daar nimmer; slechts enkele malen werd de stilte verbroken door het ratelen van rijtuigwielen.

Johan vertraagde zijn gang, toen hij den hoogen stoep naderde en de treden opging, die door twee groote bronzen draken bewaakt werden. De gebeeldhouwde deur zag er zoo ongastvrij voornaam uit, de leuwenkop, die als schelknop dienst deed, keek, toen Johan de hand ophief, er zoo nijdig naar, alsof hij er in bijten wilde. En toen de schel met een vervaarlijken klank begon te luiden, gevoelde onze vriend een bijna onbedwingbare aanvechting om zoo hard mogelijk weg te rennen — gelijk hij, onder ons gezegd en gezwegen, honderdmaal bij 't belletjes trekken gedaan had.

Het was intusschen geheel donker geworden, vooral in de Prinsestraat, waar geen enkele winkel zijn helder schijnsel op straat wierp en de vensters der huizen zelfs geen schemering doorlieten. De gaslantaarns waren nog niet opgestoken. In de verte klonk het gedruisch der drukke straten, het rollen der karren en wagens, de bel van den tram, het lachen en joelen der kinderen. Johan luisterde

er naar, en huiverde. Het was blijven motregen, en nu voelde hij dat iemand geen anderhalf uur in den regen kon verkeeren zonder onplezierig te worden.

„Wat wou je, mannetje?” vroeg een stem dicht bij zijn oor. Johan schrikte op; een smal raampje naast de deur was geopend, en een paar donkere oogen namen hem op — aan wien ze toebehoorden, kon hij niet nagaan. Hij nam beleefd zijn pet af toen hij antwoordde: „Woont hier meneer Van der Borch? — Ik wou meneer graag even spreken.”

„Zoo vriendje? Maar meneer is niet voor iederen kleinen jongen te spreken, dat weet-je toch wel? Kom, laat ik de boodschap maar aannemen.”

Dat „kleine jongen” en het nederbuigende voorstel bracht Johan in opstand. „’t Is een boodschap die ik aan meneer zelf moet overbrengen, over Otto, die is . . .” hier zweeg hij, bevreesd om te veel te zeggen.

Het raampje ging dicht, de deur open. „Is het een boodschap van *den jongenheer* Otto?”, vroeg de knecht in livrei, met eenigen nadruk op den titel, om dat ventje wat on gepaste familiariteit te ontnemen. „Kom binnen, en ga hier op de mat staan. Wel?”

„Ja,” zei Johan kortaf. „Een boodschap, die ik aan mijnheer zelf moet overbrengen.”

Er was iets in ’t ernstige gelaat van Johan dat den knecht de verdere vragen die hij op de tong had deed inslikken; mompelend ging hij heen.

’t Was een hoog portaal, waarin een lantaarn met geschilderde glazen een vreemd licht wierp diep in de schemerige gang, die in ’t midden met een dwarsgang kruiste. Een paar hertenkoppen met het gewei versierden den muur.

Na verloop van enkele oogenblikken kwam de knecht terug en opende een deur in ’t portaal. „Mijnheer de baron komt zoo bij je; ga hier maar zoo lang in de kamer.” En zonder veel complimenten duwde hij Johan naar binnen en sloot de deur achter hem, alsof onze vriend een misdadiger, en hij de cipier was.

Uit het heldere licht in de donkere kamer komend, kon Johan in ’t eerst niets onderscheiden dan het zacht knappend haardvuur, en enkele lichtglimpen op de meubels en de glazen gaskroon. Weldra gewenden zijn oogen aan ’t schemerlicht, de groote donkere schilderijen namen bepaalde

vormen aan van ridders in harnassen en deftige edelvrouwen met hoog opgemaakt haar; de tafels, de stoelen, de kasten en kastjes met Delftsch aardewerk, dat alles viel hem in 't oog. Maar de meeste aandacht schonk hij aan 't vuur, en daar hij zich koud en moe gevoelde, meende hij er geen kwaad aan te doen, met een voetenbankje te nemen en zich daarop vlak voor de heerlijke vlammetjes neer te zetten.

Hij moest eens lachen om het gekke geval, dat hem, Johan Keyzer, in een der deftigste voorkamers van heel Arendsberg op een voetenbankje voor 't vuur zette, maar weldra betrok zijn gelaat bij de gedachte aan wat hij zeggen zou, en nu hem het gansche voorval weer voor den geest kwam, en hij zich herinnerde, dat hij Otto bewusteloos achtergelaten had, misschien stervende, viel hem de tijding die hij brengen kwam, als een molensteen op 't hart, en hij mompelde halffluid: „Die arme jongen — en hoe zal ik het aan zijn vader zeggen! — als die maar niet te erg schrikt!”

Eensklaps *voelde* hij, meer dan hij het hoorde of zag, dat hij niet alleen was. Een paar schitterende oogen, naast den haard in een donkeren hoek, keken hem aan, en even daarna stond een meisje van een jaar of acht, negen naast hem met de hand op zijn arm, en een zacht stemmetje vroeg onrustig: „Is er iets gebeurd met Otto?”

Johan zou misschien niet geweten hebben wat te antwoorden, doch meteen trok het dametje haar hand weg en zei met een zweem van afkeer: „Je bent nat; heb je door den regen geloopt en had je geen paraplu?”

Een paraplu! hij met een paraplu; een eend met overschoenen aan — Johan lachte eventjes. „Ja, 't regent, en jongens gebruiken *nooit* een paraplu, ook al regent het baksteen.” Maar toen werd hij weer ernstig. „Je bent zeker 't zusje van Otto?”

„Je moet „u” tegen me zeggen, ik ben freule Van der Borch,” zei het meisje, niet onvriendelijk, maar zooals een dom boertje terechtgewezen wordt, die in zijn onnoozelheid een lompheid begaat.

„Loop heen met je freule,” had Johan haast gezegd, maar zijn geraaktheid verdween, toen 't meisje opnieuw angstig vroeg: „Is er wat met Otto? Och toe, zeg het

... en een zacht stemmetje vroeg onrustig: „Is er iets gebeurd met Otto?“ (blz. 16.)

maar, niemand vertelt me hier wat," en zonder om de nattigheid te denken, lei ze haar tener handje op zijn ruwe jongensvuist, die tamelijk morsig was.

"Otto heeft zich bezeerd en kan niet loopen," zei hij aarzelend, "dat moest ik aan je pa vertellen."

"Anders niet? Jok niet hoor, net als de anderen, of...!" en het kleine handje werd dreigend opgeheven. Johan vond het grappig, doch toen hij van 't handje naar 't bleeke gezichtje en de groote donkere angstige oogen keek, verging hem opnieuw de lust tot lachen; hij voelde een warme genegenheid, een soort broederlijke bescherming in zich ontwaken, en zei zacht, terwijl hij de opgeheven hand omlaag trok: "Stil maar kindje; 't is zoo erg niet, maar veel kan ik je niet zeggen, omdat...."

"Stil, daar komt papa," zei ze haastig, "verklap me niet, hoor!" en alsof ze door den grond gezonken was, zoo plotseling verdween ze achter den schoorsteenmantel.

Een snelle stap naderde en de deur werd geopend, terwijl Johan nauwelijks tijd vond om overeind te springen. "Zoo, is 't hier nog donker," zeide een zware, maar wel-luidende stem; een lucifer knetterde en de kamer was door drie lampen helder verlicht.

"Zoo vriendje, ben je daar — 't spijt me dat ik je zoo lang heb laten wachten, maar ik ontving bezoek dat ik niet kon afwijzen; ga hier eens zitten; heb je een boodschap van mijn zoon? Nu?"

Er was iets gebiedends in de trekken van het baardige gelaat, zoowel als in de klank van de stem; in het laatste woordje vooral lag een zonderlinge dwang. Iemand die een paar maal met de justitie in onzachte aanraking gekomen was, deelde aldus zijn kennismaking met „meneer de rechter” mee: „Met z'n gewone stem schudt hij je heele geheugen voor hem leeg, maar met z'n „nu?” keert hij het binnenste buiten.”

„Ja mijnheer,” zei Johan, die eerst er over gepeinsd had welken titel hij moest gebruiken: Weledel hoogachtbaar-gestrenge (of zoo iets) of eenvoudig weg „mijnheer de baron” — maar nu aan niets dacht dan aan 't geen die onderzoekende oogen en dat geduchte „Nu?” hem gevraagd hadden. „Otto heeft gevochten met een jongen en die heeft hem met een mes gestoken, en nu kan hij niet weg.”

„Zoo. En waar is hij?”

„In dat groote koffiehuis op den hoek van de Broerenstraat en de Brink.”

„Hm. En ken je den jongen waar hij mee gevochten heeft?”

„Sammie Ha. . . . Sammie de Leeuw, mijnheer.”

„Hoe zeg je? Nu? Een joodje? Ja, ik geloof wel dat ik hem eens gezien heb. — En hoe is jouw naam, vriendje?”

„Johan Keyzer, mijnheer.”

Mijnheer de baron trok de wenkbrauwen samen, en keek Johan scherper aan dan vroeger, zoodat deze zijn haar van ontzetting voelde te berge rijzen.

„Een zoon van den boekhouder Keyzer, die een jaar geleden gestorven is, en in dienst was bij de firma Strijen?”

Johan knikte en kleurde. „Ja,” liet de rechter er op volgen, „je lijkt op hem, je hebt hetzelfde heldere, fiksche gezicht. Hm. En Otto is met een mes gekwetst, zeg je, en. . . nu?”

Door het „nu” gedwongen, verhaalde onze vriend al wat hij er van gezien had, ook dat, wat hij had willen verzwijgen.

„’t Is goed; vertel er maar zoo weinig mogelijk van tegen anderen; we zien mekaar weer. Dag Johan!” — en met een vriendelijken handdruk liet „mijnheer de baron” hem zelf uit.

III. BIJ DE FAMILIE THUIS.

Zoo haastig mogelijk vloog Johan naar huis; nu eerst bedacht hij dat zijn moeder wel eens ongerust kon worden over zijn lang wegblijven. Langs de Groote kerk heen, door enkele nauwe straatjes, bereikte hij een donkere steeg, grootendeels gevormd door hooge blinde pakhuiswanden. Het schemerig schijnsel van een lantaren aan het eind, en twee kleine winkelraampjes, het eene van een snoepwinkel-tje, het ander van manufacturen, garen en band — was ’t eenige licht in het kromme sombere steegje.

Van het laatstgenoemde winkeltje lichte Johan de klink der deur en trad binnen, aangekondigd door de deurschel,

die nog een heele poos bleef naluiën toen hij al rustig binnen zijn boterham zat te eten.

Laten we nu eens het huisgezin beschrijven.

Juffrouw Keyzer is een tiksche, nog schoone vrouw van vijf en dertig jaar. Zooals zij daar aan 't hoofdeind der tafel zit kousen te stoppen — die jongens toch! er is geen heelhouden aan — nu en dan met haar vriendelijke oogen Johan aanziende, terwijl hij tusschen de happen door met vollen mond zijn wedervaren vertelt, doet het iemand goed haar te aanschouwen, zoo netjes als zij is met haar donkerblauw huisjaponnetje, met het bijzonder zware bruine haar achter op 't hoofd gestrengeld, door welk haar een enkel zilveren streepje loopt. Enkele bijna onmerkbare rimpels op 't blanke voorhoofd, die zich lichtelijk verdiepen als Johan den naam van den rechter noemt, toonen aan dat zij „campagnejaren” achter den rug heeft, oorlogsjaren die dubbel tellen, maar de mond blijft even vriendelijk en gereed de vertelling aan te vullen en vast te houden.

Naast haar stoel, met den arm op de leuning, staat Geertrui, in dienstbode-uniform, een meisje van zestien met een prettig appelrond gezichtje; ze ziet er uit alsof ze evengoed onmiddellijk gereed is voor een stoeipartijtje, als om een gebroken been te verbinden of een gescheurde broek te naaien, een voordracht te houden en een zieke te verplegen. Ze heeft zich warm geloopt, om onder 't boodschappendoen nog gauw moeder gedag te zeggen; het witte mutsje staat achter op 't hoofd en met den rechterarm houdt zij den kleinen dikken Ben van zich af, die daar straks een koekje uit haar zak zag komen en nu voortdurend aanvallen op de goudmijn doet.

Cor is zeventien en een eerzaam schoenmaker. Hij ziet wat mager en bleek, daar hij pas ziek geweest is, en heeft iets onrustigs over zich. Thans is hij verdiept in een boek van de leesbibliotheek, en hoort of ziet niets.

Onze held, met wien wij ons nu reeds een heelen avond bezighouden, zonder dat iemand onzer lezers weet hoe hij er uitziet, is een ondeugende bengel van bij de dertien, met breede schouders, stevige handen, een bruin gezicht en pas kortgeknipt haar, welk laatste ongeluk hem van Geertrui den titel „kalfskop” bezorgd heeft. Om zijn groote voorliefde voor het natte element draagt hij onder zijn

kornuiten den bijnaam van *duiker* — maar hij is evenzeer op zijn gemak boven in de hooge iepen en linden, als in de dakgoten.

Ben is een „thuishalertje” van twee en een half, klein en dik, zoo rond als een tonnetje; hij is uit de achterbuurt atkomstig, van een kamer waarvan de bewoners spoorloos verdwenen waren, zoodra de eigenaar besloten had aan 't eind der week de meubels der wanbetalers er uit te zetten. Toen de huurbaas dit onherroepelijk besluit kwam mededeelen, vond hij als eenig toehoorder den kleinen jongen, acht maanden oud, die in een omslagdoek gewikkeld op een hoop stroo lag, en luidkeels zijn honger en verlatenheid te kennen gaf. Daar nu in ons vrije Nederland het slavenhouden verboden is, zoo weigerde de huisheer dit presentje in plaats der huurpenningen te aanvaarden, en gaf het gaarne over aan Geertrui, die toevallig voorbijkwam en met innerlijke ontferming over het arme ding bewogen werd. Moeder keek wel wat vreemd op als Geertrui met haar cadeautje thuiskwam, maar de smeekbeden harer dochter deden haar besluiten „voorloopig” den jongenheer op te voeden, en dit „voorloopig” is reeds tot twee jaar aangegroeid. Nu beschouwt iedereen Ben als een zoon des huizes. —

Ziedaar het kuddeke van moeder Keyzer; drie drukke jongens, die haar kruis en haar trots, haar zorg en haar blijdschap zijn, en een bijna volwassen dochter, die met een vroolijk gezicht haar de helft van de zorg ontnemt, met wie zij omgaat en op wie zij vertrouwt alsof 't een jongere zuster ware. —

„Moe, mag ik nog 'n half uurtje naar buiten?” vroeg Johan, toen hij zijn boterham verslonden en zijn boekentasch opgeborgend had.

Moe keek op de klok en schudde het hoofd. — „Jongen, 't is bij zevenen, je moet je huiswerk nog afmaken en je bent al zoo lang uitgebleven, al was 't je schuld niet. Hou je moeder maar wat gezelschap; Geertrui gaat zoo dadelijk weg, en Ben moet naar de witte komedie in de lakenstraat, nietwaar tonnetje?”

Johan keek erg teleurgesteld; hij had een afspraakje met Frits en Frans en Fré om naar 't oude kruitmagazijn te gaan en daar struikroover te spelen. Tonnetje maakte

van de gelegenheid gebruik om op moeders schoot te klimmen, op gevaar af van zich aan de stopnaald te rijgen. Geertrui zei: „Dag moe, dag jongens,” en wipte de deur uit — doch meteen vloog Cor's boek op de kast en was hij haar achterna. „Wacht even, Trui, 'k zal je wegbrengen.” Een kort fluisterend gesprek in den winkel, en weg waren ze.

Johan keek verlangend naar de deur, en daarop naar zijn moeder, maar hij zag dat zij zwijgend met haar arbeid voortging, en niet, zooals anders, met het tonnetje stoeide, hoeveel moeite deze ook deed om haar aandacht te trekken, en hij begreep dat er iets niet geheel in den haak was. Met een halven zucht zette hij de struikrooversheerlijkheid aan zij en begon zijn werk af te maken.

Tien uur ging hij naar bed; Cor was nog niet thuis. Maar hij sliep nog niet toen hij de schel hoorde overgaan, en een onderdrukt gesprek hoorde tusschen zijn moeder en Cor. Hij hield zich slapende, toen zijn broer zich uitkleedde en voorzichtig zijn plaats naast hem innam, maar Johan merkte, vóór hij werkelijk insliep, dat Cor sterk naar tabak rook.

IV. EEN COLUMBUS-TOCHT.

Zaterdagmiddag kwam. Johan had zijn werk af: hij had zijn moeder geholpen in den winkel, hout gehakt, water binnengebracht, schoenen gepoetst en luidkeels 't Wilhelmus op de oude melodie gezongen, welke de onderwijzer „ze” die week geleerd had. Op 't Wilhelmus was „Berg op Zoom” gevolgd, en hij was juist bezig met „Moedighe, woedighe, bloedighe swaerd, Blonck en het klonck dat de voncken daaruyt stoven” uit te brullen met een vervaarlijke stem, toen de winkelschel „klonck” en hij midden in 't „wondergedonder” bleef steken. Door de ramen van de voorkamer zag hij de lange forsche gestalte van een heer, dien hij heel goed kende, met een klein meisje bij zich. Johans eerste werk was den schoen dien hij poetste in een

hoek van de plaats te gooien en de keuken in te vliegen; zijn tweede beweging om weer op de plaats te springen en zijn schoen op te pakken; zijn derde ter wille van zijn toilet — hij had zijn moeders werkboezelaar vóór — zich zoo haastig mogelijk in 't turf hok te verstoppen; maar ook toen was hij nog niet gereed, want eerst haalde hij den borstel, en vervolgens het schoensmeerdoosje, en daarop wilde hij al de vuile en gepoetste schoenen tegelijk het turf hok insleepen waarbij hij natuurlijk de helft onderweg verloor — zoodat hij den indruk maakte van een heel groote zenuwachtige kanarie, die aanhoudend in de kooi heen en weer wipte.

Wat mijnheer Van der Borch met zijn moeder te bespreken had bleef hem een raadsel. Bijna een half uur duurde het gesprek, en toen werd onze held binnengeropen; gelukkig had hij tijd gevonden naar de keuken te sluipen en zich een weinig op te knappen.

„Johan, nietwaar?” zeide de zware welluidende stem van den rechter, toen hij binnenkwam. „Ik kan je tot mijn plezier vertellen dat Otto weer beter wordt, maar hij moet zijn kamer nog houden, en hij wou je eens graag zien en kennis met je maken. Wanneer kun je komen? Morgen? Overmorgen na schooltijd? Afgesproken; om vijf uur wachten we je. En nu, juffrouw Keyzer, tot weerziens; wij spreken mekaar nader. Louize, groet de juffrouw en Johan.”

Toen Louize Johan een hand gaf, knipoogde zij even tegen hem met zoo'n verbazend slim trekje, dat hij bijna vergat haar goeden dag te zeggen.

Nadat de deftige bezoekers verdwenen waren keek hij zijn moeder aan; zij zag er opgewekt uit, ja er lag een glans op haar gelaat, dien Johan zich nauwelijks herinnerde er ooit op gezien te hebben, en toch leek het wel alsof zij geschreid had en nog slechts met moeite de tranen terugdrong.

Peinzend over deze geheimzinnige verschijnselen, deed Johan zijn laatste werk af, maar zich herinnerend dat hij tot negen uur vrij had, waschte hij haastig zijn handen, en holde de straat op, naar het boschjê buiten de stad, waar hij zijn makkers zou vinden. Hij trof ze aan, bezig met boompjeverwisselen om den tijd door te brengen tot de kompagnie compleet zou zijn.

„Kom Johan, waar blijf je toch, we zitten allemaal op je te wachten,” zei de lange magere Frits.

„Hij moest zeker nog eerst in de tobbe,” riep de grappenmaker van het troepje, hetgeen een onderdrukt gelach deed ontstaan.

„Dat moet jij noodig zeggen,” gaf Johan ten antwoord, „den laatsten keer toen wij zwemmen gingen, schreeuwde je om moesje, toen je 't koude water aan je body voelde. Maar wat zullen we doen, jongens?”

Ja, wat? Kasteeltje belegeren op 't kruitmagazijn hadden ze al zoo vaak gedaan, en was ook meer geschikt voor 'n verlegen uurtje; een vuurtje stoken — dat voorstel werd verworpen om reden Dekker, de gevreesde „buitendiender” oftewel veldwachter, de schrik der straatjongens, zoeven op ongeveer een kwartier afstands gezien was, en men wist dat hij met een soort zesde zintuig zich op de hoogte stelde waar van die „rakkers” waren, en zich dan met bovennatuurlijke snelheid naar de bewuste plaats begaf.

Voor „verlos” waren er te weinig deelnemers, en men keek elkaar vrij mismoedig aan, toen Frits eensklaps uitriep: „Ik weet wat, jongens! Laten we naar den toren gaan bij 't Kraaijenbosch; daar is een stuk ruïne bij, dat we nog nooit doorzocht hebben.”

De heeren aarzelden een oogenblik. „We zijn nog laatst daar aan den slag geweest, Frits, en toen moesten we beenen maken, weet je wel?” zei Geert, terwijl hij onwillekeurig naar zijn schouder voelde.

„Jawel, maar toen waren we met ons vijven en ongewapend, en nu nemen wij onze wapens mee,” hervatte Frits beslissend. „Vooruit, binnen vijf minuten hier allemaal volledig uitgerust terug.”

Spoedig waren de jongens weer present, de een met een zwaren (eikenhouten) sabel, de ander met een lange speer, de derde met een boog en pijlen, de vierde met een kamerbuis zonder haan, de overigen van slingers, kapulten en stokken voorzien.

„Alles gereed?” zei bevelhebber Frits, terwijl hij met trots zijn legermacht monsterde, „vooruit dan maar. Nu zijn we een bende jagers op reis in de bosschen van Noord-Amerika.”

Deze voorstelling vond algemeen bijval, en met frisschen

moed en grootsche verwachting trok de afdeeling op naar het vijandelijk kasteel, dat ongeveer een uur gaans van de stad verwijderd lag.

Uit voorzichtigheid tegenover hun gevreesden kennis den „buitendiender” volgden de manschappen eerst den straatweg, maar toen zij buiten de „invloedssfeer” van Dekker getreden waren, verlieten zij de gebaande wegen en drongen, dwars over akkers, slooten en weilanden, na den spoorweg overgestoken te zijn, in het bosch door. Een gezellig paadje werd opgezocht, en onder vroolijk gezang marcheerden de wakkere krijgers voort, tot zij aan de wetering kwamen.

Hier werd halt gehouden en krijgsraad belegd. Aan de overzijde van de beek toch lag het „vijandelijk” land, dat bovendien van een nog geheel onbekende zijde werd betreden.

„Ziezoo jongens, nu opletten,” zei de bevelhebber, terwijl hij zijn knuppel steviger in de hand greep, „nu kan ’t er spannen. De Doesschaters trekken ’s Zaterdag nog wel eens naar ’t Kraaijenbosch, en ’t is best mogelijk dat wij ze hier of daar ontmoeten. Hou je wapens klaar om te gebruiken; zachtjes spreken, en weinig lawaai schoppen, verstaan?”

Deze krijgshaftige toespraak geëindigd hebbende, trok hij schoenen en kousen uit en stapte manmoedig de beek in. De anderen volgden hem zoo haastig mogelijk, waarbij één soldaat van ’t walletje gleed en op zijn rug in de wetering terecht kwam. Hij droeg dit ongeval evenwel met mannelijke gelatenheid en wilde niet dat er vertraging door ontstond. De tocht werd voortgezet door de onbekende wouden; nu en dan een eind het pad gevolgd, dan weer dwars door het woeste hout heengedrongen, en soms kropen de soldaten op de knieën het kreupelhout door.

Tweemaal werd de tocht onderbroken. De eerste maal bleek de compagnie verdwaald. Johan, die de voorhoede uitmaakte, werd dit gewaar, toen twee groote boerenwachthonden blaffend op hem aanhielden, en hij meteen ontdekte dat hij op de grens van een boerenerf stond. Haastig trok hij op de hoofdmacht terug, en de vijand werd met een salvo van keisteenen zoo warm ontvangen, dat hij jankend den aftocht blies. Nu werd linksaf geslagen en een binnepad gekozen, dat evenwel, na tweehonderd pas bleek dood te loopen. Wat te doen! De straatweg was dichtbij, maar

tusschen pad en straat lag een weide, en daarin twee jonge stieren, vijanden van gevaarlijker soort dan Dekker, of de boerenwachthonden. Edoch: 't moest! „Kom jongens!” riep Frits en sprong over de sloot; Johan was de tweede. De stieren keken op. Bedaard begon de overtocht die misschien even rustig geëindigd zou zijn, als niet een der vrijbuiters op het onzalige idee gekomen was om zijn katapult te gebruiken; de stieren kwamen overeind — „loopen jongens!” schreeuwde de aanvoerder, zelf onmetelijke passen makende met zijn lange beenen. De kompagnie veranderde in een vliegende brigade; ze liep alsof twintig Dekkers ze op de hielen zaten — een sabel bleef achter — een pet — een zakdoek — 't was een vervaarlijke wedloop! Maar de kompagnie won het gelukkig; de laatste soldaat werd haastig door het hek heengetrokken, juist toen de voorste stier met een geweldigen bons tegen den dichtst bijzijnden paal opliep en brullend staan bleef.

„Zulke grappen kun je nalaten, Hendrik,” zei Johan tot den voorbarigen schutter, „effies later, dan had Fré een opstopper van den stier gehad.”

„Wist ik dat dat beest zoo nijdig zou worden?” antwoordde de onhandige soldaat.

„Intusschen ben ik mijn pet maar kwijt,” klaagde Piet Geertsema. „Jij moest 'm eigenlijk gaan halen.”

Hendrik wierp een blik op de stieren, die nog dreigend achter 't hek heen en weer liepen, en scheen niet bijzonder veel trek in dit Spaansche waagstuk te gevoelen, maar Frits zei: „We zullen probeeren de stieren naar 't eind van 't weiland te lokken.” Aldus geschiedde met goed gevolg; niet slechts de pet, maar ook de zakdoek en het verloren wapen werden in triomf teruggebracht, en allen rekenden de misdaad door dit heldenfeit geheel uitgewischt.

De tocht werd alsnu voortgezet, en zonder verdere voorvallen bereikte de kompagnie der Toreadors (stierendooders; dezen titel meenden de heeren zich na 't laatste voorval met volle recht te mogen toeëigenen) het grondgebied der ruïne.

Doch wat hier geschiedde verdient een afzonderlijk hoofdstuk.

V. EEN SMULPARTIJ, DIE GEEN GELD, MAAR VEEL SLAAG KOST.

Verscholen achter jong opgaand bosch en verbazend dicht kreupelhout, lagen de vervallen overblijfselen van den Krayenstein, eerst een adellijk slot, later een klooster. De grachten waren ten deele half dichtgeworpen, ten deele geheel begroeid, slechts hier en daar hadden zij de breedte van een flinke sloot. Daarachter verhieven zich onregelmatige blokken muur, bijna geheel bedekt met klimplanten en struikgewas.

„Pas op jongens,” waarschuwde Fré, „hierheen; je kunt dáár niet door, 't is er moerassig. Volg mij maar, ik weet den weg.” Achter elkander, nu eens onder kreupelhout doorkruipend, dan weer de boomen inklimmend en van tak tot tak klauterend kwam de compagnie met heel wat moeite en niet zonder kleerscheuren de gracht over en drong zij door een bres in 't muurwerk naar binnen.

Maar 't loonde de moeite. Een plek van meer dan veertig meters middellijn, waarop half afgebrokkelde torens en ingestorte gebouwen, steenen trappen die naar geheimzinnige zwarte deurtjes leidden — en dat alles verborgen onder een stortvloed van groen, dat echter reeds sterk verkleurde en de najaarstinten aannam.

„Nu jongens, wat zeg je daaraf, is 't hier niet prachtig?” zei Frits met verklaarbaren trots.

„Wat 'n heerlijk plekje om „kasteeltje belegeren” te spelen,” merkte een jeugdige Toreador op, terwijl hij de trap van een der twee torens opklom.

„Dat is het,” zei Fré, „dat hebben we den vorigen keer bemerkt, toen we hier waren. We hadden een beetje hier rondgelopen, en zaten daarginds wat uit te rusten, daar komen op eens wel twaalf jongens van Doesschate op ons af. „Arendburgsche snoeken!” schreeuwden ze, „sla ze dood, gooi ze van den muur af!” en daar kregen we 'n kliek steenen naar de ooren, en toen met stokken op ons af. Wij aan den loop, maar zoo gauw konden we natuurlijk niet weggomen of ik kreeg een tik over mijn schouder dien ik nog voel, en Frits. . . .”

„Stil maar jong,” zei deze haastig, „als ik ze weer zie, zal ik 't ze wel terugbetalen met den interest er bij.” En met zijn dikken stok gaf hij een klap op 't muurwerk, dat de stukken naar beneden vielen. Het klonk hol, alsof er een kelder onder was. „Hoor je dat?” zei Johan.

„Daar zullen we straks wel eens naar kijken,” hervatte de aanvoerder der Toreadors, „nu eerst den toren op.”

Dit geschiedde met veel moeite en oplettendheid. De steenen trap, half binnen, half buiten den toren was gebroken en vervallen; hier en daar moest men zich zelfs een weg banen; twee jongens tuimelden halfweg weer naar beneden en kwamen onzacht op de steenbrokken terecht; doch de opgang werd zooveel doenlijk hersteld en de top bereikt, Er was daar een plat van zeven voet middellijn; een borstwering van drie voet hoog, met kijkgaten, beschermde het. De toren kwam niet boven de boomtoppen uit, maar hier en daar kon men door 't bosch heengluren, aan de eene zijde naar de rivier, aan den anderen kant zag men den straatweg naar het dorp Doesschate, waarvan de kerktorenspits juist zichtbaar was.

„Hè,” zei Piet Geertsema, „je zou hier je heele vacantie willen blijven.”

„Dan mochten we het slot wel eerst behoorlijk proviandeeren,” zei Frits, „uitgaan met vacantie en hongerlijden zijn twee dingen, die niet bij mekaar behooren.”

„Zijn jullie verleden Zaterdag hier geweest? vroeg Nico Bettink, die een tijdlang op de borstwering in de verte had zitten kijken.

„Ja,” zei Fré. „We waren hier om vijf uur.”

„Dan is 't best mogelijk, dat we hier nog eens een beleg moeten doorstaan,” merkte Nico op; „zie eens daar ginds op den weg.”

Allen kwamen naderbij. De weg wemelde van zwarte stippen.

„'t Is niet gezegd dat ze hierheen komen,” zei Johan. „In elk geval hebben we nog tijd genoeg om alles hier te bekijken.”

„Ga je gang maar,” zei Nico. „Ik zal hier blijven en voor torenwachter spelen.”

Dat vond bijval. Een voorraad keisteenen werd op den toren gebracht; want Nico had een slinger en dong naar

den roem der oude Israelieten, die slingerden tot op een haar.

Alsnu werd het tot nog toe onbezochte gedeelte bekeken en weldra iets bizonders opgemerkt. Johan, die door eenig struikgewas drong, verloor den grond onder de voeten, en rolde een heel eind langs een helling naar beneden.

Het bleek een soort keldertrap te wezen, die naar een deurtje leidde, dat half onder het puin zat. „Jongens kom eens hier, maar voorzichtig, val niet!” riep hij. „Help me die deur eens openmaken.”

Dat was gemakkelijker gezegd dan gedaan. Met z'n vieren werd het puin weggeruimd en getracht de deur open te krijgen, maar zij bood aan alle pogingen weerstand.

„Ja, open moet je toch vriendje,” zei Evert, „wacht even,” en na een oogenblik kwam hij met een brok paal terug. „Ziezoo jongens, net als de Watergeuzen voor den Briel: een, twee, drie!”

Dit hielp; bij den zevenden bons kraakte de deur en week zij, en bij de achtste bestorming barstte zij midden door en rolden de nieuwe Watergeuzen met hun paal naar binnen, maar stonden onmiddellijk weer op met de teekenen van groote verbazing. Zij bevonden zich in een soort cel, die misschien vroeger tot spijskamer gediend had, maar er nog bijzonder netjes uitzag. Hier en daar waren diepe nissen; een soort steenen tafel of lange bank stond aan een der zijden.

„Wel, dat ziet er hier lief uit,” zei Johan. „Je zou haast zeggen, dat het nog bewoond was. Ik wou dat we hier wat provisie vonden, ik begin aardig schroei te krijgen.”

Intusschen was Evert naar een nis gegaan, die door een luik met een wervel gesloten was. „Je zult op je wenken bediend worden, mijnheer,” zei hij, „althans, zoo ik mij niet vergis . . .,” en zijn bovenlijf verdween in het duistere gat. „k Heb beet!” klonk het dof uit de diepte, „sakkerooot, wat is dat ding zwaar — help eens een van jelui!”

Frits klom boven op Evert, en met hun beiden werkten zij uit de diepte omhoog — een mand, met een deksel goed gesloten, en met touwtjes dichtgebonden. Het voorwerp werd op den vloer gezet; men keek: niets te zien; men luisterde: niets te hooren; men rook: Frits draaide zijn oogen met verrukking omhoog: „Ik riek vleesch, al

is 't geen menschenvleesch," zei hij, en zijn mes nemende sneed hij met bevende vingers de touwtjes door, opende het deksel — daar vertoonde zich — de jongens uitten een langgerekt „O!" bij elk nieuw voorwerp — zeven groote gerookte worsten, twee fragmenten van een ham, drie stukken spek, een halve kaas, veertien eieren in een blikken doos, zes blokjes chocolade, eenige pakjes pepermunt en een doosje drop.

Nadat alles uitgepakt was, stonden de jongens een oogenblik stom van verbazing de heerlijkheden aan te gapen, en daarop met een luidkeels: „Jongens, kom gauw gauw hier!" werden de overigen er bij gehaald. Nico weigerde eerst zijn hoogen post te verlaten, dewijl hij meende „onraad" dicht in de buurt te hebben bemerkt, doch tegen de opsomming der gevonden schatten was hij niet bestand.

Op de steenen tafel werd een feestmaaltijd aangericht „Hoe zou dat alles hier komen?"

„Wel," zei Evert, „dat heeft Frits verleden week hier gebracht, om ons te verrassen."

„Praatjes," zei Piet met een stuk worst in de eene, en een mes in de andere hand, alsof hij een der gasten van den beroemden „Schuttersmaaltijd" voorstelde, „dat Frits ergens naar toe eetbare waar zou *meenemen*, dat kan, maar dat hij ergens een week lang proviand zou achterlaten, dat is onmogelijk." Allen lachten, want de eetlust van hun aanvoerder was door de heele stad vermaard. Frits sloeg een plaat chocolade op 't hoofd van Piet stuk en dreigde hem de deur uit te zetten, wanneer hij zoo den eerbied jegens zijn kapitein uit het oog verloor.

„Ik denk," zei Johan, „dat dit de bewaarplaats is van een bende gaudieven uit Doesschate, die hun gestolen zaakjes hier opbergen en bij gelegenheid eens komen smullen."

„Dan hebben zij 't goed overlegd," merkte Fré op, „die deur zat zoo stijf dicht, of ze in geen drie eeuwen open geweest is. Of zouden 't struikrovers uit de Middeleeuwen geweest zijn?"

„Kaas- en broodvolk bijvoorbeeld," voegde Johan er bij.

„Maar dan moet er toch nog een andere uitgang wezen," zei Piet, en opstaande, ging hij het verblijf onderzoeken, terwijl Frits nog eens in de diepte van het hok dook onder

het beweren, dat hij naar de geraamten van vermoorde reizigers ging delven. Nico zei, dat hij de zaak niet vertrouwde en weer naar den toren ging; voor 't geval van een belegering nam hij een paar pond ham en een pakje pepermint mee.

„Wacht, hier is een deur,” zei Evert, „ik zal eens zien waar die op uitkomt — drommels, die zit ook dicht . . .”

„Kijk eens,” riep Frits, en werkte zich met eenige moeite terug, „hier heb ik een pakje.”

Evert kwam terug. Het pakje, in stevig papier gewikkeld, werd geopend — daar lagen zilveren lepeltjes, een gouden en twee nikkelen horloges, eenige eau-de-cologne-flacons, een paar nieuwe boeken in prachtband, nog eenige snuisterijen, en een zakje geld.

„Dat is een heele schat,” zei Fré, „we hebben hier bepaald het hol van een dievenbende ontdekt.”

„Me dunkt,” zei Frits, „we moesten het meenemen en aan den kommissaris geven.”

„Zou er nog meer inzitten?” vroeg Piet nieuwsgierig.

Evert liep weg. „Ik ga eens verder kijken, of hier nog meer gangen en kamers zijn,” zei hij, en werkte zich uit het trapgat naar boven.

De jongens bleven nog een poosje praten, eten en de gevonden voorwerpen bekijken. Frits, die voor de derde maal in 't hok dook, bracht nu twee pistolen, een busje met kruit, een doosje percussies of „donderdopjes” en een kleine, maar scherpe handbijl te voorschijn. „Nu is 't op,” zei hij.

Op dit oogenblik riep Evert aan den ingang: „Kom eens mee, jongens, ik heb een heel onderaardsch huis ontdekt met verscheidene gangen, maar de takken zitten er zoo voor, en zijn zoo dik, dat ik er niet in kan komen. Ik heb 't door een venstertje gezien.”

Hij werd met de nieuwe vondst in kennis gesteld en eischte de bijl voor zich op, omdat hij de sterkste was, en toch moest hakken. 't Eene pistool kreeg Frits, 't ander Piet, met de vermaning, om er voorloopig geen gebruik van te maken. Johan en Fré bleven in den kelder om de zaken weer op te ruimen en wat meegenomen moest worden in pakjes te verdeelen, en de anderen volgden Evert op zijn ontdekkingsreis.

„'t Is hier een prachtig plekje,” zei Fré onder 't werken door, „we moesten hier alle Zaterdag heengaan en de ruïne doorzoeken, en spelen.”

„Een mooi plan, maar er is één bezwaar tegen,” antwoordde Johan. „De Doesschaters zullen heel gauw merken, dat hier vreemden geweest zijn, en de volgende week vinden wij 't kasteel bezet met een talrijk vijandelijk garnizoen.”

„Niets erg; dan nemen wij half Arendsberg mee.”

„Maar dan is de aardigheid er af. . . . Wie komt daar aan?” zei Johan.

Inderdaad klonken voetstappen, maar niet van den ingang, doch naar 't scheen achter de deur die Evert niet open had kunnen krijgen. Het kwam nu dichterbij en ook werden jongensstemmen gehoord.

„Het zal Evert zijn met de anderen, die misschien door die andere gang hierheen komen,” zei Frits, en toen er aan de deur werd gerammeld riep hij: „Jawel, kom maar binnen!” Maar beide sprongen overeind, toen van de andere zijde de woorden klonken: „Heur is Hannes, daar sint vreemden binnen” — en er een paar ruwe vloeken en verwenschingen op volgden. Twee grendels werden afgeschoven, de deur ging knarsend open en een drietal borstelige hoofden en onaangename gezichten gluurden naar binnen.

Snel als de gedachte sprong Johan toe, gaf den voorste een geduchten stomp in 't gezicht en duwde de deur terug; Fré schoot toe, luidkeels om hulp roepende. Frits, wiens hart hunkerde naar de vleeschpotten van Egypte, was dicht in de nabijheid, hij riep de anderen en sprong naar beneden — te laat! De overmacht was te sterk; de deur schoof weer open en vier haveloos gekleede boerenjongens stormden naar binnen met een kreet van woede. „Z'ebt alles der uut 'ehaold en op 'evrèten!” schreeuwde een van hen en greep de mand waar de overblijfselen van de proviand weer in geborgen waren. Maar meteen was Frits er bij en gaf met de kolf van zijn pistool den ander een geduchten tik op de vingers. „Slaot ze op der. . . .” riepen de anderen; „helpt jongens!” gilde Fré, die met den grootsten der vreemden over den grond rolde, terwijl Johan een vuistgevecht hield met de beide anderen. Gelukkig kwam er hulp; Hendrik, Frans en Piet schoten toe, en nu ontstond een verbitterd gevecht, dat met de nederlaag van den vijand

eindigde ; de mand werd in stukken getrokken, en de vreemden met een hagelbui van slagen en schoppen door de opening gedreven, die onmiddellijk zooveel doenlijk gebarricadeerd werd. „Wacht maor, wie gaot er meer haalen; wie zult oe wel krieggen!” schreeuwden de verslagenen, terwijl zij aftrokken, na den grendel weer op de deur geschoven te hebben.

„Dat heet je vechten,” zei Evert, die juist omlaag kwam toen de strijd beslist was.

„Als ik dien Hannes weer te pakken krijg, dan zal hij er van lusten,” mompelde Fré met een leelijk blauw oog en een bloedenden neus.

„Jongens, we moeten hier vandaan,” zei Piet.

„Als ze er meer gaan halen, dan zijn we voor de haaien, daar is een heele troep van dat volk in de buurt.”

„Dat is waar,” zei Evert. „Laten we eerst die deur zoo dicht maken, dat er geen kans is ze open te breken.”

Dit geschiedde. Met palen en groote steenblokken werd er een barrikade tegen opgeworpen, die naar 't zeggen van Frits, den storm van de oude Garde kon weerstaan. De overblijfselen van de proviand werden haastig verdeeld: het pakje kostbaarheden aan Piet ter bewaring gegeven en men verliet het vertrek, dat nu ook van deze zijde behoorlijk gesloten werd.

„Kom Nico!” riep Johan den torenwachter toe, „we gaan weg!”

„Je kunt niet meer!” riep deze terug, „daar zitten wel tien, twaalf jongens achter de wallen!”

Frits en Evert stormden naar den ingang — 't was maar al te waar! Een hagel van keisteenen vloog hun om de ooren, toen zij zich op den wal vertoonden, begeleid door een reeks van krachtige scheldwoorden en bedreigingen. De vijand was reeds bezig de gracht over te trekken.

„Maar ze zijn nog niet binnen!” zei Evert, en opende met de anderen zulk een krachtig „vuur” op de belegeraars, dat zij afdeinsden.

„Is dit de eenige uitgang?” vroeg Johan, terwijl hij met zijn katapult een schot loste op den vluchtenden vijand.

„Dat zal ik eens onderzoeken, want het kon wel zijn dat ze van den anderen kant ons in den rug aanvielen,” zei Evert.

„'t Was de voorhoede nog maar,” riep Nico van den

toren af. „Nu zijn ze ginds bij mekaar; ze houden krijgsraad, denk ik. Daar zijn er op z'n minst wel dertig.”

Dertig tegen acht — de jongens keken mekaar aan.

„Kunnen we nu nog niet weg?” vroeg Hendrik, maar Nico berichtte dat er een wacht van vier man op het pad stond, die zich tegen de slingersteenen achter de boomstammen wisten te dekken, en ongetwijfeld het heele leger te hulp zouden roepen.

„Dat wordt een echte belegering,” zei Fré.

„Ja jongens,” antwoordde de aanvoerder, nadat hij de wallen geïnspecteerd had, „maar we mogen den moed niet laten zinken. Laten we zorgen dat onze wapens in orde zijn. We moeten steenen zoeken.”

Allen gingen aan 't werk, nadat Nico gezegd had dat hij den ingang en het heele „kasteel” overzien kon, en dat geen rat naar binnen kon komen zonder door hem opgemerkt te worden.

Een groote voorraad steenen werden bijeengebracht en geschift; de kleine katapultsteentjes staken de jongens, die zulk een wapen bezaten, in den zak. De gevaarlijke bres in den muur bij den ingang werd met steenbrokken, palen en takken gebarrikadeerd, en juist wilden de jongens even uitblazen van dien warmen arbeid, toen de zachte waarschuwing van den toren gehoord werd: „Jongens, daar komt de vijand aan; ze denken ons te verrassen; ze sluipen stil door 't bosch!”

Allen vlogen op hun post, behalve Evert, die nergens te zien was — zes man.

„Geen vuur, vóór ik 't bevel geef,” zei de aanvoerder, en verscholen achter 't muurwerk wachtten de Toreadors met zenuwachtige spanning het sein af.

't Was nu doodstil. De zon ging onder; een koele wind ruischte door de boomtoppen. Enkele kraaien, die nog niet naar hun nest teruggekeerd waren, krasten een paar keer in een hoogen eik; uit de verte kwam flauw het rumoer van de groote roekenkolonie in het Kraaienbosch.

Achter eenig kreupelhout verborgen, keek Frits door een scheur in den muur opletend toe. Ook de torenwachter had zich verscholen.

Een bijna onmerkbaar geritsel van bladeren en geknap van doode takjes deed zich vernemen. Hier en daar vernam

Frits eenige beweging, merkte hij een gelaat op, en eindelijk zag hij een paar jongens in een dichtbijzijnden boom klimmen en een blik over den muur werpen.

„Ze sint al weg geleuf ik,” riep een van hen.

„Nee,” zei een stem van beneden, „ze kunt er niet uut; der is gien andere weg dan dissent en wie hebt goed uut 'ekeken.”

„Noe veuruut dan jongens, allemaole tegeliek!”

En met een krijgsgeschreeuw dat zij wel van de Indianen konden afgeluisterd hebben, bestormden de Doesschaters de vesting.

Angstig keken de Treadors naar hun aanvoerder om, doch deze bewoog zich niet, en gaf slechts een wenk om zich gedekt te houden.

Inderdaad verstomde het schreeuwen weldra; „allemaol te geliek” bleek niet wel mogelijk te zijn, daar het paadje door de gracht bizonder smal was. De diepe stilte op het „kasteel” maakte de aanvallers verlegen, en eerst toen er een tiental de overzijde bereikt hadden, waagde een van hen 't op den muur te klimmen.

Toen was het dat Frits overeind sprong, en met de plechtige woorden van den kwaker Phineas uit „de Negerhut”: „Vriend, gij zijt hier niet noodig” — den aanvaller in den nek greep en naar beneden slingerde. De ongelukkige voorvechter tuimelde van den wal, door struiken en brandnetels en dorens, en kwam op zijn rug in de modderige sloot te liggen.

„Vuur!” schreeuwde Frits, en een geweldige bui van keisteenen trof de acht of negen Doesschaters die den wal beklommen en in verwarring terugdeinsden. Maar de hoofdmacht der belegeraars beantwoordde de steenworpen met krachtige hand; enkelen klommen in de boomen, om van daaruit het kleine garnizoen te bestoken; dezen wist Nico van zijn bomvrij torenplat evenwel spoedig tot wijken te dwingen; zijn goedgemikte slingerstenen dreven zelfs de anderen achter de boomstammen om bescherming te zoeken.

De voorhoede was deerlijk geslagen; in groote haast vluchtende, konden zij niet over het smalle pad komen, drongen zij onder den steenenregen elkaar van het dammetje af en zonken tot de knieën en het middel in de modder, waarbij zij vele klompen, schoenen en kou-

sen verloren. Onder het hoongelach van de Toreadors ploeterden zij naar den kant en onttrokken zich aan de blikken hunner vijanden; drie of vier van hen moesten buiten 't gevecht gesteld worden.

Nog eens beproefden de verbitterde Doesschaters een aanval, onder het beschermend vuur van de achterhoede, en zelf zich dekkende met dichtgebladerde takken waar jassen en kielen op gespreid lagen. Maar dit schild beschutte hunne hoofden niet tegen de geduchte slingersteenen van Nico, die met vreeslijke juistheid zijn doel trof, noch hun beenen tegen de kleinere, maar pijnlijker katapult projectielen. Drie of vier wisten tot den muur door te dringen, maar werden daar met stokken en houten sabels zoo warm ontvangen, dat zij overhaast terugweken, met achterlating van jassen en vesten, die hun tot schild hadden gediend.

Thans trok de vijand terug, en Nico's steenen noodzaakten hem tot op een honderd meters afstand beschutting te zoeken.

De Toreadors vielen amechtig en uitgeput van vermoeienis op den grond. Een vierden aanval hadden zij op dat pas niet kunnen weerstaan.

„Hadden we maar wat water; ik heb zoo'n dorst,” klaagde Piet Geertsema; „ik ook, ik ook!” klonk het van alle zijden. Maar water was er op de gansche rulle niet vinden. Een hernieuwd onderzoek bracht geen enkelen druppel aan 't licht. Piet en Fré, die 't hevigst leden van den dorst, daalden naar de sloot af, maar dit water bleek zoo walgelijk onrein te wezen, dat zij het lieten bij de ééne poging. Zij kwamen terug met een doornatte broek en vijf klompen, die zij in de sloot gevonden en opgevischt hadden: zegeteekenen uit den tweeden strijd, welke bij de andere krijgstrofeeën geworpen werden

„Waar is Evert toch?” zei Frits eensklaps.

Dat wist niemand. „Hij is daar straks al weggegaan, om te zien of er een andere uitgang is,” zei Johan. „Als hij maar niet verdwaald is in een van de gangen!”

„Of aan den haal gegaan,” veronderstelde Frans, maar werd met een draai om de ooren voor dit lasterlijk woord gestraft.

„In elk geval, jongens,” zei Frits „kunnen we geen drinken krijgen, laten we dan door eenig voedsel onzen tabernakel

tegen den strijd harden, opdat wij niet in de handen dezer Amalekieten vallen."

Dit voorstel vond bijval. Nico kwam van zijn wachttorenen af en nam deel aan den krijgsmaalijd. De Toreadors voelden hun krachten herleven en blufften op de heldendaden die zij verricht hadden. De zon was ondergegaan; de schemering viel, en een diepe stilte heerschte in 't rond.

"Wij moesten hier nog een groot wachtvuur hebben, en een keteltje koffie" merkte een der strijders op, terwijl hij groote hompen van een stuk kaas afsneed en verorberde.

"Ja," antwoordde Fré, op een pepermuntje knabbelend, „als we hier den heelen nacht moesten blijven, maar hoe plezierig 't hier ook is, daarin heb ik toch weinig trek."

"'t Kon toch best gebeuren, jongenlief," zei Johan bezig met een hammebeen af te kluiven; „de Doesschaters hebben te veel klop gehad, om ons zoo maar kalmweg te laten trekken; ik denk dat zij ons trouw zullen belegeren, al werd het ook Maandagmorgen."

"Een schoon vooruitzicht dat ons streelt," zei Piet geuwende terwijl hij nog een eitje pakte, „hier te slapen, met een steen tot hoofdpeluw, en de jassen onzer verslagen vijanden tot dekens, in het gezelschap van kikkers, padden, vleermuizen en meer van die diertjes."

"Kom kom," zei de aanvoerder, „dat is lang zoo erg niet als 't lijkt. 't Zou 'n avontuur wezen, waar we nog drie maanden op konden bluffen, en zoolang we nog proviand hebben als dit" — hij stak glimlachend een reep chocolade omhoog — „zijn we nog volstrekt niet te bekl—"

Op dit oogenblik sloeg een steen hem de bedoelde proviand uit de hand.

VI. EEN MEESTERLIJKE AFTOCHT.

Het geheele garnizoen vloog ontsteld overeind. Op de bres vertoonden zich vier, zes, tien jongens, die haastig naar beneden sprongen, door talloze anderen gevolgd, onder woest getier.

„Ze mogen er niet door!” schreeuwde Frits, en zijn stok grijpend viel hij de indringers aan. Een helsch rumoer verving de stilte van zooeven. Met alle kracht beproefden de verdedigers de Doesschaters terug te drijven, doch vergeefs, er waren er te veel. Heel het jonge Doesschate leek op de been om de gehate Arendsbergers uit hun land te verjagen. Sommigen waren bezig om de borstwering uit de bres te breken; anderen stonden op den muur en wierpen handen vol steenen naar beneden.

Frits en zijn makkers vochten met leeuwenmoed, maar wat baatte het tegen zulk een overstelpend aantal vijanden! Elk der Toreadors had zich tegen zes of zeven man te verdedigen. Hendrik werd overmand en gevangengenomen, drie schildwachten bewaakten hem bij den muur; hij verwachtte niets anders dan straks opgehangen te zullen worden en hilde van woede en angst.

Langzaam weken de verdedigers terug naar een hoek, waar de plaats zich tot een soort straatje vernauwde, en waar zij, in den rug en op zijde gedekt, zich hoopten staande te kunnen houden. Nauwlijks hadden zij dit echter bereikt, of een der Doesschaters blies op een schel fluitje en even daarna deed een juichkreet achter den rug der Arendsbergers dezen verstijven van schrik. Een heele bende jongens kwam eensklaps te voorschijn en viel ze van achteren aan.

„Hoera! wie hebt ze! Slaot ze dood! schreeuwden de opgewonden belegeraars.

„Nog lang niet! Leven de Geuzen!” riep een krachtige stem, en boven van een hoogen muur sprong Evert midden tusschen deze nieuwe aanvallers, smeed er drie op den grond en sloeg met zulk een geweld om zich heen, dat zij uiteenstoven alsof een bom tusschen hen gesprongen was. „Wacht!” riep Fré, „ik zal je helpen,” en met zijn pistool in de hand wierp hij zich met Johan er tusschen.

De slagen met Everts korten stok, de vuisten van Johan en bovenal de aanblik van het dreigend vuurwapen, verrichtten wonderen. Als hazen vloden de aanvallers den wal over, door Evert en Fré gevolgd. Het bleek dat zij zich met een lange plank over de sloot toegang verschaft hadden.

„Hoezee!” riep Evert, en duwde de drie of vier die niet zoo gauw over de plank konden komen, met zooveel

geweld vóór zich uit, dat zij in de sloot rolden; „help een handje, jong,” en met hun beiden haalden zij de plank naar zich toe, terwijl de aanvallers, inplaats van met roem, met kroos en modder overdekt tegen den oever aan de overzijde opkrabbelden, „zie-je, die plank moest ik nog net hebben.”

Zoodra zij zich achter den wal in veiligheid gesteld hadden, vervolgde hij: „Klim nu op dat stuk muur, dan zal ik je de plank toereiken, breng die dan naar de gang die je twintig pas verder vóór je ziet. Ik ga de anderen halen.”

Fré verdween; Evert liep door en stortte zich met frische krachten in het strijdgewoel. Hier was reeds eenige gunstige verandering gekomen. Ontmoedigd door de mislukking der hinderlaag, waarvan zij zich zooveel voorgesteld hadden, waren de Doesschaters naar de ruimte geweken, door de Toreadors voorzichtig gevolgd. Evert zocht Frits op. „Zijn we allemaal compleet?” vroeg hij.

„Hendrik is gevangen, en Johan is heen om hem te verlossen,” zei deze, na met de hulp van zijn makker twee jongens op de vlucht gedreven te hebben.

„Stuur er nog een op af,” zei Evert, „ik heb een uitgang gevonden — prachtig! maar we moeten allemaal bijeen zijn.”

Nico werd geroepen, en deze verdween door een zijgang. Kort daarna kwam het drietal aanzetten, vol blutsen en builen, en met gescheurde kleeren. De vijand bepaalde zich op dit oogenblik tot het gooien van steenen, maar de slingers en katapulten hielden hem op een eerbiedigen afstand. Er waren echter wel vijftig jongens, groot en klein, bijeen.

„Nu, vrienden,” zei Evert, „nu zullen we onzen laatsten goocheltoer vertoonen, en verdwijnen, zonder dat iemand een sikkepitje van ons terugvindt. Frits en ik blijven even hier; en jullie klimt daar op dien muur, en wacht ons daarboven af. Een, twee, drie, vooruit met de geit!”

Haastig liep het vijftal het straatje door en klom aan 't eind tegen den muur op, waar Fré ze reeds stond af te wachten. Met een geweldigen kreet zagen de belegeraars dit aan, en met hun allen renden zij toe, doch eensklaps trok Frits zijn pistool en schoot het af, en hoewel het slechts met los kruut geladen was, deed het eenige secon-

den verwarring ontstaan. In het volgende oogenblik klommen ook Evert en Frits op den muur, terwijl de anderen den aftocht met steenworpen dekten.

„Nu niet talmen, hoor!” riep Evert, en met een luidkeels: „Hoezee! weg met de dooie Doesschaters!” verdween het garnizoen.

Fré wachtte zijn vrienden op aan de opening van de gang. „Allemaal present? Dan als de drommel vooruit; ik hoor ze aankomen,” zei Evert. „Wie helpt de plank dragen?”

Een eind ver liepen ze haastig voort, bij het schemerlicht dat door het ingestorte dak hun pad verlichtte. Evert ging vooruit; Frits dekte den aftocht, achter hen klonken de voetstappen en het gejoel der vervolgers: „Hierheen jongens, ze zit in de val; ze kunt er neet uut!” zoo hoorden zij den makker van Hannes schreeuwen, die blijkbaar goed met de situatie van de ruïne bekend was.

„Vooruit jongens, quick wat,” zei Evert zacht maar dringend, en zoo haastig zij in 't duister en met de lange onhebbelijke plank konden voortkomen, spoedden de vluchtelingen zich door de kronkelende gang. Een eind verder kwam deze uit in een groot gewelf, waar een drietal deuren in 't donker zich zwart afteekenden.

„Wacht,” zei Frits, „hier is licht,” en een eindje kaars te voorschijn halend, stak hij het aan. „Deze deur moeten we hebben,” zei Evert, „kom, vlug!” Alles verdween achter de deur, die Evert zoogoed mogelijk met een half doorgeroesten grendel sloot.

„Waar heb je dat kaarsje vandaan?” vroeg Johan. „Gevonden in 't mandje daarginds” — doch daarmede werd het gesprek afgebroken, want Evert beval de diepste stilte, opdat de vervolgers niet te vroeg hun spoor vinden zouden.

Eensklaps bleef Evert staan. Een diepe put van drie meters breed gaapte voor hun voeten. „Hier de plank,” fluisterde hij, en toen allen veilig overgekomen waren en de weg weer vervolgd werd, zei hij: „Als je eens wist hoeveel moeite ik daar straks heb gehad met dat gat over te komen! Ik ben eindelijk over een stok heen gekropen. Kijk,” ging hij voort, terwijl zij over een hoop puin klauterden, „deze ingang zat heelemaal dicht; die heb ik moeten openbreken. Luister eens!”

Een vervaarlijk getimmer deed zich vernemen. „Ze zijn

bezig de deur open te breken," grinnikte Evert, „maar dan hebben ze nog het gat voor zich. Vooruit jongens!"

Door den wakkeren gids voorafgegaan, die met zekerheid den weg aanwees, liepen de jongens door een doolhof van onderaardsche gewelven en gangen, telkens eenige trappen af, dan weer op, al verder, terwijl het rumoer der vervolgers in de verte wegstierf.

„Waar breng je ons toch heen?" vroeg Frans een weinig angstig. „Waar zijn we toch?"

„Waar denk je wel?" zei Evert met eenigen trots. „Je meent zeker nog in de ruïne te wezen, he? Mis man, we zijn er al lang uit. Deze trap nog op — nog even verder, en je zult de blauwe lucht weer boven je zien."

„Dat wordt tijd," zei Frits. „Ik brand mijn vingers haast aan 't eindje kaars."

Inderdaad werd een grauwe schemering door een opening zichtbaar. „Dit gat heb ik ook moeten openhakken," zei Evert, op de brokken van een deur en de afgehouden takken wijzende.

„Kijk, we moeten hier langs de boomen omlaag, we zijn hier een voet of tien boven den grond."

De Toreadors bleken alsnu te voorschijn te komen uit een somber vervallen gebouw, dat naar het gereedschap te oordeelen, hetwelk in een der hokken lag, als bergplaats van een landbouwer gebruikt werd.

De plank gooiden de jongens naar beneden, die nu dezelfde reis langs de boomtakken maakten, en eindelijk stonden allen weer op den ruimen grond. Met behulp van de plank werd de breede sloot overgetrokken, en toen bereikte ons troepje dwars door drie weilanden en twee akkers de laatste sloot, die van den straatweg scheidde.

Met een diepen zucht van verlichting stampten de heeren op de steenen.

„Hè," zei Frans, „dat noem ik je vechten voor je leven." Allen lachten, want Frans had zich zooveel mogelijk achteraf gehouden.

„Maar vechten is 't geweest," zei Johan, „en als je dien uitweg niet ontdekt had..." — („en geëffend" viel Fré in,) „dan kregen wij op 't oogenblik zooveel slaag als anders in vier maanden; want jongens, wat waren ze op 't laatst nijdig!"

„Luister,” zei Nico, „je kunt ze hier nog hooren schreeuwen.” Een tieren en zingen, niet al te ver verwijderd, deed de jongens hun schreden verhaasten, terwijl ze onderling hun lotgevallen bespraken. Evert verhaalde, dat hij op zijn ontdekkingsreis allerlei vreemde schuilplaatsen doorgekomen was, dat hij met twee groote uilen had moeten vechten, die in een gang verscholen zaten, en wel honderd vleermuizen gezien had; ook was hij op zijn terugtocht in een kelder gevallen, en eerst na een kwartier vruchteloos tobben er in geslaagd er weer uit te krabbelen. Hendrik vertelde, hoe zijn bewakers hem geplaagd hadden, en hem hadden meegedeeld, dat de Doesschaters voornemens waren de Arendsbergsche „snoeken” zoodra zij ze gevangen hadden, aan boomen te binden en met een dik touw half dood te ranselen — welk bericht voormelde „snoeken” in de uiterste woede deed ontsteken.

Zoo kortte de tijd van 't loopen op, en spoedig werd de stad bereikt. Juist zouden de jongens uiteengaan, toen Johan eensklaps riep: „Het pakje!”

Het pakje! Men had geheel en al het bestaan er van vergeten. Hendrik herinnerde zich nu, dat hij het in de eerste kamer ergens in een der nissen neergelegd had, en later er niet meer om gedacht.

„Dat is jammer,” zei Frits. „Maar dit spaart ons toch ook weer een visite bij den commissaris uit, en jongens, ik ben niet bang, maar hem zie ik liever op dertig pas afstand.”

En een iegelijk ging naar zijn huis.

VII. DE JONKER EN DE FREUIE.

Twee dagen later, Maandagmiddag, kleeedde Johan zich netjes aan en wandelde naar het huis met de bronzen draken. De deftige knecht nam hem in ontvangst en bracht hem langs een breede trap naar de eerste verdieping, waar hij op het einde der gang een deur opende en „den jonkenheer Keyzer” aandiende. Een hartelijk en vriendschap-

pelijk „Kom maar binnen, ouwe jongen,” gaf Johan moed om achter het groote beschilderde kamerschut vandaan te komen.

Het was een zeer groote gezellige achterkamer met drie ramen; het uitzicht op een grooten tuin, en over de lager gelegen huizen aan de kade, op de rivier. De kamer was op het Zuidwesten gelegen, en het kabbelend water schitterde en flikkerde tot vermoeiens toe in de stralen der ondergaande zon. — Een groote werktafel, met boeken en papieren bedekt, stond in 't midden; groote boekenkasten met glazen deuren, waardoor de mooie prachtbanjes met vergulde titels Johan tegenlachten, prijkten aan den wand; enkele vreemde gewassen en zeldzame bloemen stonden voor de ramen.

Otto lag in een soort kamerjapon zoo lang als hij was op een met rood trijp bekleede kanapé voor een der ramen in een Engelsch boekje te lezen en cigaretten te rooken. Hij zag er bleek en vervallen uit en wanneer hij zich bewoog kwam er een pijnlijke trek op zijn gelaat. Op een heel klein stoeltje naast hem, met het kopje tegen haars broeders schouder geleund zat Louize, ook al met een boek op schoot; het zonlicht gleed over haar krullend losse haar en ze leek Johan een klein heiligje toe met een stralenkrans om 't hoofd.

„'t Doet me plezier je te zien, Johan,” zei Otto, zijn boek uit de hand leggend, „excuseer me dat ik blijf liggen, maar dat ellendige Jodenkind” (er volgden nog een paar vleierende benamingen) „heeft me zoo toegetakeld dat elke beweging me razende pijn bezorgt. Poes, zet dat rieten stoeltje eens hier voor Johan, wil je?” Louize verrichtte het verlangde en nestelde zich weer onder haars broeders arm, terwijl Otto onder het gesprek met haar krullen speelde.

„Ziezoo maat, kom nu eens hier zitten en vertel me wat er van de week in de wereld te koop is. Ik weet kwalijk meer dat er een Arendsberg bestaat; die snuiter heeft me zoo leelijk geraakt dat ik een dag of drie van hemel noch aarde wist, en sinds dien tijd nog aan geweldige hoofdpijn lijd. Ik had beter op mijn hoede moeten zijn; ik weet nog niet hoe ik zoo gek kwam om met hem te gaan vechten als een straatjongen. Een *souvenir*

houd ik er mijn leven lang van" — hij raakte even de nauwelijks geheelde wonde aan de slaap aan — „maar ik zal 't hem betaald zetten, als we tijd van leven hebben" — hij wierp een veelbeteekenenden blik naar een paar sierlijke kleine revolvers, die boven zijn hoofd aan den wand hingen, en trok in zijn wrevel harder aan Louizes lokken dan deze aangenaam vond.

„U meent toch niet . . .” begon Johan, maar Otto viel in: „Zeg eens, beste jongen, bewaar je „U” voor je onderwijzer en je mama; plaag mij er asjeblijft niet mee — ze „uwen” me hier al genoeg. Wat moet ik meenen?”

Johan wierp een blik naar Louize, die echter niet opkeek, en zei toen: „Je bedoelt toch niet dat je die proppenschieters gebruiken zoudt tegen je vijand? Neem dan liever een van de twee die op de Graaf van Buren staan.”

Otto glimlachte, en zei toen: „Die zijn te onhandig. Maar denk-je dat ik dat ding niet durf gebruiken? Het zou de eerste keer niet zijn,” en met een uitdrukking van haat vervolgde hij: „Eenmaal had ik twist met” doch Louize was doodsbleek opgevlogen en had hem de hand op den mond gelegd: „Otto, stil toch!” en met een schuwen blik keek ze niet naar Johan, doch naar de deur.

„Och mal kind,” gromde Otto meer beschaamd dan onvriendelijk, en ging toen voort: „In elk geval hoop ik dien jongenheer Sammie tien percent te leveren. Dat zou jij ook doen, als je kostelijke horloge gestolen was en je daarbij zoo verraderlijk twee gevaarlijke wonden waren toegebracht. — Maar jij lijkt ook wel slaags geweest te zijn, hoe kom je aan die blutsen en sneden in je facie?” vroeg hij, Johans gezicht nauwkeuriger opnemend.

„O, dat zijn de litteekens uit een groote belegering, die we verleden Zaterdag doorgestaan hebben,” zei deze lachend. „Weet je den Krayenstein?”

„Ik weet, dat er zoiets als een paar stukjes muur bestaan, die wel eens heel deftig betiteld worden als de Doeschater ruine,” zei Otto. „Is daar een oorlog uitgebroken?”

„Het is meer dan een paar stukjes muur,” hervatte Johan. „Ik dacht ook dat het rommeltje daar weinig te beduiden had, maar we hebben — mijn kameraads en ik — daar prachtige ontdekkingen gedaan,” en Johan deed een uitvoerig verhaal van den veldtocht. Otto luisterde eerst met

een zeker air van beleefdheid, maar weldra werd zijn belangstelling getroffen, en nam hij levendig deel in de vertelling. De groote gevechten wekten slechts zijn lachlust op, maar de tocht door de onderaardsche gewelven nam al zijn aandacht in beslag.

„Sapristie, jongen, daar moeten we van de week ook eens naar toe,” zei hij opspringend, doch meteen liet hij zich met een kreet van smart weer vallen — „’t is ook waar, ik vergat alles. ’t Is toch ’n ellende, zoo hier vast te liggen als ’n hond aan den ketting in dit miserabele nest.”

Johan keek hem met verbazing aan. De knecht had op Otto’s schellen eenige ververschingen binnen gebracht, heerlijke vruchten, druiven, appels, pruimen, hoedanige Johan nog nooit gezien had; met hun drieën waren ze daar aan ’t smullen. Otto had een bediening als een Oostersche prins, hij leefde zoo rijk, zoo weelderig — en dan: „als ’n hond aan den ketting in dit miserabele nest!” Johan voelde een neiging tot verontwaardiging in zich opkomen tegenover deze grove ondankbaarheid, en hij was juist voornemens, ja hij voelde zich „geroepen” om Otto heel zacht terecht te wijzen — toen deze zei: „Wil je mijn postzegel-album eens zien?” en daardoor zijn gedachten tot de werkelijkheid terugriep. Het groote album werd opletend bekeken en beoordeeld, Otto maakte Johan gelukkig met een Kaapschen driehoek, terwijl deze hem een zeldzamen duren ouden Oost-indiër beloofde, waarvan hij een doublet bezat.

Herhaalde malen merkte onze vriend onder het praten op, dat Louize die bijna in ’t geheel niet sprak, telkens, zoo vaak zij meende dat hij ’t niet zag, met buitengewone opletendheid naar zijn gezicht keek; dit maakte hem eenigszins verlegen, en het was hem op ’t laatst een verademing, toen een bel luidde en Otto tot zijn zusje zeide: „Poes!” (dit scheen het naampje te zijn door haar broeder ’t liefst gebruikt) „Poes, ’t is tijd om je voor ’t *diner* te kleeden, maak wat voort kind, anders kom je weer te laat, als gisteren.”

Het meisje trok onwillig de schouders op. „Ik wou liever hier blijven, bij jou.”

„Jawel, maar je weet, Mama is er erg op gesteld dat je aan tafel komt, en . . .” hij trok zijn zusje tot zich, gaf haar een kus en fluisterde haar enkele woorden in ’t Fransch

in 't oor, die zij driftig in dezelfde taal beantwoordde. Na een poos gefluisterd te hebben, sprong zij op, trok haar broeder, bij wijze van straf oefening, aan den neus, verzamelde toen een aantal boeken en vaasjes, waarmee ze de beide handen vol had, en nu verzocht zij aan Johan haar de deur te openen. Hieraan voldeed deze bereidwillig, en toen hij den knop in de hand hield en zij hem gracieus voorbijstreek, wenkte zij driftig met haar blond hoofdje en fluisterde hem haastig toe: „Ga niet weg voor zeven uur, Johan. Ik moet je wat vragen.”

„Mijn zusje is een vreemd kind, nietwaar,” zei Otto, toen Johan zijn plaats weer ingenomen had. „Zij is pas negen jaar, maar zoo slim en scherp, alsof ze twintig was. Den meesten tijd is ze bij mij op de kamer; hier studeert ze 't liefst; en eigenlijk geeft zij alleen om mij. Niemand in huis kan iets van haar gedaan krijgen, zelfs Papa niet, waarvoor ze anders toch nog eenig ontzag heeft — maar wanneer *mademoiselle's* kopje verkeerd staat, dan is 't huis te klein. Ik ben dan nog de eenige die nog een redelijk woordje van haar krijg. Maar vreemd is ze; wat ze wil weten zal ze aan de weet komen, al moesten er maanden overheen gaan, en wat zij gedaan wil hebben, dat geschiedt al kwam de geheele familie er tegen op.”

Otto lachte, maar zag er toch een weinig ontstemd uit toen hij enkele staaltjes van Louizes karaktertrekken vertelde, die hij „vastheid van karakter” noemde, maar die Johan inwendig als „grenzelooze koppigheid” betitelde. Otto scheen intusschen veel behagen in zijn nieuwen vriend te scheppen; het eenvoudige, eerlijke karakter van den knaap trok hem aan, en toen Johan meende te moeten afscheid nemen, drong hij op blijven aan, dewijl hij zijn maaltijden geheel naar eigen believen inrichtte. Johan bleef tot zeven uur, en Otto verlatende verzocht deze hem dringend nog deze week een heelen avond bij hem te komen doorbrengen, „want zijn eigen vrienden waren zoo dom en hij verveelde zich soms zoo geducht.”

De deftige knecht liet hem uit, maar in de *vestibule* schoot uit de hem bekende zijdeur Louize op hem toe: „Kom eens hier, je moet nog iets meenemen,” en tot den knecht: „Ik zal den jongeheer wel uitlaten” — hetgeen beiden een glimlach ontlokte.

Louize greep hem bij de hand en voerde hem in de voorzaal, waarvan zij de deur sloot. Toen bracht zij hem door de stikdonkere kamer, tusschen stoelen en tafels door, naar het hoekje van den nu kouden haard, waar zij een klein deurtje opende. Door een even duister portaalje langs een smalle gang geleidde zij hem haastig een trapje op, opende opnieuw een deur en — Johan bevond zich in een helder verlicht allerliefst kamertje, zoo netjes en weelderig, als een prinsessenverblijf uit een tooversprookje. Een sierlijke gaslamp verspreidde een zacht roze licht.

„Dit is *mijn* hokje,” zei ze, en nam met haar scherpe donkere oogen de uitwerking van al dat schoons waar op Johans verlegen gezicht. „Mooi hè? Kijk, dat moet je meenemen voor je mama — och toe, *doe* het asjeblijft,” zei ze met tranen in de oogen, „ik houd zooveel van haar, ik heb haar gezien, en weet dat ze erg verdriet heeft gehad.” Louize sprak haastig en zenuwachtig, en meteen drong zij hem een fraai uitgesneden, kostbaar naaidoosje op. „Kijk, en dat is voor jou.” — „Maar . . .” zei Johan een sierlijken zilveren potloodhouder beschouwende die hem in de hand geduwd werd — „neen,” sprak ze op haar gewonen driftigen snellen toon, „je *moet*, hoor je, je *moet* het aannemen. En Johan, kom hier vaak, heel vaak bij Otto, zul je?”

„Freule . . .” begon hij, maar het kleine meisje sloeg hem op den arm, terwijl haar gezichtje donkerrood kleurde: „Dat is slecht!” riep ze, „plaag me niet! Noem me Loe, dat hoor ik graag. En zul je nu doen wat ik je vraag, en gauw weerkomen?” vleide ze, met haar handjes om zijn arm geslagen.

Johan verwonderde zich. Hij legde naaidoosje en potlood op de tafel, nam haar gezichtje tusschen zijn handen en wendde het naar het licht, waarna hij haar diep in de oogen staarde. En 't werd hem daarbij wonderlijk te moede, als waren die oogen de vensters van een hem vreemde, nieuwe wereld met eigen weelde en vooral eigen smart, waar hij geen begrip van had.

„Hoor eens, Loe,” zei hij, de hand op haar hoofd leggend, „wees nu verstandig. Ik wil hier graag komen maar niet meer dan eens in de week, en alleen wanneer je ouders het goedvinden. Ik ben een arme jongen en

moet heel gauw van school af en een ambacht leeren, daar is een veel te groot onderscheid tusschen mij en dit huis. Ik kan hier maar niet zoo alle dagen inloopen alsof ik een kameraad van Otto was. Neen, dat kan onmogelijk," zei hij, en herinnerde zich zijn eerste bezoek aan het huis met de bronzen draken, den knecht, en de „freule." En daarom moest je me liever niet die mooie dingen meegeven, want dan durf ik nooit weerkomen. Je bent een verstandig meisje, en zult dat wel begrijpen."

„Alleen dezen keer," zei ze, en vleide en smeekte zoolang, tot Johan ten einde raad toegaf. Toen klapte ze van plezier in de handen. „Ziezoo, nu zal ik je naar de deur brengen."

Maar voor ze die opende sprong ze op een bankje in de vestibule, sloeg de armen om zijn hals, en fluisterde haastig: „Zeg nu nog eens: Goeden nacht, Loe!"

„Wat ben je toch een raar meisje," zei Johan, „welte-ruster. Loe, tot Maandag!"

Zij keek schuw om, gaf hem een kus, opende de deur en duwde hem haastig naar buiten met de woorden: „Denk er om, hoor!"

Paf, vloog de deur in 't slot.

VIII. VERHEVEN PLANNEN, EN EEN BEZOEK DAT VERKEERD AFLOOPT.

Half November. Een stille sombere najaarsdag. Het heeft den ganschen nacht geregend en den ganschen dag gelekt. en „zachtkens, zachtkens drupt het van de boomen" op den vettigen grond, een grond, slechts geschikt om met drijftollen te dobbelen.

Het is 's middags tegen tweeën. Frits, Frans, Fré en Evert wandelen in een naargeestige stemming over de wallen. De vechtgeneraal geeft elken populier dien hij voorbijkomt. een nijdigen slag met zijn dikken stok. Fré smijt steenen over de daken en is volmaakt onverschillig omtrent de plaats waar ze terecht komen. Frans heeft de

handen in den zak en telt onder 't gaan de knikkers; hij zet een gezicht alsof hij sinds gisteren meer dan de helft van zijn rijkdom verspeeld heeft en dit onmogelijk langs eerlijken weg geschied kan zijn. Evert loopt over de borstwering en tuurt in de diepte, als denkt hij er over om zich maar naar beneden en — plons — in de gracht te laten rollen, en welk een opschudding dit in de stad geven zou.

„Het is alles de schuld van Johan,” zegt Fré mismoe-dig. „Die heeft zoo'n grooten meneer tot vriend gekregen, en nu zijn wij hem te min.”

„'t Is jouw eigen schuld,” zegt de generaal gemelijk. „Je wist dat ik niet mee kon, en Johan en Evert ook niet en nu haal je er een hoop vreemde jongens in en gaat toch. En nu ben je nijdig omdat je op je kop hebt gehad. 't Is je verdiende loon.”

„Net of we van jouw believen moeten afhangen,” grauw-t Fré terug. „Jij wilt altijd de baas spelen.”

„Jij niet,” zegt Evert. „Nu heb je het geheim verklikt van de ruïne aan een heele kliek jongens, die er niets mee te maken hebben, en nu is er niets geen aardigheid meer aan. 't Is heel goed dat ze je 'n pak rammeling ge-gewezen hebben: ik heb grooten lust om je er nog een bij te presenteren.”

„Dat moest je eens probeeren,” antwoordt de ongelukki-ge Fré, maar het viertal is zelfs te landerig om te vechten.

Dekker, de buitendiender, loopt aan den overkant van de breede gracht tusschen de akkers door. Evert acht het ge-raden van de borstwering af te komen, en haalt in gedach-ten zijn katapult te voorschijn. Frits is hem evenwel vóór en stuurt met zijn slinger, bij wijze van groetenis, een groote wilde kastanje naar Dekker toe, die hem langs de ooren gonst en in de modder steken blijft. Dekker doet alsof hij van dit feit geheel onbewust blijft.

Er komt een schuitje om den hoek, met twee jongens er in, die zoodra zij den buitendiender opmerken, de riemen laten rusten en naar allen schijn overleggen of zij niet lie-ver zullen terugkeeren. Zij roeien echter door, tot Dekker, opziende, naar den oever treedt en ze sommeert aan den kant te komen om zich van de eene of andere vreeselijke verdenking te zuiveren. Dekker verdenkt altijd alle jongens van alle kwaad. — De bemanning protesteert en beweert

dat ze „niets gedaan heeft.” Dekker vloekt ontzettend, en zijn woorden schijnen een geheimzinnige aantrekkingskracht te bezitten, daar het schuitje, zonder dat de riemen gebruikt worden, zachtjes-aan naar hem toe drijft.

„Het zijn Johan en Nico,” zegt Frans. Er vallen regendroppels, en deze doen den buitendiender besluiten om met een paar bedreigingen zijn prooi los te laten. Hij trekt langzaam af, in de richting van een kroeg. Er gaan geruchten, dat hij een onmetelijk aantal „klare’s met suiker” kan bergen zonder ooit een zweem van kennelijken staat te vertoonen.

De bemanning van het schuitje wordt aangeroepen en neemt bereidwillig de vier passagiers op. „Van wie is de schuit?” vraagt Frits.

„Van Steven,” is ’t antwoord. „We mogen ’m een half uur hebben.” De jongens roeien door in de richting van de rivier.

„Ik dacht dat je eigenlijk te voornaam voor ons was geworden,” dit kan Fré niet nalaten te zeggen. Johan kijkt zuur en roept: „dat is flauw, Fré! ik mag toch wel omgaan met wie ik wil! Ik kon Zaterdag niet mee, en zóó, met zoo’n troep jongens. zou ik toch niet gewild hebben; Evert en Frits gingen toch ook niet! Maar dezen Zaterdag, dan ben ik je man, en als jelui ’t goedvindt, dan gaat Otto ook mee.”

Dit laatste valt evenwel niet in den smaak van Frits, die bevreesd voor zijn bevelhebbersstaf is.

„Geen jongeheeren erbij, die willen altijd de baas spelen,” zegt hij, maar als Johan bericht dat Otto bereid is op de meest onbekrompen wijze voor de keurigste proviand zorg te dragen, en als hij vertelt van de wapens, die deze denkt mee te nemen, wordt het hart van den vechtgeneraal verteederd en laat hij zich de komst van den dettigen vrijwilliger welgevallen.

Het schuitje wordt aan land gezet en de verzoende kameraads klimmen in betere stemming de wallen op. Fré vertelt hoe zij verleden Zaterdag opgetrokken waren naar den Krayenstein, eerst gerucht hadden meenen te hooren, maar toch, daar de weg vrij was, de sloot over- en het kasteel binnengegaan waren, en hoe zij daar werden aangevallen door den vijand, die achter de muren en boschjes verscho-

len zat. Acht of negen waren terstond gevlucht, doch werden achterhaald en geducht afgeranseld, zoodat hun geschreeuw het gejuich der vijanden overstemde; nog vier werden er in het gevecht overmand; de overigen wisten zich op den toren te redden en waren daar een uur of drie belegerd, totdat zij vrijen aftocht bedongen tegen betaling van een dubbeltje de persoon. Desniettemin waren zij toch nog door de valsche vijanden op hun aftocht met stokslagen en steenworpen overstelpt, zoodat zij in deerniswaardigen toestand thuiskwamen.

Het bloed der dappere makkers kookt van verontwaardiging. Wraakgierige plannen worden gesmeed. „We zullen ze Zaterdag wel krijgen,” zegt Frits, en slaat zijn stok op een der „proppenschieters” stuk, die op den Graaf van Buren staan.

De Graaf van Buren is een gedeelte van de vestingwerken, een wal die op een stuk muur rust, en ter herinnering, misschien, aan een der prinsen van Oranje, dien naam in een steen draagt. De „proppenschieters” zijn twee kolossale bronzen kanonnen uit het laatst der zestiende eeuw, die als twee gepensioneerde ijzervreters in rustige rust de stad bewaken, met het aangezicht naar het Noorden gewend. Dikke houten stoppen zijn hun in den dreigenden mond gewrongen, en zij zien er uit als oude soldaten in krijgsgevangenschap, als norsche wachthonden aan den ketting. Doch niet tot volslagen stilzwijgen zijn ze gedoemd! Wanneer het peil der rivier stijgt, en de gele golven hun bedding verlaten om zich over de uiteren waarden te verspreiden, wanneer zij den voet der dijkes beginnen te likken, en, grooter geworden, klimmende, al half getemde wolven eensklaps hun woesten aard vertoonen, de dijken verscheuren, de landen verwoesten, de huizen indringen, de wegen overstroomden — dan ontwaken deze rustige schildwachten uit den diepen slaap, en hun donderende kreet doet de huizen sidderen en wekt de landlieden op tot den strijd tegen hun eeuwenouden vijand, den waterwolf. — Als de wolf op zijn beurt, door *zijn* vijand, de vorst, in boeien is geslagen, en de lente komt hem te hulp: als hij met een daverenden slag, gelijk Simson, zijn gevangenis in duizend stukken splijt en in dien reuzenkamp bruggen en schepen als speelgoed dreigt te verbrij-

zelen — dan verheffen deze oude trouwe wachters hun stem en waarschuwen mijlen, mijlen ver allen, dien het aangaat, dat er gevaar is, en andere oude wachters in de verte vangen die waarschuwing op en dragen ze verder, tot op onafzienbare afstanden.

Doch nu slapen de ouden, en laten gewillig toe dat de jongens met hen sollen.

„Als we deze twee eens mee konden nemen naar den Krayenstein!” zegt Fré, die zijn nederlaag maar slecht verkroppen kan. „Dan hoefden we voor geen duizend Doeschaters bang te zijn.”

„Voor geen tienduizend, geen honderdduizend,” roept Frans, die in zijn opgewondenheid vergeet dat het heele dorp kwalijk achthonderd zielen telt, stokouden en zuigelingen meegerekend.

„Jongen, wat zou dat 'n klap geven, als we die twee eens afschoten,” zegt Frits. „Verbeeld je die twee op den toren; vijfhonderd Doeschaters op 'n half uur afstand, mikken, poef, paf, — alle Doeschaters naar de maan” — en met een geweldigen zwaai met zijn stok geeft hij het veld aan waarin naar zijn gedachte de lichamen der vijanden zich verspreiden zullen. Frits zet de borst vooruit, bevelhebber van zoó'n geucht versterkt kasteel! — maar Evert stemt de opwinding een paar tonen lager door de koele opmerking dat de toren onder 't gewicht van één kanon in mekaar zou zakken als natgeregende sinterklaas-koek.

„Zou je heel veel kruit nodig hebben om zoo'n ding te laden?” vraagt Johan, een der bronzen wachters zachtkens lietkoozende.

De gevoelens hierover zijn gedeeld. De een denkt dat een half pond genoeg is, een ander meent van een zakje van een pond of tien. Nico gewaagt van twee mud, maar dit wordt niet ernstig opgenomen. Men denkt, dat een paar pond al een heelen klap geven zal.

„Zouden we een paar pond bijeen kunnen brengen?” vraagt Johan verder. De vrienden gaan bij zichzelf den inhoud hunner spaarpotten na: een kwartje en drie vierduitstukken; veertien stuivers, maar daar moet nog twee dubbeltjes af; een gulden op anderhalven cent na; een stooter met een dubbeltje in 't verschiet; een daalder die evenwel

achter het dreigende schrikbeeld eener rekening van vijf en twintig stuivers bijna geheel verdwijnt; en acht centen: 't trampzalig overschot uit eene ruïne van drie gebroken ruiten en een ongunstig knikkerspel — ja, het zou wel gaan. Waarom?

„Omdat,” zegt Johan geheimzinnig, „omdat ik niets zeg vóór we weer in de boot zijn.”

De vrienden begeven zich in gespannen zwijgen naar hun vaartuig, en eerst wanneer men een paar honderd el verder is op den terugtocht, verbreekt Johan de diepe stilte. Na zich overtuigd te hebben, dat Dekker nergens zichtbaar is, laat hij de riemen rusten, buigt zich tot zijn makkers en fluistert: „Jongens, ik heb 'n idee. 't Is jammer, dat we daar niet eerder aan gedacht hebben, met 31 Augustus, dan hadden we 't mooi kunnen doen met den verjaardag van de Koningin.”

„Wat dan toch?” schreeuwt Fré, die zijn ongeduld niet bedwingen kan. maar van alle kanten wordt hij met een nadrukkelijk ssssst! tot voorzichtigheid aangemaand, en meer dan één ziet op naar den reusachtigen standaardmolen van Van Dijk, boven op den wal, om zich te overtuigen dat Dekker niet op den omloop staat, met de hand achter het oor.

„Kom hier, dan zal ik 't je zeggen,” zegt Johan nog zachter, „we moesten” — hier valt Frans, die om niets van de kostbare woorden te missen, zijn evenwicht vergeet en verliest, overboord, maar wordt nog bijtijds door Evert gegrepen en komt er met een paar „oliepooten” af. „We moesten zelf eens zoo'n kanon afschieten. Ik weet, hoe we lonten maken; zoo'n lont binden we er aan, en poetsen 'm zoo hard als we kunnen. Hè?”

„Kan niet,” zegt Evert. „De stoppen zitten er met een hangslot op.”

„Dat weet ik wel,” zegt Johan, „ik bedoel ook die twee niet, waar we straks bij geweest zijn. Hier dicht bij ligt er nog een, op den wal, dáár bij den molen, met de palissaden er om.”

De jongens, verbijsterd door de verheven gedachte van Johan, kijken elkaar zwijgend aan.

„Kwaad kan het niet,” voegt de verteller er bij. „Het schot gaat regelrecht de aarden borstwering in.”

„Als 't afgaat,” zegt Evert.

„Ieder koopt 'n beetje kruit,” zegt Johan, „niet te veel te gelijk, en bewaart het. Morgenavond zullen Frits en ik een instelling onderzoeken — ik wil zeggen een onderzoek instellen, hoe dat ding in mekaar zit. De volgende week, op een drogen avond, zullen we de grap uithalen.”

„Boemmm!” zegt Nico, opvliegend door de kracht zijner verbeelding, doch Johan trekt hem weer op zijn bankje en eindigt: „Boven alles, jongens, monden dicht, want als 't uitkomt zijn we voor de haaien!” Dit wordt door allen ingezien en men belooft het diepste stilzwijgen in acht te nemen.

„Het komt vast in de krant!” zegt Frits met trots. —

Den volgenden avond ging Johan een kostbaren postzegel, dien hij voor Otto had opgekocht, wegbrengen. Het was omstreeks acht uur. Johan was reeds zoo eigen in het groote huis met de bronzen draken geworden, dat hij, binnengelaten, naar Otto's kamer door en zonder aankloppen inliep.

Otto had bezoek. Een kleine tafel was bij de sofa geschoven, daarop stond een lage lamp met een zwaren kap, die het heldere licht tot het blad en wat daarop was, beperkte. Een jongmensch van zeventien of achttien jaar zat in een gemakkelijken stoel; Otto lag op het rustbed; beiden rookten sterk, en dronken nu en dan. Een paar wijnflesschen op den grond, hadden naar 't scheen hun plaats op de tafel moeten afstaan aan flacons met krachtiger drank; een geur van brandewijn of cognac, vermengd met den rook, hing in het gansche vertrek.

De heeren zaten kaart te spelen. Otto had een hooge kleur en zag er knorrig uit; de ander scheen zeer op zijn gemak, maar wendde nauwelijks het oog van zijn partij af: hij maakte op Johan een zeer spinnekop-achtigen indruk.

De deur ging zoo zacht open, de tapijten waren zoo dik, en de jongelui zoozeer in hun spel verdiept, dat onze vriend de tafel reeds genaderd was en zijn „goedenavond” uitsprak, toen de spelers hem opmerkten en geweldig schrikten. Otto werd bleek en liet de kaarten op den grond vallen; de ander uitte een vloek en maakte een beweging als

wilde hij zijn spel in den zak steken. „Wie is dat?” riep hij, terwijl hij zijn stoel achteruitschoof en met die zenuwachtige beweging zijn glas omwierp. Otto viel bits uit: „Wat weerga, Johan, wat mankeert je, om zoo binnen te komen sluipen als een

„Dief,” vulde de vreemde bezoeker aan, maar Otto verving het door: „als een politieagent.”

„Ik wist niet dat je visite hadt,” zei Johan zacht, „en je hebt me verlof gegeven om zonder kloppen maar binnen te komen. Het spijt me dat ik zoo ongelegen binnenval; ik breng je even dien Cubaan voor je album. Hier is-ie; saluut!” en hij wilde meteen heengaan.

„Wou je dadelijk weer weggaan?” zei Otto aarzelend, maar toen Johan zich naar de deur wendde, zegevierde zijn beter gevoel over zijn valsche schaamte en hij riep: „Nee, je moet blijven; zóó mag je niet wegloopen. Kom hier, ouwe jongen; wil je een glas wijn? Niet? nu, cognac zal ik je maar niet presentereen. Dit is meneer Albert Strijen, groot koopman en handelaar, en groot kunstenaar met kaarten. Hij was bezig met mij een nieuw goocheltoertje te vertoonen, toen je binnen kwam en het kunststuk deed mislukken. We zullen nu die dingen maar opruimen en een gezellig praatje beginnen.” De manier waarop Otto eenige kleine, en mijnheer Strijen vele groote zilveren munten opstak, deed bij Johan het vermoeden ontwaken, dat de kunststukjes met behulp van geld waren vertoond, en de laatste dat zeer handig uit Otto's portemonnaie in de zijne gegoocheld had.

„En wie is mijnheer?” vroeg Albert, toen de tafel wat ruimer geworden was.

„Een nieuwe vriend van mij, dien ik bij gelegenheid van een standje opgedaan heb. Zijn naam is Johan Keyzer.”

Albert Strijen maakte opnieuw een onrustige beweging; de twee knapen zagen elkaar eenige seconden scherp aan, en Johan voelde als bij instinct dat hij zijn vijand gevonden had.

„Wel,” zei Albert met een boosaardigen trek om den mond, „dat vind ik aardig om met den zoon van mijn ouden boekhouder kennis te maken. Ik heb je vader goed gekend, jongenlief; bijzonder goed, uitstekend goed; ja, ik mag wel zeggen: maar al te goed — althans voor hem zie je!”

Het bloed steeg Johan naar de wangen; al was hij niet ten volle bekend met zijns vaders geschiedenis, hij voelde den venijnigen schimp die in de herhaling lag, en kreeg berouw dat hij zich had laten overhalen tot blijven.

„Je nieuwe vriend is van avond niet bijzonder levendig, Otto,” ging Albert voort, „of is hij altijd zoo zwijgzaam?”

Otto lachte even. „Heel veel praat hij niet; doe je wel, Johan? Maar wat anders. Die jongeheer Sammie, waar ik nog een oude rekening mee te vereffenen heb, moet in Doesschate wonen, tegenwoordig. Ik heb wel lust om 't ventje eens op te gaan zoeken, en noodig je uit, Johans, om mee van de partij te zijn. Je hebt er belang bij, want hij was de grondvester van onze kennismaking.”

„Zoo, deden die twee vroeger samen?” vroeg Albert, en dronk zijn glas leeg, maar Otto zei verdrietig: „Houd nu op met die flauwe grappen.”

„Deksels, ja, 't is 'n ernstige zaak,” hervatte Albert. „Dat ventje — of zijn makkers — is met je horloge aan den haal gegaan, nietwaar? Wie weet, welke jongen er nu mooi mee is. — Hoe laat hebt u 't, jongenheer Keyzer?” een knipoogje tegen Otto, en een loerende blik naar Johan's horlogezakje voltooiden de aardigheid.

Johan zat als op spelden onder die marteling. Toorn, schaamte, droefheid en drift woelden in zijn hart en zochten een uitweg. Hij wierp een smeekenden blik op Otto, doch deze bezat geen ervaring genoeg om aan het onwaardige spel een einde te maken. Albert Strijen merkte dit en vierde zijn boozen lust tot kwellen en plagen ten volle uit. Hij begon te spreken over den oneerlijken klerk op het kantoor zijns vaders, en over wat vroeger geschied was, en alle pogingen van Otto om het gesprek op minder gevaarlijke wegen te leiden stuiten af op Alberts moedwil. Intusschen gingen de twee voort met cognac te gebruiken. Otto had voor Johan een fleschje cider laten neerzetten.

Waarom bleef hij!

„Mijn vader treft het al bijzonder ongelukkig met zijn bedienden,” hervatte Albert, terwijl hij opnieuw een sigaar uit het kistje nam. „Ik geloof dat het kantoor al heel wat sommen verloren heeft — de oude heer is wat slof, en wat al te goedhartig. Als ik eenmaal de zaken in handen

neem, dan zal ik er anders achterheen zitten. In elk geval neem ik nooit meer vrome lui op 't kantoor; je kunt er vast op aan dat die je bedriegen."

"Kom kom," zei Otto, met een ongelukkige poging om zijn kwaadaardigen bezoeker tegen te houden, „je zegt veel meer dan je verantwoord kunt. Laten we over wat anders praten."

Maar Albert had te veel gedronken om zelfs de beleefdheid meer in acht te nemen. Ook had hij een bepaald doelwit op 't oog, en dat trof hij maar al te goed.

"Mijn lieve jongen," zei hij, „wat ben je toch onnoozel. Leer van mij de fijnen nooit te vertrouwen. Ik weet bij ondervinding wat voor lui het zijn. Een zekere boekhouder op mijn kantoor, wiens naam ik nu maar niet noemen zal, was o zoo vroom; geen broodje at hij zonder eerst te bidden; van drank sloeg hij de oogen ten hemel! En als ik eens bijzonder vroolijk thuiskwam, en 't sleutelgat niet vinden kon, och, och, hoe dierbaar vermaande hij me dan! Den halven Bijbel had hij in zijn hoofd; hij had zoo'n ding ook altijd in z'n zak zitten, en in 't rustuur als hij alleen bleef, en ik of de andere klerken kwamen terug, dan zat hij stichtelijk te lezen — na wat hij in z'n eentje uitgevoerd had: de boeken vervalschen en wissels...."

„Leugens!" barstte Johan uit. „Mijn vader was een eerlijk man; 't is gemeen hem zoo te belasteren nu hij zich niet meer kan verdedigen." Heete tranen sprongen hem uit de oogen, en zijn borst zwoegde van bedwongen snikken.

„Heb ik je vader genoemd, jongenlief?" grijnsde Albert. met zijn hoofd vooruitkomend over de tafel. „Die de schoen past.... he? Intusschen, 't is niet meer dan billijk dat je voor je ouden heer in de bres springt; je hebt een aardje naar je vaartje; die deed 't ook wel eens als hij er geen schade bij leed."

„Albert, hou je stil," riep Otto vertoornd. „Laat den jongen met vrede."

Maar Albert was te zeer door den drank verhit.

„Ik begrijp niet, Otto, dat je zulke jongens maar vrij bij je in en uit laat kuieren, als zij uit zulk een familie komen. Weet-je waar hij woont, en wat zijn moeder doet? 't Is me warempel lief volkje uit de achterbuurten, dat je

om je heen haalt — bah! En heb-je nooit wat gemist?”

Elk woord van den halfdronken knaap was als een kei-steen die met slingerkracht Johan trof. Met een schreeuw vloog hij op; vurige kringen en roode vlammen dwarrel- den voor zijn oogen; het eenige wat hij zag was het grijn- zende gezicht van zijn laaghartigen vijand. Hij greep een flesch voor hem en hief ze op, doch meteen stond Otto tusschen die beiden en ontwong het wapen aan zijn hand.

„Zet dien ruziemaker de deur uit,” zei Albert, die zijn sigaar weer aanstak.

„Het is schandelijk, me zoo te beleedigen!” riep Johan schreiend. „Otto, hoe kun je hem dat laten doen! Laat mij los; ik wil weg!”

„Stil, ga zitten en huil niet,” zei Otto. „’t Is nu gedaan; hij zal zijn mond houden, of *hij* gaat de deur uit.”

„Neen, ik wil weg. Laat me gaan, asjeblieft.”

„Nu, ga dan maar, en kom van de week eens terug.”

Johan bedwong met ontzettende moeite zijn snikken.

Hij schudde het hoofd. „Ik kom hier niet meer. Dag Otto, je bent heel vriendelijk voor me geweest; ik dank je daar wel voor.” Hij drukte zijn gastheer de hand en was weg, eer Otto van zijn verlegenheid en verbazing bekomen was. Wrevelig keerde hij zich naar den ander.

„Wat hagel scheelt je, om zoo tegen dien jongen te keer te gaan. Je bent dronken, geloof ik, en ’t was maar best dat je dadelijk naar bed ging.”

„Houd je bedaard en maak je nu niet bespottelijk,” zei Albert koeltjes. „Hoe haal jij ’t in je hoofd om je met zoo’n bedelaarsfamilie te bemoeien? Zie je dan niet dat ’t hem alleen te doen is om van je te plukken? Geloof me, ik heb je een dienst bewezen met dat ventje eens goed de waarheid te zeggen. En als dank daarvoor mag ik van je vriendelijke lippen vernemen, dat ik dronken ben en wel uit kan rukken,” eindigde hij op een toon van droeve ver- ontwaardiging. „Avond aan avond hou ik je gezelschap, laat mijn werk liggen, zoodat ik telkens in den nacht tot drie vier uur moet zitten pennen, pennen, pennen — en tot dank daarvoor — Nu, als ik je verveel, zal ik wel heengaan,” en de diep beleedigde vriend deed alsof hij op wilde staan.

„Kom, dat meen ik zoo niet,” zei Otto. „Ik vind het heel vriendelijk van je, dat je mij die vervelende avonden helpt

doorkomen, nu ik nog mijn kamer moet houden, en dat je daarvoor je werk staan laat. Maar dat geeft je nog geen vrijbrief om mijn gasten in mijn eigen huis te beleedigen, al zijn ze niet van onzen stand. Als ik met die luidjes wil omgaan, gaat je dat niets aan."

Albert had haastig een paar glazen spuitwater gedronken, en zich daardoor de heerschappij over zijn hersens en tong heroverd. Hij antwoordde:

"Je bent nog jong, Otto, en dan blijft er nog wel eens wat van de schoolbanken hangen, zooals de algemeene broederschap en naastenliefde en gelijkheid en dergelijke aardige, lieve dweperijtjes. Ik ben heel wat verder, en wanneer je mij nu als je vriend aanneemt, moet je 't ook getroosten, dat ik je uit den schat mijner meerdere levenservaring tusschenbeiden eens eenige lessen toedien. Daaronder behoort ook de praktische les die ik je van avond gaf, namelijk om je, nu je wat ouder wordt, niet te *encanailleeren*. Daar zijn standen in de maatschappij, en de grenzen daarvan kun je niet straffeloos schenden. Je bent beleefd, zelfs vriendelijk tegenover die menschen, maar — op een afstand."

Het was buitengewoon stichtelijk, dien achttienjarigen knaap, achterover in zijn stoel liggend, met de beenen op den stoel waar Johan op gezeten had, met de sigaar tusschen zijn vingers, zachtkens gesticuleerend, een glas cognac voor zich, die verheven lessen van wereldwijsheid te hooren verkondigen, en dan te weten hoezeer dit jeugdige heerschap zich „*encanailleerde*" in café's en kroegen van verdachte reputatie. — Otto lag op de sofa gemelijk voor zich uit te staren.

"En nu het voorbij is, moesten we, dunkt me, ons spel hervatten," eindigde de leermeester.

"Dank-je, 't verveelt me," zei Otto kortaf.

"Dan een spelletje schaak, om een rijksdaalder?" vroeg de oude vriend, voor wien spel zonder geld niets aantrekkelijks bezat. Otto stemde toe, en zat weldra verdiept in het ridderlijk spel, waarbij hij zijn gewetens-onrust tot zwijgen trachtte te brengen door meer dan gewoonlijk te drinken.

Doch het baatte hem niet.

Johan was intusschen de trap afgestoven en naar de deur gesnel, waarvan hij met zijn door tranen verduisterde oogen den knop niet vinden kon. Eensklaps voelde hij een paar tengere armpjes om zich slaan.

„Boe! Wat hebben wij een haast. Kun je me niet eens gedag-zeggen?” zei Louize.

Een krampachtig bedwongen snik was het antwoord. Johan wilde aan zoo'n kleine meid liefst niet laten zien, dat hij zoo onmanlijk was om te huilen. Hij maakte den „arm-band” die hem boeide los en tastte weer naar den knop, doch zij greep zijne handen en draaide hem eensklaps naar 't licht, eer hij er op verdacht was.

„Wat is dat — huil je?” vroeg zij ongerust, toen een paar warme tranen op haar bloote armpjes vielen. „Heeft iemand je geplaagd? Otto toch niet? zegt het me!”

De met moeite bedwongen tranen stroomden nu rijkelijk en Johan snikte: „Och Loe — ik ko-ko-kom hi-hier nooit meer terug. Hij zei zulke leelijke dingen tegen me, dat —”

„Wie? Otto toch niet?” riep Louize.

„Neen, neen, die andere, die vriend van hem,” zei Johan. „Hij had het over mijn vader, en—en—en dat kan ik je allemaal niet vertellen, maar ik kom hier niet weer.”

Louize kleurde van boosheid en balde haar vuisten. „Die leelijkheid!” fluisterde zij. „Ik weet niet wat ik hem wel doen wou. Altijd komt hij hier en laat Otto veel wijn en dat vreemde goed drinken waar de menschen dronken van worden, en dan speelt hij kaart met hem, en Otto verliest altijd al zijn geld. En nu zal hij jou weggagen, zeker omdat hij bang is dat — Neen, Johan, je moet terugkomen, hoor je; ik wil niet dat je wegblijft,”

„We blijven even goede vrienden, Loe,” zei Johan een weinig bedaard. „We zullen mekaar wel eens op straat zien en later — ja, later als alles uitkomt, dan kom ik terug. Dag Loe!”

„Maar ik wil niet dat je wegblijft!” riep de jonge dame vertoornd, gewend als zij was dat ieder in huis, tot haar ouders toe, zich onder haar wenschen schikte. „Ik ben boos op je — ik zal een grooten hekel aan je hebben, wanneer je niet weerkomt.”

„Neen, dat zal je niet,” zei Johan, die zijn kalmte nu herwonnen had. „Als je wist wat er allemaal tegen me

gezegd is, dan zou je zelf wel zien dat ik gelijk heb."

Nu was het Louize, die schreide. „Als je 't om mij niet doen wilt, doe het dan om Otto!"

„Otto heeft mij niet noodig," zei Johan een weinig stuursch; hij waaakte zijn handen los en gaf het meisje een kus op 't voorhoofd. „Dag Loe!" zei hij nog eens, opende de deur en was in 't duister verdwenen.

Louize bleef hem een oogenblik op de stoep nastaren. Toen ze weer binnentrad zei ze tusschen de saamgeklemden tanden door: „We zullen eens zien wie hier baas in huis blijft: ik, of die groote aap!"

En de heer Albert Streijen ontving dienzelfden avond nog de oorlogsverklaring, toen hij, niet geheel nuchter, langzaam de trap afgegaan was, en er door een geheimzinnige trilling een fraai geslepen waterkaraf van de leuning tuimelde en in duizend splinters op zijn hoofd uiteenspatte.

't Was dan ook een gekke plaats om een karaf met water neer te zetten.

IX. MOE VERTELT EEN TREURIGE GESCHIEDENIS.

Johan was naar huis gestormd en had zijn moeder een schrik aangejaagd, door, toen hij nauwelijks binnengekomen was, plotseling de onverwachte vraag te uiten: „Moe waarom is vader van 't kantoor van mijnheer Streijen afgegaan?"

Moe zat alleen te lezen. De kleine Ben was naar bed; Cor was nog niet thuis. Het groote, goede huisboek lag opengeslagen voor haar bij de heerlijke woorden onzes Heilands aan het laatste Avondmaal. Of zij in dat stille oogenblik óók gedacht had aan de verschrikkelijke gebeurtenis, die over haar gansche huis en leven zulk een zwarte schaduw geworpen had? Zij richtte snel het hoofd op en zag haar jongsten zoon strak aan.

„Toe moeder, zeg het mij nu; u hebt het altijd voor mij stil gehouden, maar ik ben nu oud genoeg om het te weten," zei Johan en knielde bij haar neer, met de armen op haar schoot. Met iets angstigs in de oogen zag hij naar haar op.

Juffrouw Keyzer werd bleek, en een pijnlijke trek kwam op haar vermoeid gelaat. Zij bedekte een wijle de oogen met de hand, maar toen zij voelde dat Johan de andere nam, om daar zijn hoofd op neer te leggen, en dat zijn tranen begonnen te vloeien, greep zij de kracht des Heeren aan: den Rechter der weduwen, den Vader der weezen!

„Uw hart worde niet ontroerd; gijlieden geloof in God, geloof ook in Mij!” — Dit waren de woorden in het Boek vóór haar, waar 't eerst haar blik op viel. En toen zij begon te spreken, was haar stem ernstig en zacht, maar rustig en rustgevend.

„Iemand heeft je van avond zeker leelijke dingen daarvan verteld, mijn jongen, nietwaar?”

Johan knikte, zonder het hoofd op te heffen.

„Geloof ze niet; die leelijke dingen zijn onwaar; het is *laster*, wat van je vader verteld wordt.”

„Dat wist ik wel,” zeide hij opziende, en glimlachte door zijn tranen heen.

„Luister, je moet nu alles weten,” vervolgde zijn moeder, terwijl ze de hand op zijn wilden krullebol legde. „Vader was op 't kantoor van mijnheer Streijen, en was zeer in aanzien bij mijnheer. Hij klom snel op, en werd na verloop van tijd eerste boekhouder. Hij verdiende veel geld; wij leefden toen in een groot huis . . .”

„Op de Stroommarkt, naast den winkel van Jansma.” viel Johan in.

Juffrouw Keyzer knikte met een zucht. „Wij waren toen heel, heel gelukkig. Misschien al te gelukkig. Misschien hebben wij den Heer vergeten in onze weelde, en Hem niet genoeg gedankt voor wat Hij ons schonk en ons verbeeld dat wijzelf ons zoo hoog gebracht hadden, of dat Hij ons zegende omdat wij zoo braaf waren. Als dat zoo was, dan zijn wij er wel zwaar voor gestraft!

„Die hooge post van vader stak sommigen in de oogen, die een hekel aan hem hadden, omdat hij hunne booze werken bestrafte, omdat hij niet met hen meedeed wanneer zij de wereld dienden en hun geld doorbrachten, of omdat zij jaloersch waren op de gunst die de patroon hem bewees, en den hoogen post van vertrouwen dien hij bekleedde. Zij slaagden maar al te goed in hun boos opzet. Op een Donderdagavond, toen mijn man nauwelijks een uur thuis

was, hij had laat gewerkt — kwam er een loopjongen met het verzoek dadelijk op 't kantoor te komen. Hij was verbaasd over die boodschap, maar ging terstond — en kwam niet terug! Toen het tien uur, half elf werd en vader nog niet thuiskwam. werd ik angstig en ging naar het kantoor, en daar . . .”

De herinnering aan het vreeselijkste uur haars levens overweldigde de arme vrouw, haar stem stokte, en tranen vloeiden over de verbleekte wangen. Een oogenblik hoorde men niets dan het tikken van de klok en 't zingen van het theewater. Maar zij herstelde zich en ging voort:

„Mijnheer stond mij zelf te woord, en behandelde mij heel vriendelijk. De goede man had er zelf erg onder te doen. Al stotterend vertelde hij mij wat er gebeurd was, waarvan ik toen niets begreep en niets hoorde, dan dit eene, dat mijn man naar de gevangenis was gebracht. Er werd veel geld vermist, en de boeken waren vervalscht — en nog een aantal andere akelige dingen meer. De verdenking viel op je vader — ik geloof, omdat zij er niemand anders van konden verdenken, dat meen ik ten minste op de gerechts-zitting gehoord te hebben.”

„Moeder — is u dáár heen gegaan?”

„Ja zeker, jongenlief; en ik zou ook met hem in de gevangenis gegaan zijn, als hij veroordeeld was — maar de Heer zij gedankt, zóóver kwam het niet. Drie lange, lange weken duurde het, eer ik hem terugzag, — en ach, wat was hij veranderd, wat was hij mager en bleek geworden! 't Was in de zaal van 't Gerecht, dat ik hem weerzag. En toch antwoordde hij heel rustig en bedaard op alle vragen die zij hem deden. Ik was intusschen overal heen geweest, om hulp voor hem te vragen, bij mijnheer Streijen zelfs, bij den rechter, bij zijn vrienden, en hij had den besten advocaat die er te krijgen was. Hij werd vrijgesproken — helaas, niet zooals hij het wilde en ik het wenschte: vrij, omdat hij *onschuldig* was; hij werd vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs.

„Van dat oogenblik af werd hij sukkelend. Mijnheer Streijen wilde hem niet meer in dienst nemen, maar bood hem een som gelds aan, bij wijze van wachtgeld, doch vader weigerde het aan te nemen, zoolang zijn naam ont-eerd was. Overal zocht hij een betrekking, maar bij niemand

kon hij terecht: men had geen plaats voor hem open, of ze was juist bezet; men zou om hem denken — en zo ging het voort! Iedereen beklaagde hem, doch schuwde hem als een — dief!

„Hij ontving nu en dan een weinig kopieerwerk, maar die arbeid wordt slecht betaald. Al bleeker en bleeker werd hij; zijn oogen begonnen hol te staan, en hij kon soms uren bij 't vuur zitten staren, zoo moedeloos!

„Op 't laatst kwam hij niet meer buiten. Hij werd schuw en begon te denken dat iedereen op straat hem aanzag. Hij bad of dankte niet meer, en dacht dat de Heer hem vergeten had, of dat God zijn vijand was. O, wat heb ik toen wel vreeselijke uren met hem doorgebracht, als hij in opstand verkeerde tegen de gansche wereld en zelfs tegen het Opperwezen, en evenals Job het uur vervloekte waarop hij geboren was!

„Spoedig werd hij bedlegerig en ging hard achteruit. Ik haalde toen dokter Heijmans, die altijd onze huisdokter geweest is, en die begon met mij een geducht standje te maken, omdat ik hem niet eerder geroepen had. En toen ik hem zeide dat wij zoo arm waren dat we dokter en apotheker nauwelijks betalen konden, en dat we daarom zoo lang gewacht hadden, werd hij eerst goed boos — je weet wel hoe hij kan uitvallen — wat of ik wel van hem dacht dat hij arme ongelukkige menschen zou opvreten en uitzuigen; of ik hem voor een spinnekop of een kannibaal aanzag, en zoo meer. Hij kwam nu alle dag, en schreef versterkende middelen voor, en liet die zelf brengen, en nooit heb ik zijn rekening of die van den apotheker gezien — God zegene hem!

„Maar voor vader was geen kruid gewassen. Hij teerde weg; de verdenking, de smet op zijn naam deed hem den dood aan; dit was eigenlijk zijn ziekte! Doch de Heer verhoorde mijn gebeden: voor hij heenging kwam het oude geloof in onzen dierbaren Zaligmaker weer boven. „Truida,” zei hij op een morgen tot mij, „haal de gordijnen open, 't licht begint door te breken; de wolken trekken weg.” Ik meende dat hij ijldde, maar 't was toch niet zoo. „Kom eens hier” ging hij voort en greep mijn hand, die hij kustte. „er ligt een schrikkelijk jaar achter ons. God heeft mij een moeilijke pijnlijke les te leeren gegeven, en ik dacht dat ik onder

die les bezwijken zou — ik *wilde* die niet leeren! Maar nu ben ik er doorheen! Ja, ik heb geleerd, Truida! Mijn hoogmoed, mijn eigengerechtigheid is in 't stof gevallen en vertreden, ik meende zoo hoog te staan, en ik ben diep, diep vernederd. Ik ben niets dan een arme, ellendige zondaar, die alleen door Jezus' bloed zalig kan worden." En daarbij keek hij mij zoo helder en gelukkig aan, dat ik van blijdschap begon te schreien. „Schrei niet vrouw," zei hij toen. „'t Is alles voorbij. Ik hoop een beter leven te beginnen, maar niet meer op deze wereld. Mijn vijand, die mij en mijn huisgezin zooveel kwaads bezorgde, kan ik vergeven, ja, van ganscher harte vergiffenis schenken, gelijk ik vergiffenis ontvangen heb van mijn Vader in de hemelen. Mijn rechtzaak zal God richten, en Hij zal mijn onschuld aan 't licht brengen. Hij zal voor u en de kinderen zorgen.' — Een paar uren later ging hij kalm en vredig heen."

Juffrouw Keyzer zweeg en staarde peinzend omhoog. Johan had ademloos toegeluisterd en bleef nog op het ge-laat zien, dat voor hem schooner dan dat van een engel was.

„Moe — en is het later uitgekomen wie het gedaan had?" vroeg hij eindelijk, en moest zijn vraag herhalen om haar uit haar gedachten op te wekken.

„Neen, jongenlief, nog niet, maar wat ik je wel kan zeggen, je moet het toch nog vóór je houden, is, dat de rechter, die 't vonnis moest uitspreken, mijnheer Van der Borch, toen ik bij hem was, zelf tegen me gezegd heeft, de overtuiging te koesteren dat vader beslist onschuldig was. „Ik mag niet te veel zeggen, juffrouw Keyzer" zei hij, „maar ik verzeker u dat ik niets onbeproefd zal laten om althans de nagedachtenis van uw man van elken blaam te zuiveren, nu ik 't bij zijn leven niet meer doen kon". Je begrijpt hoe blij me dat maakt. Ziezo jongen nu weet je alles. Je bent nu ook oud en wijs genoeg om er niet overal over te praten, nietwaar? Nu zal ik eens naar Benjamin gaan zien, die verheft zijn stem met macht." Zij gaf haar zoon een kus en stond op.

De winkelschel klonk en een jongensstem riep: „Johan, ga je mee? Waar blijf je toch; we wachten al wel een uur op je!"

Inspectie van 't oude kanon op de wallen — 't was waar ook!
„Moe, mag ik nog een klein, klein half uurtje uit?"

Tien vuurstralen spuiten omhoog en een ontzettende donderslag davert in 't rond. (blz. 71.)

Moe keek bedenkelijk op de klok, maar zij wilde wel een oogenblikje alleen blijven. „Niet langer, hoor je!”

Weg was hij.

Jongens blijven toch altijd jongens.

X. ALS 'T AFGAAT!

Nog een dikke week, en 't is St. Nicolaas. De bakkers-knechts hebben geen aassem voor geld. De ramen der koekbakkers- en speelgoedwinkels beginnen onmerkbaar van gedaante te verwisselen; in de winkels zelf is meer perspectief. Er komt iets feestelijks in: een beetje meer kleur, vooral rood, een beetje versiersel, vooral goud en zilver. Nog enkele dagen, en ze zullen eensklaps twee- en driemaal grooter zijn dan gewoonlijk, en de letters, die aan de jeugdige studentjes op de schoolbanken zooveel moeite en tranen bezorgen, vertoonen zich dan in haar liefelijksten, aangenaamsten vorm, en zijn dan alleen zoo dik en vet, om slechts te meer genot te verschaffen — Genoemde studentjes, zoowel de gerokte als de gebroekte, betoonen op één avond meer belangstelling in den inhoud der winkels dan anders in een heele maand, en de kleinsten onder hen herhalen telkens in zich zelf het gelegenheidsgedicht waarmee zij den hoogen gast, den bisschop en zijn gevreesden knecht zullen ontvangen.

Het is tamelijk donker en winderig op dezen avond, omstreeks half negen. In de stad is het zeer druk op de straten, de hoop des Vaderlands wil niet naar bed, de halve hoop drentelt langs de stoepen en de andere helft dreint om nog eventjes uit te mogen.

Het is tamelijk donker; niet in de stad maar op de wallen. Natuurlijk loopt er niemand; de wind is Noorde-lijk en fijn koud; de groote menschen zitten in huis rondom de kachel en verheugen zich dat ie zoo lekker snort en voorspellen een vroegen winter uit de blauwe vlammetjes van de turf.

Aan de Noordzijde der stad staat de Hoogebergspoort

tusschen de wallen ingeklemd. Er is nog het buitenstuk met de twee zware deuren van over. Dicht daarbij springt de wal ver vooruit in de gracht, als een soort van bastion, en op de ruimte, daardoor ontstaan, verheft zich de torenhooge zwarte standaardmolen van Van Dijk, welks ontzettende wieken, bijna tweemaal zoo lang als van een anderen molen, zich omhoog in de duisternis verliezen. Een monsterachtige meikever, dien de reuzenkinderen overeind in den grond vastgezet hebben, en die nu onop-houdelijk met zijn pooten schermt om los te komen.

Langzaam dalen de zware breede wieken als schaduwen uit de lucht, scheren over den grond met een zacht ge-ruisch en verdwijnen weer in de duisternis omhoog. Het doffe rollen der steenen en raderen doet zich zachtjes hooren, en omhoog, boven aan de breede trap, schemert door de half gesloten deur een flauw lichtstraaltje, dat nu en dan schuilgaat achter den molenaar, als hij een blik door de deur werpt omlaag, zooals een torenwachter van den omloop kijkt.

De hooge populieren op de wallen geven een angstig, zenuwachtig geritsel, als de wind zich eventjes verheft en door de bijna kale toppen strijkt. Enkele verdorde, natte blaren, die nog aan een draadje hingen, geven den laatsten snik en wapperen omlaag — een diepen, diepen val doen zij, al verder en verder, tot zij onder aan den wal in een kuil komen, waar met twee planken, een stok en een oude mat een hokje is gebouwd. Eén blad verkiest niet langer in den killen wind en nog killeren regen te blijven liggen; het glipt door een breede reet in het dak naar binnen, en valt op 't gezicht van iemand die juist omhoog kijkt; deze schrikt en springt overeind, met het gevolg dat het wrakke dak uiteen vliegt en de heele woning instort.

„Wat is er, Frits, wat mankeert je?” roepen een paar jongensstemmen van onder de ruïne. Er ontstaat groote beweging.

„Ik — ik schrikte, ik da-dacht dat ik een hand op mijn gezicht voelde,” stottert Frits, nog niet geheel bekomen van zijn onsteltenis.

„Malligheid,” zegt Evert knorrig, „wat heb je hier te komen als je zoo'n zenuwachtige ouwe juffrouw wordt. Scheidt die kerel nu nog niet uit met malen?”

Fré loopt den wal op. Het lichtje schemert nog in de peillooze hoogte, en de zwarte schaduwen scheren nog over den grond.

„Help dan de tent weer overeind zetten,” hervat Evert. De stokken worden weer in den grond gestoken, de planken er weer opgelegd, de mat weer met touwtjes vastgemaakt, en als dit geschied is kruipen Evert, Fré, Johan en Frits in het hokje.

Evert veroorlooft zich zijn pijp aan te steken, hoewel dit niet zonder eenig protest geschiedt — achter in 't hok staat een sigarenkistje, gevuld met buskruit, voldoende om de heele tent met al „deszelfs” bewoners zoo'n eind ver de lucht in te jagen dat de splinters in Doesschate terechtkomen. Maar het kistje is van blik, en zit bovendien vier- of vijfmaal in wasdoek gerold en stevig met touw omwonden.

„Heb je dat pakje al naar 't bureau gebracht, Johan?” vraagt Frits, nog klappertandend van den schrik van zoeven.

„Nog niet,” is 't antwoord. „Eergisteren zijn ik en Nico aan 't belletjestrekken geweest in de Baanstraat, en toen had die kleine agent met die zwarte bakkebaarden, je weet wel, me bijna te pakken. Sakkerloot, wat liep-ie! Ik schoot de kavalleriestallen in, en zoo'n lange huzaar was zoo vriendelijk me in 't hooi te stoppen. Maar hij had me toch gezien en kwam deftig naar binnen. „Daar is hier een jongen ingevlucht,” zei hij met zoo'n stem alsof er een graat in z'n keel was blijven steken. „Wel mogelijk,” zei de huzaar, „maar daar zal heel gauw een agent met een nat pak hier uitvluchten, als je niet drommels vlug je biezen pakt” — en meteen nam hij een leegen emmer en begon heel bedaard die vol te pompen. „Ik zal rapport van je maken,” zei bakkebaard met drie graten in de keel. „Wacht er mee tot je buiten 't hek bent, je zakboekje zal nat worden,” zei de huzaar weer. Bakkebaard merkte dat hij niet opschoot en trok mopperend af, en toen hij weg was bracht de huzaar me door een achterdeur, achter de kazerne om en gaf me een draai om de ooren. „Niet weer van die gekheid,” zei hij, en daarmee kon ik uitrukken. Nu begrijp je toch wel, dat ik niet veel lust heb om den leeuw in zijn hol te gaan opzoeken.”

De jongens lachen zacht.

„Gisteravond hebben we'n grap uitgehaald in de Prinzenstraat,” zegt Frits. „We deden 't juist daar, omdat die nog al stil is, en dat moesten we ditmaal hebben. We hadden bij mijnheer van der Meij een touw aan den deurknop gebonden, en 't ander eind aan den schelknop bij meester Verlaat, die er vlak tegenover woont. Toen met een ander touw de deurknop van mijnheer Verlaat vast aan de schel van Van der Meij, over-kruis-dwars. We schelden even aan, en gingen om den hoek van 't gangetje staan. Och jongens, dat had je moeten zien! Telkens als ze bij den een de deur wilden opendoen, haalden ze bij den ander de schel over. 't Was een gerinkel van honderd-uit.”

„En hoe liep het af?” vraagt een belangstellend toehoorder.

„Dat zal ik je vertellen,” zegt Evert, die met elken haal van zijn pijp het vertrek eensklaps in rooden gloed zet; zoodat een viertal lachende jongensgezichten telkens verschijnen en verdwijnen. „Frits werd benauwd en liep weg; ik bleef kijken wat er nu komen zou. Ik hoorde ze binnenshuis schreeuwen en schelden; soms werden de gordijnen opengeschoven om te zien wie er toch zoo volhardend aanschelde en de deur vasthield. We hadden stevig nieuw paktouw genomen, dat ze met hun vieren niet stuk konden trekken. Eindelijk geeft meester Verlaat zóó'n geweldigen ruk aan de deur, dat hij aan den overkant de heele schelknop er uit haalt; de deur vloog pof open, en hij rolde achterover; ik hoorde hem tuimelen, maar in eens was hij overeind en buiten en toen — toen vond ik het geraden om voorzichtig het gangetje door naar de kaai te wandelen.”

Buiten klinkt een bekend fluitje: de reveille van de kavallerie. Fré kruipt naar buiten en beantwoordt het. Een jongmensch komt boven van den wal af, glijdt op den vetten grond uit en rolt op de nederige hutte, welke hij opnieuw danig in wanorde brengt. Het is Nico.

„Waar is Frans?”

„Die heeft strafwerk en mag de deur niet uit,” is 't antwoord. De schade aan de hut wordt hersteld en de vergadering voortgezet, want immer straalt omhoog nog het schemerlicht en scheren de zwarte schaduwen over den grond.

De goede stemming is voorbij. 't Begint wat harder te regenen en het dak blijkt niet heelemaal waterdicht te zijn. Het wachten slaat den moed neer, zoo noodig voor zulk een gevaarvolle onderneming. De jongens denken er over den aanslag uit te stellen, en worden mopperig.

„Hoe kwam je er toe om dat pakje met die horloges juist bij mij te brengen?” zegt Johan knorrig tot Frits. „Jij hebt het in den Krayenstein weergevonden; je hadt het dus best bij je kunnen houden en 't zelf naar 't bureau brengen.”

„Jij zou 't bewaren, dat was immers den eersten keer al afgesproken,” zegt Frits. „Nu wij de moeite gedaan hebben om het te halen, en jij alweer niet mee wou, nu kon jij toch ook wel wat doen.”

„Heb je wéér een pak slaag opgelopen van de Doeschaters?” vraagt Johan met eenige wraakzucht in zijn stem.

„Nee,” zegt Frits kortaf. „Er was er geen een. Maar 't was ook Dinsdag.”

Enkele minuten gaan zwijgend voorbij. De regen heeft weer opgehouden. Er komt een glimpje van de maan boven de kimmen.

„Jongens!” fluistert Fré buiten de hut, „de molen staat stil; Van Dijk gaat juist de trap af!”

Allen vliegen overeind en steken 't hoofd door het dak. Evert peutert met een vastberaden gezicht zijn pijp leeg en trapt de vonken zorgvuldig uit. Johan neemt met bevende handen het kistje op. Voorzichtig sluipen de jongens naar den molen. Eerst wordt de omtrek verkend; alles is stil rondom, ook in de groote spinnerij, die op eenigen afstand ligt te slapen.

„Nu aan 't werk, jongens!” zegt Evert en begeeft zich naar een soort hekwerk van pallissaden, dat dicht tegen de borstwering staat. Daarbinnen ligt op een aantal groote steenen het oude stuk belegeringsgeschut, diep ingevreten door roest, en den mond volgestopt met keien en anderen rommel. Het oude kanon, dat zweeg, wellicht sinds de belegering der stad door de prins Maurits, in 1591 — zal nog eenmaal tot spreken gedwongen worden.

Fré en Nico zetten zich schrap; Evert en Johan klimmen op de handen, vandaar op de schouders en springen behendig over de dreigende hooge punten heen, op een

plekje dat zij tevoren bij dag reeds uitgezocht hebben. Frits loopt op schildwacht. Evert, die om alles denkt, heeft een pook meegebracht, waarmee hij de steenen en de rest uit het kanon harkt. Dit gaat vrij vlug van de hand; er komen heele platen roest te voorschijn uit de „ziel”. Johan heeft intusschen het zundgat opengemaakt en droog afgeveegd.

„Geef nu het kistje aan,” zegt Evert, en als hij dit ontvangen heeft wordt het behoedzaam geopend en de inhoud uitgestort op een krant, die in den mond gelegd en voorzichtig het inwendige ingeduwd wordt. Een ijzeren kogel ter grootte van een sinaasappel, vele keisteenen en verder een paar graszoden worden het kruit achterna gestuurd, om den klap wat sterker te maken. Eindelijk nemen de jongens een grooteren keisteen en dwingen en schroeven dien zoo vast vóór in den mond dat er geen verwrikken meer aan is.

„Onraad,” zegt Frits eensklaps. „Daar loopt een man over den wal, hierheen.”

De jongens buiten 't hek schuilen achter den molen; die bij 't kanon kruipen er bijna onder. De gevreesde persoon gaat zonder eenig kwaad vermoeden verder.

Het werk der duisternis wordt voortgezet, doch Nico is door schrik bevangen gevluht. Met het overschot van het kruit wordt het zundgat gedeeltelijk gevuld en daarop de lont er in gestoken. Het is een zeer lange lont, die tot de pallissaden reikt. Een stukje wordt er nog afgeknipt en Evert, die ze vervaardigde, verzekert dat ze veertien minuten en twintig seconden zal branden. Hij had de lont berekend op twintig minuten precies, maar zonder het eind dat in 't zundgat zit — 5 c.M. 8 m.M., — en 't stukje dat er afgeknipt is — 12 c.M., — moet zij juist zoolang branden als hij opgeeft.

Tien doffe slagen van de „Peperbus”, den toren der Groote Kerk, dringen door de lucht tegen den wind in. Johan en Evert klimmen niet zonder eenige moeite weer over 't hek, waarbij de laatste een fiksch luchtgat in zijn broek krijgt.

„Dat 's niets,” zegt hij. „Is er geen onraad in de buurt?”

Een nauwkeurige hoewel haastige inspectie bewijst dat de omtrek veilig is.

„Ziezoo jongens, precies kwart vóór tien zul je de losbarsting hooren, en zal de stad overeind staan. Let op!”

Evert haalt zijn doosje lucifers uit den zak. Frits en Fré staan gereed om 't bij de eerste vonk op een loopen te zetten. De lucifer waait uit, en Fré komt terug. De tweede blijft aan, maar de lont wil geen vlam vatten. Allen knielen nu op den vochtigen grond. Nog een lucifer — nog een...

„Hij brandt!” Weg zijn Frits en Fré, en zij worden niet meer gezien. De vonk knapt en sist, en gaat onder de pallissaden weer uit.

„Da's 'n ellende!” zegt Evert. Johan haalt een stuk krantenpapier uit den zak en schuift dit onder de lont. „Nog eens,” zegt hij. Nu gaat het beter; het schitterende puntje sluipt onder de palen door en gaat spattend verder.

„Zouden we nu niet heengaan?” zegt Johan.

„Ja — nog even wachten....”

De vonk wordt grooter en grooter, en kruipt niet meer, maar loopt sissend omhoog.

„Weg!” schreeuwt Johan en trekt zijn makker mee, naar den molen, om er achter te schuilen. Doch 't is al te laat; de lont gebruikt vijf van de twintig seconden, haar toegeestaan, en slaat de veertien minuten geheel over... Bom!!!

Tien vuurstralen spuiten omhoog en een ontzettende donderslag davert in 't rond, voortrollend, dóórdreunend, weerkaatst, opgevolgd door zware donderslagen in den omtrek, gemengd met het rinkelen van brekende ruiten.

De jongens zijn gezengd, gebrand op den grond geworpen, verblind door 't felle vuur, verdoofd door den hevigen slag. Toch zijn ze als door een wonder ongedeerd gebleven; een groot stuk ijzer snorde rakelings langs hen heen en verbrijzelde de benedendeur van den molen. In de zwarte duisternis die hen thans omringt, hooren zij nog het neervallen hier en daar van zware dingen op de daken, op boomen, in de gracht. Dan stijgt er een schreeuwen en gillen van menschen op en wekt ze uit hun verbijstering.

„Kom mee, gauw!” roept Evert nu zijn makker toe, en wankelend en struikelend maken zij zich weg, onder langs den wal, en komen eerst weer bij adem als zij de Snoekpoort bereiken aan 't andere einde der stad. Daar dichtbij 't station, kijken zij mekaar aan, onder een straatlantaarn.

Wat zien ze eruit! Hun gezichten zijn bijna zwart; hun broek is bij 't telkens vallen gescheurd; hun handen bloeden.

„We kunnen zóó niet naar huis,” zegt Johan; „laten we ons eerst een beetje opknappen. Wat is dat?”

Bom, bam, bom, bam, — de brandklok.

„Als er maar geen brand door ontstaan is,” zegt Evert met trillende lippen, en voor zoover zijn gezicht niet zwart is, wordt het krijwit.

„Dat geloof ik niet. — Willemsen de torenwachter zal de losbarsting gezien hebben en toen meende hij mogelijk dat het kruitmagazijn in de lucht vloog.”

Dit schijnt inderdaad waar te zijn, na vijf minuten geluid te hebben zwijgt de groote klok weer. De jongens zijn naar de gracht afgedaald en poetsen met de zakdoeken hun gezichten af; 't gelukt hun vrijwel ze schoon te krijgen. Johan heeft zijn pet bij de ontploffing verloren, maar Evert had juist genoeg bezinning om allebei de petten op te rapen en mee te nemen.

Door een achterstraatje sluipen de jongens de stad in, en daar voert een gelukkig toeval ze Geertrui tegemoet.

„O Geertrui, kom eens hier!” zegt Johan, en hoewel hij anders niet sentimenteel is, vliegt hij nu zijn zuster in de armen.

„Nou jongen, waar kom je vandaan? waar heb je gezeten? wat heb je weer uitgevoerd?”

„Och, dat zal ik je straks wel vertellen, maar help eens eventjes: heb je naald en draad bij je? Mijn goed is zoo gescheurd, en Evert het zijne ook.”

„Ben je niet wijs? Denk je dat ik hier op straat je stukkende broek zal naaien? . . . maar wacht kom gauw mee; ik weet al wat,” en terwijl honderden menschen op straat voorbij hollen, opgeschrikt door den slag en door 't luiden van de brandklok, voert zij de belhamels naar de keuken van haar „mevrouw”, geeft ze wat te drinken voor den schrik en herstelt met vaardige hand de deerlijk gehavende plunje, zoo goed en zoo kwaad als het wil. En op haar vraag, hoe die sansculottische toestand ontstaan is, fluissterden de jongens haar in 't oor, dat zij 't kanon op den wal wilden afschieten, maar dat de boel gesprongen is — „je houdt je toch doodstil er over, nietwaar Geertrui?”

„Wat zijn jullie toch bengels!” zegt Geertrui hoofdschud-

dend. „Maak nu maar gauw dat je thuiskomt; Moe zal anders ongerust zijn.”

Moe is (gelukkig! denkt Johan) op een boodschap uit; Cor is thuis en informeert wat die slag was geweest en waar er brand is. Johan geeft een kort bericht en kruipt in bed: „hij heeft zoo'n slaap!”

XI. „DE JUSTITIE DOET ONDERZOEK” EN FRITS ONTVANGT EEN OORLOGSVERKLARING.

De voorspelling van Frits werd vervuld: 't kwam in de krant! En dat niet alleen in het dagblaadje van de stad, maar het bericht werd door de dagbladen tot in de verste hoeken van Nederland verspreid, en men beweert dat het zelfs in enkele buitenlandsche bladen opgenomen werd. In zooverre konden de plegers van het opzienbarende feit tevreden zijn.

De tijding werd in de „Arendsburgsche Courant” aldus medegedeeld:

EEN ONTPLOFFING.

Gisterenavond, omstreeks half tien ure, werden de bewoners onzer Gemeente opgeschrikt door een geweldigen slag. Vermoedende dat er een schrikkelijk onheil had plaatsgegrepen spoedde zich een ieder naar het tooneel der gebeurtenis, te meer, daar de brandklok begon te luiden. Met haar bekenden ijver was de brandweer spoedig ter plaatse aanwezig, doch behoefde geen dienst te doen. Wat was er geschied?

Door een vooralsnog niet opgehelderde oorzaak was het oude groote kanon op de wallen bij den molen des Heeren Van Dijk geheel uiteengesprongen. De schade, hierdoor te weeg gebracht is niet gering. De schoorsteen der fabriek van den Heer Huizinga werd verbrijzeld en stortte op het dak der spinnerij, hetwelk evenals de zol-

der geheel vernield werd. Van den molen werd een wiek verbrijzeld, de trap beschadigd en de deur stukgeslagen; ook heeft de benedenmuur zeer geleden. Van vele huizen in de Leerlooiersstraat zijn door de neervallende stukken de pannen vernield; dat in de onmiddellijke omgeving geen ruit heel bleef valt te denken. Gelukkig zijn er geen persoonlijke ongevallen te betreuren; slechts kreeg een oude dame een zenuwtoeval, zoodat zij nu onder geneeskundige behandeling is.

Men verdiept zich in gissingen naar de oorzaak van het ongeval. Dat hierbij opzet in 't spel zou zijn is moeilijk aan te nemen; zulke grove baldadigheid met gevaar van menschenlevens zou toch al te ver gaan! Sommigen vermoeden dat het stuk nog geladen was en door natuurlijke oorzaak — een bliksemstraal of broeiing — ontbrand is.

De justitie evenwel doet onderzoek en zal mogelijk in staat zijn het zonderlinge feit op te helderen.

De aanleggers der „verregaande grove baldadigheid” lazen het stukje toch niet met zooveel genoegen als zij zich voorgesteld hadden; de baldadigheid was tegen hun bedoeling wat al te ver gegaan, en — vreeswekkende tijding: niet slechts de politie, maar zelfs de *justitie* deed onderzoek, en hoe zouden zij aan deze argus-oogen ontsnappen!

Nooit waren er in veertien dagen voorbeeldiger scholieren geweest dan ons viertal. Op tijd waren zij aanwezig; vele goedkeuringen verwierven zij; hun werk maakten zij af, hun lessen leerden zij met een ijver die de onderwijzers verbaasd deed staan. „Nu begin ik te gelooven dat er nog wat goeds van je terecht komt” — dit pluimpje ontving Johan, en Frits: „Ja, je kunt wel, als je maar wilt.” Beiden kleurden verlegen onder dien lof — zij gevoelden zich diep schuldig. — Op straat kwamen ze bijna niet meer: van huis recht naar school, en van school naar huis — men had het nooit zoo beleefd! Zij vermeden mekaar toe te spreken of zelfs aan te kijken: hun mocht soms onwillekeurig een verraderlijk woord ontsnappen!

Juffrouw Keyzer vermoedde wel dat er iets achter dien voorbeeldeloozen ijver van haar jongsten zoon stak, en bracht dit ook wel in verband met de veelbesproken ont-

ploffing, doch zij vermeed er naar te vragen, en wachtte tot hijzelf zou vertellen wat er van aan was.

De justitie deed intusschen onderzoek, maar ontdekte niets van beteekenis, dan het zeer gedeukte en platgedrukte blikken sigarenkistje, waaraan ze niet eens haar verdere nasporing wist vast te knoopen. De heer Dekker, die om onbekende redenen ook de wallen tot zijn gebied rekende, stond driemaal per dag zeer diepzinnig in het gat te turen dat tot een diepte van een voet of vier in den grond geslagen was; dan ging hij naar de kroeg en zette met nog diepzinniger gezicht zijn klare-met-suiker aan den mond, zoodat de drinkebroers hem met eerbied beschouwden en meenden dat hij „ze” met opzet zoolang loopen liet om „ze” slechts met te meer zekerheid in te rekenen; ook greep hij „in naam des konings” (die toch reeds eenige jaren lang begraven lag) enkele „rakkers” bij de vuile kraag en bracht ze naar 't bureau, doch 't bleken altijd de verkeerde te zijn. In één woord, Dekker was schrikkelijk ijverig en „actief”; evenwel bleven de euveldaders zoo vrijelijk onder zijn oogden rondkuieren alsof hij een agent uit de poppenkast was.

Enkele dagen later gebeurde er iets dat tot groote opschudding aanleiding gaf onder het ons bekende deel der schoolgaande bevolking van Arendsberg. Frits ontving een brief, nog wel met de post, behoorlijk gefrankeerd, postmerk en dateering van Doesschate, onderteekend door iemand die zich noemde „het opperhoofd der Doesschater krijgsmacht”, en waarin hij beleefd werd uitgenoodigd aanstaanden Zaterdagmiddag op een feestelijke samenkomst op den Krayenstein te verschijnen ten einde onthaald te worden op klappen, „zooveel hij lustte”. Hij mocht zooveel vrienden meebrengen als hij verkoos; er was overvloedige voorraad, desnoods voor tweehonderd gasten. Deze ironisch beleefde uitnoodiging werd nog aangevuld met de mededeeling dat er „muziek aan tafel” zou zijn, — doch bij het P. S. scheen de woede den briefschrijver overmeesterd te hebben, dewijl hij daarin de overtuiging met vier hartstochtelijke uitroepetekens uitsprak, dat de „snoeken” tot stokvisch gebeukt en tot moes gestampt zouden worden!!!!

Frits bleef volle vijf minuten als een standbeeld, sprakeloos van verbazing en verontwaardiging; toen greep

hij zijn pet en vloog naar Johan, om hem den brief te laten lezen en zijn oordeel te vernemen.

„Wat zeg-je er van! Ze durven, hè!” riep hij toen Johan driemaal het goed geschreven opstel gelezen had en voor de vierde maal begon.

Johan knikte, vouwde den brief dicht, en schrapte er peinzend zijn neus mede.

„Wat zullen we doen?” vroeg Frits, op de toonbank gezeten, terwijl hij met zijn laarzen een roffel er tegen speelde.

„Acht . . . elf . . . veertien . . . zestien,” zei Johan nadenkend, „ik weet er al achttien of negentien, waar we op rekenen kunnen.”

„Dus aannemen?” schreeuwde Frits, en sprong van de toonbank af.

„De uitdaging aannemen? Natuurlijk — en ze dat bluffen afleeren, en ze een pak slaag geven dat hun heugt, óók,” zei Johan. „Schrijf een heel beleefde, korte briefkaart terug, dat je met de grootste genoegten de uitnoodiging aanvaardt, meer niet. Van middag na vieren zullen we in 't plantsoen krijgsraad houden. Ik zal de anderen waar-schuwen.”

Den volgenden dag kwam Johan Otto op straat tegen, en wilde hem voorbijloopen, maar deze kwam op hem toe en drukte hem hartelijk de hand.

„Ben-je nog altijd boos? Het spijt mij vreeslijk dat het gebeurd is; ik heb hem een geducht standje gemaakt en ik zal zorgen dat je hem niet weer bij mij ontmoet. Kom maar weer eens gauw aanloopen.”

„Nog niet,” zegt Johan langzaam, terwijl zijn wangen kleurden, „eerst moet . . .”

„Nu wat?” vroeg Otto dringend, „je trekt 't je toch niet aan wat zoo'n halfdronken kwibus gelieft uit te kramen?”

„Otto, zou jij, wanneer je vaders naam ergens in huis zoo bepraat werd, daar nog komen, voordat de verdenking totaal verdwenen is en de babbelaar zelf moet erkennen gelasterd te hebben?”

„O, ik!” zei Otto luchtig, maar eensklaps de grievende belediging bespeurende die in zijn uitroep lag hervatte hij:

„Je hebt recht, jongen; doe wat je wilt, als je mij maar niet boos aankijkt en uit den weg loopt. Als je dat gaat doen, dan draai ik mijnheer Albert Strijen den nek om.”

Johan lachte; zijn wrok was verdwenen. „Ik ben niet van plan met jou ruzie te maken, en ik zal je ook niet meer ontwijken.”

De weer vrienden geworden knapen gingen samen een eind de straat op. Eensklaps zei Otto: „Wanneer zullen we nu eens de onderaardsche gewelven van den Krayenstein met al deszelfs verschrikkingen doorzoeken? We moeten daar niet te lang mee wachten, anders wordt het al te frisch voor zulk een wandeling in de ingewanden der aarde.”

O, als je wilt, kun je Zaterdagmiddag al mee,” zei Johan, „en dan kun je ons meteen helpen dat vermaarde kasteel voor ons te veroveren,” en hij vertelde hem den inhoud van den vermaarden brief.

Otto scheen verbazend veel plezier er in te hebben. „O, mag ik asjeblijft van de partij zijn?” vroeg hij levendig. „Vraag het eens aan den opperbevelhebber, of zijn Wel-edelgestrengte er geen bezwaar in ziet mij als vrijwilliger in dienst te nemen. Ik zou dolgraag meewillen!”

Het aanbod werd gereedelijk ingewilligd; Otto verscheen zelfs in den „krijgsraad” en gaf zooveel uitnemende adviezen op zulk een bescheiden toon, dat de jongens hem weldra als onmisbaar begonnen te beschouwen. Hij stelde voor dat de jongens zelf hun aanvoerders zouden kiezen en aan dezen de gelofte van stipte gehoorzaamheid afleggen; dat er één opperbevelhebber, met den titel van kapitein, en vier onderofficieren, genoemd luitenants, zouden zijn, en doofde de vonk van jalouzie door de besliste verklaring, dat hij vooruit bedankte voor elken rang. Hij kocht meters pijpelastiek tot het vervaardigen van nieuwe schietwapens, drong aan op het meenemen van proviand en leverde zelf een aanzienlijken voorraad krentenbroodjes. Ook wist hij te bewerken dat Frits tot kapitein werd aangesteld en althans twee der luitenantsplaatsen aan de oude vrienden vervielen, Evert en Fré.

Er hadden zich zeven en twintig bruikbare jongens voor den tocht aangeboden, die in troepen van zes onder het bevel der luitenants gesteld werden. Fré had de Witte

bende, Evert de Zwarte, een zekere Klaas de Jager de Roode, en zijn makker Piet van Dijk (een zoon van den molenaar) de Blauwe. Drie soldaten werden aangewezen als „lijfswacht” van den kapitein en tevens, wat van meer belang was, als ordonnansen, om de kommando's over te brengen.

Het was ook op Otto's aandringen dat het leger Zaterdagmiddag reeds om één uur van den Galgheuvel afmarcheerde, onder de vroolijke tonen van een *occarina*, zeer verdienstelijk door Frans bespeeld. Het oud Wilhelmus klonk vroolijk en blij in de frissche stille lucht over de golvende akkers en weerkaatste tegen de muren der groote bierbrouwerij aan den binnenweg naar Doesschate.

Het was uitgezocht weer voor den veldtocht. De zon deed haar best om de aarde van haar laatste beetje warmte te doen genieten, en het weer was zoo vriendelijk zacht alsof 't begin November was, in plaats van den dag vóór St. Nicolaas. De jongens genoten er ook van, en toen de bierbrouwerij achter den rug was en de lange eenzame grintweg zich voor hen uitstreckte, verbraken zij de gelederen en gedroegen zich zoo jolig als alleen ontsnapte schooljongens in 't vrije veld kunnen doen. Geen sloot zoo breed, of men moest er over, en eenige speren braken door 't ongepaste gebruik dat de eigenaars er van maakten door ze als polsstok dienst te laten doen. Geen kraai kon van 't veld opvliegen, of hij werd met zulk een overstelpend „vuur” uit slingers en katapulten begroet, dat hij slechts als door een wonder scheen te ontkomen aan het lot van in tweeduizend stukjes neer te vallen, echter, alle kraaien die opvlogen waren zulke wonderlijke vogels; zij werden niet getroffen op één na, die een steen tegen z'n staart kreeg en een kras van schrik uitte, welke uitroep door de bende met groot gejuich beantwoord werd.

In 't kraaienbosch aangekomen, werd halt gemaakt, eenige verkwikking gebruikt en krijgsraad gehouden. Frits riep vrijwilligers op voor den post van verkenner, en had uit het vijftiental dat zich aanbood, reeds bijna een keus gedaan, toen Otto, die zich met Johan en Nico bij het Witte vendel bevond, zeide: „Kapitein, laat mij gaan.”

„Ze zullen je dadelijk herkennen, als een Arendsberger, als ze je zien,” zei de kapitein twijfelachtig.

„Dat hindert niet. Ze zullen me geen kwaad doen, daarvoor zie ik er veel te deftig uit. 't Zal ze niet in 't hoofd komen te denken dat ik tot de vijanden behoor. Ik loop te wandelen en de schoone natuur te bewonderen,” zei Otto glimlachend en inderdaad moest Frits hem gelijk geven, zooals hij daar met zijn lakensch mutsje, zijn glimmende laarzen, zijn fatterig stokje — echter een taaie rotting — en de cigarette tusschen de lippen voor hem stond.

„Als 't wat meeloopt,” voegde Otto er overmoedig bij, „zie ik wel kans om *binnen* het kasteel te komen.”

„Je hebt gelijk,” zei de kapitein. „Ga, mijn zoon, neem mijn zegen mee en blijf niet te lang weg.”

„Mag Johan niet mee!” vroeg Otto, doch deze zei: „Ze kennen me, ik ben al met 'erlui aan 't vechten geweest”

„Wees maar niet bang; ik stuur je gauw genoeg terug,” hervatte Otto, en het tweetal verdween in 't bosch.

XII. OTTO SPIONNEERT EN ONTMOET EEN OUDEN KENNIS.

„Hier is een goed schuilhoekje voor je,” fluisterde Otto zijn makker toe, toen ze niet verre van de ruïne gekomen, schreeuwen, lachen en zingen vernamen. Hij wees op een boschje, waar het zeer dichte kreupelhout zich dekte met klimop en ander laat groen. „Wacht me hier terug; ik zal zien binnen de vesting te komen. Dat volkje wacht ons niet zoo vroeg; misschien kunnen wij ze overvallen. Saluut!” Hij ging heen, maar kwam terug en zei lachend: „Ben ik over een kwartier niet terug, dan ga je alleen maar weg; dan zit ik in de val.”

Johan nestelde zich in, zóó dat hij door een kiertje in 't groen 't uitzicht had over den weg waarlangs Otto met rustigen tred naar de ruïne wandelde, een vroolijk deuntje neuriënd, terwijl hij met zijn stok de takjes afsloeg.

„Ze zullen me geen kwaad doen; daarvoor zie ik er te deftig uit,” had Otto gezegd, en hij had gelijk. Op een kruissprong ontmoette hij een tiental knapen, druk bezig

met planken en palen te sleepen. Hij ging bedaard op zijde om ze te laten passeeren, en sloeg een smal voetpad tusschen 't jonge hout in, zonder zich te bekommeren om de wantrouwige blikken.

„'t Is een stadsche,” zei er een.

„Hij hoort er niet bij,” merkte een ander op. „Hij loopt hier te kuieren. 't Is nog veel te vroeg voor de snoeken.”

Otto wandelde rustig rookende voort, met de handen op den rug, en bereikte spoedig de ruïne. Dáár vond hij alles in rep en roer. Overal liepen jongens over de muren en de wallen; hier en daar werd getimmerd en op enkele plaatsen was men bezig een bres te dichten of een lagen muur te verhoogen. Zoo goed en kwaad als 't ging maakte hij de ronde dicht langs het kasteel, waarbij hij tot zijn verdriet zich op enkele plaatsen door 't kreupelhout moest werken. Het was op sommige plaatsen zeer stil, en zijn scherp oog bespeurde in de gracht vrij goede doorwaadbare plekken, hoewel het water door de regens der laatste dagen aanmerkelijk hooger stond dan bij den vorigen veldtocht. Zoo kwam hij weldra bij den ingang, waar thans een noodbrug geslagen was en de toegang wat ruimer gemaakt.

Hier stond een ridder op post, wiens zonderlinge wapenrusting Otto's opmerkzaamheid trok en zijne vroolijkheid bijna onbedwingbaar gaande maakte.

Deze schildwacht, hij kon dertien jaar zijn, had zijn hoofd bedekt met de koperen deksel van een doofpot, uit voorzorg over zijn pet heen, omdat de rand zijn krijgshaftig aangezicht al te pijnlijk schaafde. In zijn das, eenige malen als gordel om 't lijf geslagen, stak een geducht houten slagzwaard. Een schild, uit den bodem van een mand vervaardigd, had hij aan d' arm geregen en hij leunde op een spies als een weversboom, die kennelijke familietrekken toonde met een mishandelden ragebol. Zoodanig was het schrikwekkend uiterlijk van den hellebardier, waarop Otto, na zijn gezicht in de plooi gezet te hebben, toetrad.

„Wat gebeurt hier, wordt er komedie gespeeld?” vroeg hij,

De schildwacht nam het nette heertje minachtend op. „Neen; er wordt hier straks gevochten,” gaf hij trotsch ten antwoord. „De snoeken komen hier het kasteel belegeren.”

„De snoeken — wie zijn dat?”

„De Arendsbergers; ze hebben al meer dan eens klappen gehad van ons,” zei de ridder, en wischte zich het zweet van 't voorhoofd — de koperen helm drukte, gelijk menige kroon, wel wat zwaar.

„O, dan worstelen jullie zeker twee aan twee, en wie 't wint, krijgt een prijs!”

„Wel neen,” zei de schildwacht verontwaardigd, „'t is meenens; ze komen er niet in, en we zijn met een heeleboel tegen mekaar.”

„Hoeveel wel?” vroeg Otto onverschillig.

„O, wij zijn met z'n — maar dat mag ik niet zeggen aan vreemden; 't is waar ook. Maar heel veel!”

„Kijk eens aan,” zei Otto en begon een nieuwe cigarette te draaien. „En jelui hebben de muren versterkt en de kanonnen geladen en de sabels geslepen — wel, dat is aardig. Ik zou dat graag eens zien — hoe laat begint de strijd?”

„Wel — dat weet ik niet,” zei de schildwacht, „ik denk van om vier uur, of half vijf. Vroeger niet. Maar we zijn nog bezig met de wallen te versterken.”

„Vier uur, half vijf,” mompelde Otto met een teleurgesteld gezicht, „dat is jammer; „dan moet ik aan 't *diner* zijn. — Ik logeer hier op Renswijk, die buitenplaats weet je,” voegde hij er vertrouwelijk bij. „Maar zou ik het nu niet eens mogen zien?”

Er kwamen eenige jongens aan, die elk aan den ridder een briefje vertoonden, dat hij nauwkeurig doorliep, eer hij ze toegang verleende. Daarop schudde hij het gehelmde hoofd. „Er mag geen vreemde binnen. Ieder moet een briefje laten zien van onzen generaal.”

„Ei! — Wil je rooken?” vroeg Otto hem een licht sigaartje presenterende. „Zoo zoo! — Maar als je 't nu eens voor me vroeg aan jouw generaal?”

„Wel — dat weet ik niet! Je moet het zelf maar eens vragen,” zei de ridder. „Hier, houd mijn lans eens vast.” En nadat hij zijn linkerarm van het schild had bevrijd, stak hij de vingers in den mond en floot zoo schel dat het Otto door de ooren sneed. Een kleuter van een jaar 'ot zeven kwam toelopen.

„Rinus, hier is iemand die 't kasteel zien wil. Ga eens aan den generaal vragen of dat mag.” De ridder nam schild

en speer weer op, en Otto veegde zijn vingers aan zijn zakdoek af.

De generaal was niet te voornaam om zelf te komen; hij hield een fluisterend gesprek met den schildwacht, dat gunstig voor Otto afliep.

„Kom maar,” zei hij met verheven eenvoud. 't Was een groote dikke boerenjongen met een paar brutale oogen, veertien jaar kon hij zijn.

Otto's toeleg was gelukt. Onder levendig gesprek leidde de generaal hem de gansche vesting rond, toonde hem de versterkingen en den krijgsvoorraad, bracht hem op den toren en nam daar een sigaar van hem aan. Ook liet hij hem een paar onderaardsche gangen zien.

„Waar leiden die heen? Zeker naar een paar kleine kamertjes?” vroeg Otto hier.

„Dat zou je denken,” zei de generaal trots. „Daar benen er bij, die heelemaal onder den grond door loopen tot wel een kwartier ver, en dan uitkomen in een huis. Een vorigen keer hadden we de snoeken heelemaal in onze macht, maar toen ontsnapten ze in zoo'n gang, en wisten den weg naar buiten te vinden.”

„Maar zouden ze dan nu niet door dien tunnel in je kasteel kunnen komen? Je mag dan wel oppassen.”

„Dat hebben we al gedaan.” zei de generaal onergdenkend.

„Als ze 't probeeren, komen ze tusschen twee vuren. Daar zitten tien jongens om een hoek; kijk, dáár in dat gangetje.”

„Dat heb je goed overlegd,” zei Otto, van pure bewondering staan blijvend. „Waar heb je toch al die planken en balken vandaan gehaald — 't is genoeg om er een huis van te bouwen!”

„'t Meest gehuurd,” zei de generaal. „We hebben heel wat kosten gemaakt.”

„En dat allemaal al betaald ook? De jongens hier hebben heel wat over voor de eer der vlag.” En hij keek naar den toren, waar het rood-groene dundoek van den trans wapperde. Het aangezicht van den generaal betrok.

„We komen nog een stuiver of acht te kort,” zei hij met een zucht.

„Dat zou jammer zijn,” zei Otto gulhartig. „Wil je die twee kwartjes van me aannemen als een bijdrage in de oorlogskosten?”

De sigaar viel den generaal uit den mond. „Meen je — meent u dat?”

„Wel zeker meen ik dat. En als je niet wilt dat ik ze geef, wel beschouw ze dan maar als geleend; wie weet, wanneer ik ze kom terugvragen,” zei Otto lachend.

De generaal lachte ook en stak de zilverstukjes in den zak.

„Ik moet naar huis, tot mijn spijt,” zei Otto. „’t Beste gewenscht, hoor!” Hij wierp een laatsten blik om zich heen, „Je hebt ze toch nog niet alle tachtig compleet, wel?”

„Tachtig? Ik heb er maar drie en vijftig,” zei de generaal.

„O, ik meende dat ik tachtig hoorde zeggen,” zei Otto onverschillig. „Nu drie en vijftig is ook wel genoeg. Atjuus hoor, na ’t diner kom ik nog wel eens hooren naar ’t verslag van de overwinning. En dan . . .”

„Heidaar,” zei een knaap, die aan den ingang had staan praten en zich plotseling omkeerde, maar nu ook staan bleef en Otto verschrikt aanstaarde.

Het was — Sammie Hawaai!

Onwillekeurig maakte Otto een beweging om op hem toe te springen, doch hij bedwong zich onmiddellijk. Sammie evenwel week terug en riep: „Wat moet hij hier? Wat wil-ie? Wat zal-ie? Pas op jongens, als ’t een Arendsberger is, nah, als ik hem goed ken! Gooit ’m er uit — neen sluit ’m op, hou ’m vast! Hij is gevaarlijk!”

Alle jongens kwamen toe loopen en gluurden Otto met vijandige wantrouwende blikken aan. Deze had zich vermand; hij begreep dat alleen de uiterste voorzichtigheid hem redden kon.

„Wie is dat jongentje?” vroeg hij koelbloedig aan den generaal. „Hij hoort toch niet bij u? Wat scheelt hem — is hij niet een beetje . . .” hij tikte met den vinger tegen ’t voorhoofd.

„Hm — dat heb ik nooit gemerkt,” zei deze weifelend.

„Ik dacht het — omdat hij zoo opeens tegen mij te keer gaat. Hoor maar eens!” — Inderdaad bleef Sammie met uitgestreken arm de jongens aansporen om den vreemden aap in een hok op te sluiten.

„Ik wensch je goed succès,” zei Otto, den generaal nogmaals de hand schuddende. „Stuur dat joodje — ’t is er immers een van de natie? — stuur hem een beetje terug; ik kan niet voorbij” — want Sammie was midden in ’t pad

gaan staan, maar nu pakte de generaal hem beet en wierp hem op een berg planken. „Hou je mond, rooie, of jij gaat 't hok in.”

Otto liep de brug af en vereerde den schildwacht, die immer nog in dezelfde statige houding, leunende op zijn speer (hij had zeker wel eens een ridder in zoodanige houding op een prentje gezien) daar stond, met een vriendschappelijk knikje. „'t Is machtig sterk; de vijand komt er niet makkelijk in. Atjuus!”

Sammie was opgestaan en vierde zijn woede bot,

„Jij een generaal!” schreeuwde hij, „'n ezel ben je. Als ik 'm goed ken; 't is 'n Arendsberger uit de Prinsenstraat. Ik heb met hem gevochten en hem half dood geslagen. En die laat je loopen! 't Is een spion, 'n verrajer!”

„Je kletst,” zei de generaal stijfhoofdig, „en als je me weer zoo uitscheldt zul-je wat anders beleven. Hij woont op „Renswijk” voor 'n paar dagen.”

„Praatjes,” bromde Sammie. „'t Is 't zoontje van 'n groote menheer uit Arendsberg.”

„En al was 't zoo,” zei de generaal, „dan hinderde 't nog niets. Rijkelui-zoontjes doen aan zulke spelletjes niet mee.”

„Waarom bedriegt hij je dan?” grijnsde Sammie. Toen verloor de bevelhebber zijn geduld. „Ik geef je een tik om je lange ooren, en laat je er uitzetten!” schreeuwde hij. Sammie zweeg en kroop achteruit.

„Er is heel geen gevaar bij,” zei de generaal tot zijn soldaten. Toen keerde hij zich om en rammelde met *de twee kwartjes*.

„Als we zien zullen, wie de langste ooren heeft,” mompelde Sammie, toen hij wegsloop, en met een drietal jongens begon te fluisteren, die na een oogeblik bij den generaal begonnen aan te dringen op de noodzakelijkheid van den verdachte althans tot aan de buitenplaats te volgen. De bevelhebber werd woedend, doch toen hij de ontevreden gezichten zijner soldaten bemerkte, gaf hij wrevelig zijn toestemming; en het drietal verliet de poort, waar Sammie zich bij hen wilde voegen.

„Hierzoo!” brulde de bevelhebber, „Jij gaat *niet!*”

„Maar as ik toch mag!” schreeuwde Sammie nijdig, „en kan ik niet gaan waar ik wil?” Sammie pakte zich haastig weg, maar de bevelhebber, wiens toorn nu geen grenzen

kende, riep: „Houd hem tegen!” en de schildwacht met den koperen helm hield zijn lange speer dwars over de brug. Een paar jongens, die allang een hekel aan Sammie hadden, namen hem na een korte worsteling gevangen en brachten hem terug.

„Je zou gauw den boel verraden, he,” zei de generaal, en toen Sammie buiten zichzelf van kwaadheid, hem uitschold zooals alleen een Israëliet doen kan, zei hij: „Boeit hem, en sluit hem in het groote hok op. Daar kan hij geen kwaad doen.”

En de ongelukkige, al te slimme en ijverige Sammie werd ondanks zijn tegenspartelen in de cel gestopt, waar de *Toreadors* hun smulpartij genoten hadden!

Zoo'n domme Doesschater boerengeneraal! Maar op elk van zijn oogen lag *een kwartje!* Begrepen?

Otto was intusschen met stevigen stap doorgelopen, en dewijl hij, op alles rekenend, het niet onwaarschijnlijk achtte dat hij nagegaan zou worden, keerde hij zich plotseling om en raapte een takje van den grond, alsof 't een buitengewone zeldzaamheid was. Meteen zag hij een paar jongens snel achter een boom kruipen, en nu wist hij genoeg.

Bij de plek gekomen waar hij zijn vriend verlaten had hield hij zich alsof hij zijn cigarette weer wilde aansteken.

„Johan, ben je er nog?” fluisterde hij.

„Ja,” kwam een stem uit de takken. „Wat ben je lang weggebleven.”

„Stil, ze loopen me achterna. Maar ik zal ze wel op een dwaalspoor brengen. Ik ben er *in* geweest en heb alles gezien, een ouden kennis ook, Sammie!”

De bladeren ritselden verbaasd.

„Wanneer de jongens voorbijzijn,” ging Otto voort, die den eenen lucifer na den anderen afstreek, daar ze allen uitgingen, „loop dan zoo hard je kunt naar den chef, en zeg hem, dat niemand de onderaardsche gang moet ingaan — die is onveilig. Verder moeten twee vendels, het Witte en het Blauwe bijvoorbeeld, zoo gauw mogelijk een aanval doen op den ingang; er is een noodbrug, die nog wel een kwartier blijft liggen, want er moeten nog planken en balken overgevoerd worden. Met het Zwarte vendel wil ik een aanval doen van achteren; ik weet een plekje. De toren is bezet met vier slingeraars. Saluut!”

De cigarette brandde eindelijk; Otto zette rustig zijn wandeling voort en bemerkte tot zijn voldoening dat zijn spionnen de gevaarlijke plek zonder erg voorbijgingen.

Nu kwam evenwel de vraag bij hem op, hoe hij ze van 't spoor zou leiden, zoo ze hem tot de villa nagingen en bleven staan. Hierover peinzend liep hij door, en had het hek bereikt, toen hem een ideetje inviel. Hij bleef staan — tastte in den zak — nog eens — haalde dien uit, voelde in andere zakken — keek rondom zich. De drie jongens stonden bij den straatweg met mekaar te praten. Tot hun kennelijke verbazing liep hij haastig op hen toe: „Zeg, heb je ook een portemonnaie gevonden, met geld er in?”

De jongens schudden 't hoofd. „Wie hebt niks 'evonden” sprak de een.

„Och, zoek er dan eens na; wie hem vindt krijgt 'n gulden van me, — en breng hem dan maar op dat huis” — hij wees op het heerenhuis, welks witte gevel door 't geboomte schitterde.

Drie paar oogen blonken begeerig. Ja, Otto kende de waarde van kwartjes en guldens!

Zeker dat hij niet verder achtervolgd zou worden, gaf hij een omschrijving van zijn kostbaar eigendom, en liep den straatweg naar Arendsberg op, overtuigd dat hij hier of daar wel een binnenpad zou aantreffen hetwelk hem naar 't kamp leidde; zoodra hij dit vond keek hij nog eens om: de jongens waren verdwenen, en waarschijnlijk ijverig zoekende. Glimlachend van voldoening over het gelukken van zijn krijgslist zette hij 't in een draf.

Een geweldig getier trof zijn oor onderweg en deed hem een poos toeven, doch weldra verhaastte hij zijn stap weer. „De jongelui zijn aan 't kloppen,” mompelde hij halffluid. Het kamp bereikende nam hij den gewonen stap weer aan en kwam bedaard naar den kapitein wandelen, die zenuwachtig heen en weer liep. De jongens begroetten hem met een vreugdekreet.

„Ben-je daar eindelijk! Ik begon al bang te worden dat ze je gesnapt hadden,” zei Frits.

„'t Scheelde niet veel,” zei Otto kalmpjes. „Ik ben er in geweest en heb alles gezien.”

„Hebben ze je dan niet opgemerkt?” vroegen de jongens verwonderd, terwijl zij zich om hem schaarden.

„Opgemerkt? Wel zeker,” zei Otto lachend. „Hun generaal — hij mag er wezen, jongens, 't is een dikke! — bracht me zelf rond en vertelde me alles wat ik hem vroeg. Vind-je dat niet fideel? Maar voor praatjes is 't geen tijd. De aanval is begonnen, hè?”

„Ja” zei Frits, „er is twaalf man heen. Wat nu verder?”

„Laat het Zwarte vendel met mij mee gaan; we zullen ze binnenbrengen,” zei Otto haastig. „Wat scheelt Evert?”

„Hij is boos, omdat ik hem terug liet roepen; hij was al een heel eind de gang in.”

„Daar zaten tien jongens in hinderlaag,” zei Otto. „Maar dat's niets. Wie kan ik meekrijgen?”

Op dit oogenblik kwam een jongen aanloopen om hulp.

„We kunnen 't niet meer houden,” zei hij.

Evert sprong op. „Laat mij maar gaan!”

„Goed,” zei Otto, die naar 't scheen 't kommando overgenomen had, „neem er maar een stuk of zes mee of nog beter, Frits, ga jullie allemaal maar, als ik maar vijf fiksche luidjes heb. Alleen, Nico den slingeraar moet ik er bij hebben.”

Johan ging ook met Otto mee. Even later waren de jongens ieder een kant uit verdwenen, op één na, die op de achtergebleven proviand mocht passen.

XII VICTORIE! — OF DE NOODLOTTIGE INVLOED VAN TWEË KWARTJES.

Tweemaal in hetzelfde boek een beschrijving te leveren van een jongensvechtpartij, en zeker te zijn dat de tweede strijd bizonder veel gelijkt op de eerste — dat is wat veel gevergd van het geduld der lezers en de verbeelding van den schrijver. Maar we zien een uitkomst: We geven oorlogsbulletins in telegramstijl!

2 uur 25 min. Het Witte en Blauwe Vendel overrompelen de brug. De koperen ridder, wiens wapenrusting meer sierlijk dan dienstig is, wordt overhoop geworpen, gevangen genomen en aan een boom gebonden. Het trans-

port balken en planken overmeesterd; de tien Doesschaters uiteengejaagd met achterlating van twee gevangenen.

2.30. De poort wordt bestormd, waar een soort galerij in aanbouw is, nog zwak bezet. De bezetting vliegt te wapen en geeft vuur. Het Blauwe Vendel ondermijnt en rammeit de galerij met balken. Fré neemt de lans-ragebol omgekeerd en raagt de bezetting weg.

2.32. Er staan wel dertig man op de galerij. 't Hagelt steenen. Daar stort de galerij in — er komt een bres van twintig voet breedte. De Arendsbergers juichen en loopen storm. Woedend gevecht

2.38. De generaal in 't front. De kans keert. De ragebol breekt; de generaal krijgt 't ondereind in handen en hanteert dat als een knods, waarmee hij wonderen van dapperheid verricht. De Arendsbergers wijken. Hulptroepen aangevraagd.

2.40. Arendsberg wordt tot de brug teruggedreven en in den rug aangevallen.

2.41. Hulptroepen komen; Frits met acht man; hij neemt het bevel over. Opnieuw keert de kans. De poort, de bres, de wallen veroverd. Doesschate deinst.

2.43. De bezetting van den toren begint te gooien. De belegeraars weifelen en dekken zich.

2.44. Hevig vuurgevecht. Arendsberg dekt zich op de wallen achter den muur en de overblijfselen van de galerij, en tracht vergeefs met slingersteenen de batterij van 't torenplat tot zwijgen te brengen. Schermutselingen op de wallen tusschen kleine afdwalende troepjes. De Doesschaters kunnen 't op het open plein niet meer uithouden en wijken achter de muren.

2.47. Toestand onveranderd. Frits loopt te stampvoeten. Evert zoekt naar onderaardsche gangen, maar vindt niets.

2.48. Het vuur op den toren zwijgt eensklaps. Men bemerkt twee Arendsbergers, die in een hoogen boom bij den toren geklommen zijn en uit de hoogte de bezetting bestoken. Groot gejuich onder de Arendsbergers. De torenbezetting beproeft die twee uit den boom te verdrijven, maar 't lukt niet, daar zij ervaren schutters blijken. — Nico is er bij. Frits maakt aanstalten om het plein over te steken en den vijand uit de versterkingen rondom den toren te verjagen.

2.49 De twee in den boom gooien met zooveel snelheid hun steenen naar het plat, alsof zij vier mudzakken vol in voorraad hebben. De bezetting is genoodzaakt zich te dekken. en merkt niet dat drie jongens onder langs den muur sluipen en de torentrap opgaan: de Doeschaters hebben, zeker van de overwinning, 't heelemaal onnoodig geacht de deur te sluiten! Die binnengaan, doen het nu, en schuiven er twee grendels op.

2.51. In stormpas en onder krijgsgeschreeuw trekken de Arendsbergers het plein over en vallen moedig de posten der Doeschaters aan. De generaal komt op den muur te voorschijn en vecht wakker mee; eerst heeft hij rondgekeken of hij den jongenheer van „Renswijk” niet onder de vijanden bespeurt, doch thans is hij gerust. — Nog tweemaal vallen er steenen van den toren onder de Arendsbergers; dan is 't gedaan. Ontzettend gevecht over de heele linie. De reserve komt uit haar schuilplaats te voorschijn en valt de Arendsbergers in den rug aan; dezen wijken. De generaal begrijpt niet waarom de torenbezetting haar plicht verzuimt: „gooit dan toch jongens!” — Gevecht van man tegen man, Arendsberg deinst

2.58. Thans vallen de steenen, bij handenvol, van den toren, doch niet onder de Arendsbergers, maar onder de Doeschaters. „Leve Arendsberg!” De generaal kijkt op en ziet tot zijn ontsteltenis den „Renswijker” jongenheer bovenop de borstwering, met de Doeschater vlag in de hand; deze glimlacht en neemt beleefd zijn mutsje af. De generaal wordt bleek van schrik bij dit onheilspellend voor-teeken: hij wenkt drie jongens te hulp en vliegt naar den toren, maar de deur is gesloten, en de voormalige bezetting roept van binnen, dat ze aan handen en voeten gebonden er tegenaan ligt! Eenige steenen van ietwat grootere soort rollen omlaag en doen hem terugkeeren. De strijd verflauwt een wijl. Mouterij onder de Doeschater troepen. Zij zeggen den generaal de gehoorzaamheid op en beschuldigen hem heftig van verraad. De Arendsbergsche vlag, voorgesteld door een rooden en een witten zakdoek, waait van den stok. Evert, Nico, Johan, Piet en Fré, door Otto ingelicht, doen een verwoeden aanval op de achterzijde der Doeschater posten en veroveren er twee, met al de ammunitie. De bezetting van den toren ondersteunt hen krachtig. De

Arendsbergers maken zich gereed tot den laatsten aanval.

3.6. Het Doesschater leger, saamgedrongen op en bij eenige brokken muur, verkeert in ontbinding, blootgesteld als het is aan 't hevige vuur van den toren. Zijn ammunitie is buitgemaakt. Tien of twaalf beproeven aan de achterzijde midden door de sloot te ontvluchten; zij worden ontdekt; drie er van gevangengenomen; de anderen ontsnappen druipnat. Veertien Doesschaters, de grootste, nemen een wanhopig besluit en slaan zich door den vijand heen; 't gelukt hun met ontzettend veel moeite de brug te bereiken; zij wilden den generaal niet meehebben. Er wordt een wacht op den muur geplaatst om ze 't terugkomen te beletten.

3.10. De Doesschaters vertoonen de witte vlag. De strijd is geëindigd. Onderhandelingen worden geopend. De vijand geeft de wapens over en stelt zich in handen van kapitein Frits.

Ja, dat is wel een gezicht om het hart van een oprechten Snoek hoog te doen kloppen van rechtmatigen trots! Zeventien gevangenen komen langzaam, één voor één, te voorschijn en leggen de wapens af. De handen worden hun op den rug gebonden, alleen de generaal komt daar vrij van. De andere gevangenen worden aangebracht, negen; tezamen vormen zij de helft der Doesschater legermacht. Welk een roem!

Iemand tikt den gevangen generaal op den schouder. Hij keert zich om en ziet den „Renswijker” jongenheer voor zich staan, met een spottend lachje om de lippen.

„Heer generaal,” zegt Otto, „ongeveer een uur geleden leende ik u twee kwartjes. Daar ik vrees straks afscheid van u te moeten nemen, zult u mij een dienst bewijzen met ze terug te geven.” De generaal bijt zich in machteloze woede op de lippen; zwijgend reikt hij het geld over en tranen van spijt springen hem in de oogen. De andere gevangenen hebben het tooneeltje aanschouwd en hij weet nu, dat zijn rijk uit is.

De Arendsbergers houden krijgsraad onder heftige beaardslagen. Sommigen willen de gevangenen drie dagen opsluiten; anderen willen ze elk een gulden losgeld laten

betalen. Eenigen (Tweede-Kamer-stijl) willen ze spitsroeden laten loopen; enkelen achten de eer voldaan, en willen ze zóó maar loslaten. Maar Otto komt er bij, en zijn advies wordt aangenomen. De Doesschaters zullen het geld, de vorige maal den Arendsbergers afgezet, teruggeven en zich schriftelijk verbinden hun vijanden tot Maart in 't volgend jaar in 't ongestoord bezit van den Krayenstein te laten. Van hun wapens wordt voor hun oogen een vreugdevuur gestookt.

De Doesschaters stemmen toe, daar zij niet gaarne een nacht in de kelders van den Krayenstein zouden doorbrengen. Terwijl het vuur lustig knettert en opvlamt, leggen zij, ontbonden, hun geld bijeen; zes en negentig centen. Frits neemt er genoeg mee. Het vredesverdrag wordt door Johan opgemaakt en door al de aanwezige Doesschaters ondertekend. Dan geeft men hun de vrijheid weer, en zij gaan langzaam weg, zedelijk vernietigd en geldelijk geruïneerd.

De Arendsbergers heffen een driewerf hoezee aan dat al de zwarte bewoners van het kraaienbosch doet opvliegen, en zetten zich dan rondom 't vuur aan den maaltijd, die o zoo heerlijk smaakt na de overwinning! Uit voorzorg plaatst men nu een schildwacht op den toren, die om de vijf minuten wordt afgelost, en Otto vertelt zijn spionnenwandeling en zijn ontvangst door den generaal, waarbij hij echter over Sammie zwijgt.

Sammie! We zouden hem bijna vergeten hebben. Maar hij dient zichzelf aan. Een flauw geroept om hulp en een gestommel op de deur doet zich vernemen. De jongens kijken op — „wat is dat? een gevangene van de Doesschaters? Misschien een Arendsberger? Gauw kijken!

't Is een Arendsberger! Onder luid gejuich wordt hij uit het hol gehaald, maar niet los gelaten, want Otto is opgevlogen en heeft hem in de borst gegrepen. „Dief, eindelijk gevonden!” sist hij hem toe tusschen de saamgeklemde tanden en schudt hem heen en weer, met een gloed in de oogen, die niets vriendelijks aan 't joodje voorspelt. De jongens scharen er zich om heen.

Sammie valt sidderend op de knieën en jankt en huilt. „Ach laat me los, meheertje! Ben ik al niet genoeg gestraft?”

„Waar is mijn horloge, rekel?”

„Ik heb het niet meer! 't Is weg! Ik doe er een eed op dat 't weg is!”

Otto's woede klimt elke seconde en hij heft de vuist op om zijn kruipenden, huilenden gevangene een slag toe te brengen. Maar Johan grijpt zijn arm: „Sla geen weerlooze, Otto!”

„Geef op 't horloge,” herhaalt Otto met een schop.

„Wezenlijk, ik heb 't niet meer!” jankt Sammie en zweert zulke ontzettende eeden, dat de jongens er van schrikken.

„Maar waar is het dan, dief! Je hebt het verkocht!”

„Nee, nee! ik had het hier weggestopt, hier in dat zelfde hok, en toen ik weerkwam was 't weg! 't Is van me afgestolen!”

De jongens lachen, en Otto lacht ook, maar grimmig.

„Luister eens, vriendje,” zegt hij en laat hem los, „ik geef je twee minuten om te zeggen waar je 't hebt en 't me terug te bezorgen. Van je praatjes geloof ik niemendal. Breng je 't dan niet te voorschijn, dan ga je 't hok weer in en blijft daar tot morgenochtend; ik zal de politie waarschuwen; die zoekt je toch allang.”

Sammie herhaalt zijn verzekering en eeden; 't is hem ontstolen, zoo waar als hij weet het niet; als 't niet waar is mag hij . . . !

De jongens fluisteren onder elkaar.

„Nu?” zegt Otto eindelijk. — Dezelfde betuigingen, en hartroerende smeekingen, om hem toch niet den heelen nacht in dat afschuwelijke hok op te sluiten! De jongens krijgen medelijden met hem.

„Laat hem loopen, Otto,” zeggen Frits en Johan zacht; „hij heeft het toch niet bij zich, en is het niet wat heel erg, wat je doen wilt?”

„Nee”, zegt Otto hard en stuursch. „Nee, ik laat hem niet loopen, en 't is voor hem niet te erg. Jongens, ik heb jelui geholpen in alles en meegevochten als de beste; de kosten heb ik voor 't grootste deel betaald; laf zou ik het vinden wanneer je mij nu in den steek liet. Help me dien smiecht opsluiten!”

De jongens zwichten voor den gebiedenden eisch, en weldra jammert het slachtoffer van Otto's wraakzucht in het donkere hok. Eerst dan wordt de jonker weer vroolijk, maar het plezier van de jongens is sterk verminderd. „We gaan naar huis!” zeggen ze.

„Ik blijf nog een beetje,” zegt Otto. „Ik wil die gangen en hokken wel eens zien. Wie gaat er met me mee?”

„Ik,” zegt Johan terstond. En een weinig later, aarzelend: „ik ook, als ik mag,” zegt Evert. „Dan ik ook,” zegt Frits. De anderen bedanken voor de pret en trekken onder aanvoering van Fré luid zingend terug, met de veroverde vlag vroolijk in hun midden wapperend. Het zingen sterft weg in de verte, en het viertal is alleen. Het klaaggeschrei van Sammie is droevig om aan te hooren, maar Otto trekt er zich niets van aan.

„Ik ben blij dat je meegaat,” zegt hij tot Evert. „Jij weet den weg. Zie, ik heb me op de wandeling voorbereid.” Hij haalt een sierlijk dievenlantaarntje te voorschijn.

„Ik heb 'n paar kaarsen bij me,” zegt Evert, „die kan ik nu wel hier laten.”

„Niet doen,” zegt Frits. „Je weet nooit waar ze noodig voor kunnen zijn. We moeten misschien twee kanten tegelijk uit!”

„Klaar? — Dan gaan we.”

Frits slaat de sterke lijn, die Otto meegebracht heeft, om den schouder, Otto steekt het lantaarntje aan en het viertal verdwijnt in de donkere gang. 't Is half vijf, en de schemering valt reeds.

XII. EEN SPOOKACHTIGE WANDELING, EN EEN ONVRIENDELIJKE ONTVANGST.

„Hier is de kelder waar ik inrolde,” zegt Evert, die de jongens voorgaat en ze den weg opgeleid heeft waarlangs den vorigen keer de Toreadors ontsnapten. Voorzichtig sluipen zij over de breede plank welke de vriendelijke Doesschaters daar lieten liggen, en gaan verder. Eensklaps blijft Evert staan in groote verbazing: „Wat is dat?” zegt hij, „dat was er van middag nog niet!”

De uitgang is met ruwe planken dichtgespijkerd.

„Een aardigheid van onze vrienden de Doesschaters?” zegt Johan.

„Mogelijk van den boer die hier woont,” hervat Evert.

„Hij mopperde van middag ook al — denklijk houdt hij er niet van dat zijn schuur tot een wandelweg gemaakt wordt.”

Hoe 't zij, er is geen doorkomen aan. Evert schiet een hok in en komt terug met zijn kleine handbijl, die hij met voldoening toont. „Ik had 'm daar verstopt en ik was bang dat ie weg was.”

„Laten we eens in den kelder kijken,” zegt Johan. Evert zet voorzichtig den voet op een uitstekenden steen en springt omlaag. De anderen volgen.

„De vorige maal was ik hier in 't donker,” zegt Evert, „licht nu eens bij; misschien vinden we wat bizonders.”

Inderdaad. De kelder lijkt precies op dien, waarin thans Sammie zucht; er zijn steenen banken in, en een deur, die gemakkelijk opengaat — ze is half vermolmd — en toegang verleent tot een kleiner kamertje. Ook daarin is nog een deur, maar die is van zwaar eikenhout met ijzer beslagen.

„Daar beginnen de ontdekkingen al,” zegt Otto vroolijk. „Vooruit jongens, bereidt je nu maar voor op de ontmoeting met weerwolven en spoken!”

Frits probeert te lachen, maar kijkt toch een beetje onrustig, als de groote sleutel, die in de deur steekt, met een stok als hefboom wordt omgedraaid en het slot roestig en knarsend terugspringt.

De deur gaat zacht en gemakkelijk open. Een kille graflicht komt de jongens tegemoet. Een diepe gang strekt zich voor hen uit, zoover het schemerlicht van 't lantaarntje hun vergunt te zien.

„Daar moeten wij in, jongens!” roept Evert bijna hartstochtelijk. „Kom!” en hij gaat vooruit met de bijl in de hand.

„Maar de deur!” zegt Frits aarzelend.

„Die blijft wel openstaan, — wie zou 'm dichtdoen?” vraagt Otto luchtig en gaat Evert achterna, wien hij 't lantaarntje heeft overgegeven. Johan en Frits volgen. De deur is evenwel van een andere meening, misschien omdat ze niet meer gewend is open te staan — nauwelijks zijn de jongens twintig schreden voortgegaan, of een gepiep doet zich hooren — een plof die door gewelven weergalmt — Frits geeft een schreeuw, en als allen terugkeeren, vinden zij de deur — in 't slot, en alle pogingen om ze open te krijgen zijn vruchteloos!

„Dat is me wat liefs,” zegt Johan. „Nu kunnen we niet meer terug!”

„Kom, we gaan verder,” zegt Evert. „Aan den anderen kant zal toch ook wel een uitgang zijn!”

„’t Is te hopen!” mompelt Frits, die al berouw heeft, dat hij zich verlokken liet.

Otto lacht — die jongen lacht wel wat erg veel — en vindt het precies naar zijn smaak; allen gaan voort.

De gewelfde gang is nog goed in orde; „goed onderhouden,” zegt Evert, wiens vader metselaar is. De vloer is geplaveid met ruwe gehouwen steenen. Het viertal loopt voort en kijkt uit naar het eind, maar er komt geen eind aan; zij wandelen reeds bijna tien minuten, en nog is het uiteinde niet bereikt.

„Wat Zaterdag, dat ding lijkt wel door te loopen naar Achter-Indië,” zegt Otto. „Wat moeten die monniken toch rare lui geweest zijn, die er plezier in hadden zulk een onderaardsche stad uit te graven en te metselen.”

„Zouden de monniken dat gedaan hebben?” vraagt Johan.

„Ja; wie anders? Arendsberg was een stad van kloosters en monniken, zooals je in de oude geschiedenis kunt lezen, en de meeste van die kloosters stonden met mekaar in verbinding door onderaardsche gangen.”

„Ze hebben me wel eens verteld dat er een gang onder de Brink doorliep, heelemaal tot buiten de stad, naar de Kolk toe,” zegt Frits.

„Ja, en weet je wel Frits, in den kelder van onze school, dat daar ook nog een deur in was met een gang er achter? Maar daar dorsten we nooit inkruipen,” zegt Johan.

„Ze moeten er jaren werk over gehad hebben,” meent Evert, met bewondering de muren aanschouwende.

„Ze hadden niets anders te doen,” zegt Otto.

De jongens loopen voort, tamelijk vlug, en hoewel de deur achter hen gesloten is hebben ze nauwelijks den moed om achter zich te zien. Reeds meer dan twee kilometers moeten zij afgelegd hebben, en nog — maar neen, daar komt verandering: de gang loopt op iets uit — wat: dat kunnen ze nog niet zien. Zij vertragen hun gang; Evert reikt het lantaarntje aan Otto over om de handen vrijer te hebben, en deze steekt de rechterhand in zijn borstzak.

De gang verbreedt zich tot een gewelf, dat eenige voe-

ten hooger is en zich diep uitstrekt. Er heerscht hier zulk een vunzige bedorven lucht, dat de jongens er bijna miselijk van worden. Verschillende zwarte openingen toonen zich in de schemering, en de stoute onderzoekers blijven aarzelend staan.

„Waar moeten we nu heen,” zegt Johan, maar eensklaps geven allen een gil van schrik, want een krijschend geluid doet zich hooren en een groot zwart lichaam stuift over hun hoofden heen. Frits valt bijna op den grond en zelfs Otto staat te trillen, maar Evert heeft zijn vijand herkend en roept: „Een katuil, jongens, pas op!” en als het beest weer terugkomt doet hij met zijn wapen er een slag naar.

Opnieuw krijst de nachtvogel, en zijn wijfje, (of haar mannetje) fladdert ook plotseling uit een donkeren hoek te voorschijn. De jongens hebben alle moeite om de verstoorde dieren van zich af te houden, die telkens op 't licht afkomen; Johan en Frits slaan als razend met hun stokken van zich af. Otto trekt de hand uit den zak en strekt ze uit: een lichtstraal en een scherpe knal — een vogel tuimelt op den grond; de ander krijgt een slag met den stok van Frits die raak is, en verdwijnt.

Het groote beest op den grond is slechts aangeschoten en kijkt nijdig rondom zich; Evert weet er echter mee om te gaan; grijpt den vogel plotseling beet en maakt hem dood. 't Is een kolossaal dier, met een vlucht van bijna drie voet.

„Neemt u zulke gevaarlijke wapens mee?” zegt Frits tot Otto, den revolver beijkend. „Niet voor de belegering van den Krayenstein,” antwoordt deze; „'t is 'n gewoonte van me op eenzame wandelingen zoo'n dingetje bij me te steken.” En hij kijkt de anderen tamelijk verwaand aan. Evert heeft den jachtbuit met een touwtje over den schouder gehangen.

Waar nu heen?

Een lastige vraag. Vijf openingen zijn er, behalve de gang die ze hierheen geleid heeft. Nummer één blijkt op drie el diepte ingestort te zijn. Nummer twee lijdt aan 't zelfde ongemak op honderd schreden diepte. Nummer drie is zoo morsig dat de jongens met walging terugkomen. Nummer vier gaat beter aanvankelijk, doch begint sterk te

... een lichtstraal en een scherpe knal... (blz. 96.)

hellen; de bodem bestaat slechts uit vettige klei en puin. Evert is al tweemaal uitgeglist, en Frits kan zich slechts met moeite op de been houden.

„Dat gaat zoo niet,” zegt de eerste eindelijk, als hij den derden keer getuimeld en in gezelschap met een troep steenen een eind voortgerold is. „We moeten terug en de vijfde gang probeeren, óf we moeten ons aan elkaar binden; de miserabele weg helt al sterker, en joost weet waar je in te land komt.”

„Ik hoorde wat plassen,” zegt Johan, en Evert knikt.

Thans doet de lijn van Otto dienst; de jongens binden zich aan elkaar alsof zij de Alpen beklommen; Evert gaat voorop; dan Otto, die de lantaarn heeft, dan Frits, en Johan sluit den stoet. Nu gaat men behoedzaam verder, steeds dalend — er schijnt vroeger een steenen trap geweest te zijn, die geheel weggebrokeeld is.

„We moesten teruggaan,” zegt Evert eensklaps, en trekt den voet terug, „’t is hier niet pluis.” Maar daar glipt Otto uit en trekt in zijn val hem mee, Frits en Johan kunnen ze niet houden, en zoo glijden en tuimelen ze alle in ’t stikdonkere — het lantaarntje is gebroken — omlaag langs de helling, onder angstig gillen, al dieper en dieper; dan een plons in ’t water, een laatste kreet — en alles is ontzettend stil!

Gelukkig geen langen tijd. Evert, die de voorste was, is nu in de tuimeling achteraangekomen en heeft zich op een stoep waar slechts een voet water staat, kunnen tegenhouden; in doodelijken angst voor zijne makkers springt hij overeind en begint de lijn naar zich toe te halen, terwijl hij ze roept.

„Johan! Frits! waar ben-je? Waar is Otto?
O Heer help toch!”

Daar voelt hij eenige beweging aan de lijn; een plas doet zich hooren „Waar zijn jullie?” vraagt Johan proestend en snuivend. „Hierzoo,” zegt Evert, en Johan keert zich in ’t volslagen duister naar den kant waar hij zijn stem hoorde. Evert trekt met alle macht, en nu komt ook Otto boven — „wat is ’t hier helsch donker,” is zijn eerste woord als hij zijn hoofd boven ’t water uitsteekt. Als zij alle twee met eenige moeite door Evert op zijn plat gebracht zijn, denken zij eensklaps met schrik aan Frits. Met hun drieën grijpen ze de lijn aan, die zich

goed hield, en trekken zij het beweginglooze lichaam op. Frits geeft geen geluid en maakt geen beweging. Zij leggen hem tegen de helling aan en blijven radeloos staan „hadden we maar licht!” mompelt Otto.

„Wacht,” zegt Evert, „gelukkig! ik heb nog een kaars.”

„Je hebt er twee,” zegt Johan, maar de tweede is onderweg uit den zak gerold en den weg opgegaan van 't lantaarntje.

„Lucifers?” vraagt Evert. „De mijne zijn doornat.”

Die van Johan ook. „Ik vrees, dat er van de mijne ook niet veel bruikbaar zijn,” zegt Otto, doch Evert vindt een koperen doosje met waslucifers, in zijn vestzak, welks inhoud aan het water ontsnapte.

Eindelijk licht! Het kostte heel veel moeite om de vochtige kaars aan 't branden te krijgen, maar toch gelukt dit, en de jongens slaken een dankbaren zucht. Hun toestand schijnt hun thans niet meer zoo reddeloos verloren toe als daar straks; het licht der kaars is hun een straal van hoop.

Nu keeren zij zich tot Frits, en zie, ook deze komt bij. Na een angstig oogenblik slaat hij de oogleden op — „waar zijn we toch?”

„Goddank, je leeft!” zegt Otto uit den grond van zijn hart; Johan en Evert snikken van blijdschap.

Maar nu! Ze kunnen daar, met de voeten in 't water, geen minuut langer blijven dan noodig is. „Kom Frits, ouwe jongen, grijp al je moed en kracht bij mekaar; we moeten terug.”

Frits ziet op en kijkt met afgrijzen rond — „ik-ik dacht dat ik thuis was,” mompelt hij, maar ondersteund door Evert en Johan komt hij langzaam overeind, en nu begint de ontzettend moeilijke taak om langs de vettige helling weer omhoog te klauteren. Evert plaatst zich weer voor-aan; de stokken zijn in den val verloren, maar zijn bijtje had hij in den riem gestoken, en die heeft hij behouden; het wapen is hem van veel dienst bij de beklimming, daar hij het als een haak hier en daar in den wand slaat en zich omhoog trekt. Otto houdt de kaars vast. Frits komt, door de moeite die hij doen moet, steeds meer bij zijn posities, en heeft weldra geen steun meer noodig.

Met de grootste voorzichtigheid gaan de jongens voort, tot het moeilijkste deel achter den rug is en zij weer kun-

nen loopen. Dan haasten ze zich, en als zij het hol weer bereiken, vallen zij uitgeput, in een halve bezwijming op den grond.

Het is Johan, die 't eerst de stilte verbreekt. Zonder zich door valsche schaamte te laten weerhouden, knielt hij, en dankt den Heere God voor de bewaring, en voor de genade dat hun makker bij 't leven is gebleven; de anderen knielen mee, en de tranen die in hun oogen staan bewijzen dat zij onder den indruk zijn van den dood onder de oogen te hebben gezien.

„Nu moeten we verder,” zegt hij opstaande. „We moeten een uitgang zien te vinden, of — terug en de deur openbreken.”

„Vooruit maar,” zegt Otto. „'t Loopen zal ons goed doen; als we hier in ons natte pak nog langer bleven, werden we ziek. Hoor jongens, ik heb er spijt van dat ik Sammie liet opsluiten; erg veel spijt; maar ik zou nu toch wel met hem willen ruilen — hij heeft een heerenlogies in vergelijking bij ons!” Otto kan weer grappen maken. Frits, wiens hoofd met twee zakdoeken verbonden is — hij heeft bij den val een diepe wond opgedaan, trouwens geen der jongens is er ongedeerd afgekomen, — zegt dat als hij er ooit levend uit komt, hij nooit weer belletjes-trekken zal; wel een bewijs hoe wanhopig hij is, want genoemde arbeid is de geliefdste soort van sport bij hem.

Nu staat men op en betreedt de vijfde gang. Doch ook hier is de doortocht afgesloten: voor hun voeten gaapt een diepe put met loodrechte wanden; een steen, er ingeworpen, toont aan dat er water in is. De jongens keeren terug en staren elkaar moedeloos aan.

„Daar blijft ons niets anders over dan weerom te gaan,” zucht Evert, maar Johan zegt: „Dat nooit. Laten we deze nog eens probeeren;” hij wijst op de opening waaruit ze wederkeerden om „derzelve” groote morsigheid.

„Bah!” zegt Otto met afgrijzen; Evert kijkt met een vonkje van hoop op en meent: „Misschien is dat *de* uitgang, jongens; weet-je waarom? Daar zitten — ik heb 't straks gezien — 'n heele vracht vleermuizen in, en die moeten toch ergens vandaan komen! Kom, moed gegrepen . . .”

„En de neuzen dichtgestopt,” voegt Otto er bij, maar hij gaat manmoedig het gat in.

Wel behoort er eenige kordaatheid toe, zich daarin te begeven. De grond, de wanden, de zoldering is duimen dik bedekt met de specie welke men gewoon is „guano” te noemen. Allerlei akelige dieren kruipen er in rond of fladderen de jongens om 't hoofd. Maar voort gaan ze! De „guano” wordt al dikker op den grond; ze vormt gelukkig een nogal harden korst, maar hier en daar, waar vocht doorgelekt is, lijkt het een afschuwelijke brij.

Eindelijk blijft Evert staan; „Een schutting,” zegt hij. Hij neemt zijn bijl en begint er op los te houwen. Het hout moet al een paar honderd jaar oud zijn, en het bezwijkt spoedig; de eene plank na de andere valt. Als Evert vermoeid wordt geeft hij de taak over aan Johan, en deze op zijn beurt aan Otto.

„Hoe laat zou 't toch wel zijn?” vraagt Frits op eens.

Otto haalt zijn horloge uit; 't is stuk; maar uit de brokjes wijzer die er nog opzitten maakt hij op dat het omstreeks zes uur is blijven stilstaan; toen had dus de val plaats gegrepen.

„'t Is in mijn gedachten al minstens een uur of twee,” zegt Otto huiverend, doch naar een eenigszins nauwkeuriger berekening komt men tot tien uur. Het werk wordt voortgezet; de jongens zijn in hun eigen gedachten verdiept, en sommigen werpen bedenkelijke blikken op de al te schielijk verminderende kaars.

Weldra is de opening groot genoeg. De jongens kruipen er door en trekken verder, maar stuiten onmiddellijk op een nieuwe hindernis; de weg gaat weer steil omlaag; ditmaal echter is er een goede steenen trap.

Evert gaat voort, doch met de uiterste voorzichtigheid. Vierentwintig treden telt hij; dan staat hij beneden — weer in 't water! Maar bij onderzoek blijkt het slechts afgelekt of doorgezijpeld vocht te zijn, en stap voor stap peilende met een stuk hout van een plank, gaat hij verder. Na een honderdtal schreden leidt de weg langs een nieuwe trap weer omhoog — zou de uitgang bereikt zijn? — Een teleurstelling; de eindeloze gang strekt zich weer recht voor hen uit.

Hier is 't niet zoo onuitstaanbaar morsig en duf; de atmosfeer is zuiverder en heeft naar 't schijnt verband met de buitenlucht. Met wellust ademen de jongens ruimer en dieper op; krijgen weer moed en stappen vlug door.

„Luister!” zegt Johan eensklaps: boven hun hoofd — ja, ’t is geen verbeelding! daar blaft een hond! Wel is ’t geluid dof en zwak, als heel Utt de verte, maar toch — ze naderen de wereld weer! Vooruit nu maar eer de kaars ’t opgeeft!

En thans over kluiten en steenen, door plassen en kuilen strompelen ze verder, hoe langer hoe gauwer, tot ze opnieuw stuiten: een berg puin en losse baksteenenverspert hun den weg.

„Aan ’t werk, jongens!” zegt Evert, en begint meteen. Nooit werkten ze zoo hard. De kaars wordt op een uitstekenden steen vastgezet; alle vier zijn ze bezig. Zoo duurt het geen tien minuten, of ze kunnen er doorheen kruipen, met de twee duimkaars die er nog over is. Otto houdt het nu in handen. Daar staat hij stil, tast tusschen de steenen en zegt: „een vondst!”

De jongens kijken om; ’t is een notitieboekje, dat nog niet oud kan zijn.

„We zijn op den goeden weg,” zegt hij verrukt, en Evert roept: „Kom, geen tijd verspillen, of we zitten in donker!” Maar Otto uit een kreet: „O Johan, zie eens!” Johan buigt zich naar hem toe en wordt bleek; het eerste blad draagt den naam van zijn vader: C. J. Keyzer!

„Hoe zou dat hier komen!” fluistert hij, doch Evert laat hem geen tijd, maar dringt op voortmaken aan.

Weer een hindernis: een schutting, maar van betrekkelijk nieuwe planken. De jongens rukken er verwoed aan; Everts bijl valt met slag op slag neer; in een ommezien ligt de schutting tegen den grond. Doch de kaars, reeds op een houtje gezet, is uitgebrand; de pit valt om, flikkert nog eenmaal en dooft. Maar nu hindert het zoo erg niet meer; de waslucifers moeten weer dienst doen. Het viertal verkeert in een gevaarlijken staat van opwinding, en loopt tamelijk onbesuisd door, te meer daar het pad hier vrij goed is. Daar krijgt Otto wat tusschen de beenen en tuimelt onzacht tegen den grond; weer een waslucifer moet uitmaken wat het voorwerp is: een kistje, dat door den schop is losgesprongen; er zitten rekeningen, kwitanties, wissels en andere koopmanspapieren in.

„Dat neem ik mee,” zegt Otto, die slechts een paar namen heeft gezien bij ’t vlammetje, en een zonderlingen blik

op Johan slaat. Zij gaan verder, zij slaan een hoek om — Evert, als altijd de voorste, uit een kreet: „Licht jongens, kijk, licht! we zijn gered!”

Een uiterst flauwe schemering komt door een loodrechte smalle reet — waarschijnlijk van een deur, op twintig pas voor zich.

„Wáár zouden we nú terechtkomen!” zegt Johan onwillekeurig, en Frits, die lang gezwegen heeft, voegt er bij: „Wat zullen die menschen wel van ons denken!”

Eén seconde aarzelen de jongens, maar dan zegt Otto; „In vredesnaam, jongens, ze mogen denken wat ze willen; als wij er maar eenmaal uit zijn,” en hij treedt met Johan vastberaden vooruit. Juist als ze bij de vermoede deur zijn en willen aankloppen, hooren ze gerucht van binnen; een voetstap nadert; de deur gaat open: daar staan ze in 't helle gaslicht, doch meteen slaakt de persoon, die zulks deed, een ontzettenden gil en springt terug, terwijl hij voornemens schijnt de opentng weer te sluiten. . . . Otto en Johan zijn hem echter te vlug, en dringen met de anderen binnen. „Moord! Dieven! Help!” gilt de man, loopt weer terug, grijpt een revolver van een bureau en lost in 't wilde een schot dat niemand raakt —; hij blijft tieren en om hulp roepen.

„Albert, ben-je dol geworden?” schreeuwt Otto die eindelijk den vreemde herkend heeft. „Hou je kakementen toch eens op mekaar en luister eens. Ken je me dan niet?”

Het zou geen wonder zijn indien Albert Strijen — want deze is het — zijn beste kennissen niet herkend had; de jongens zien er ontoonbaar utt. Maar 't zonderlinge van 't geval is, dat hij zijn bezoeker wèl herkent, en naar allen schijn juist daarom zoo buiten zichzelf is.

„Wil je me ongelukkig maken?” schreeuwt hij, en legt opnieuw zijn revolver aan, thans op Johan, doch Otto springt op hem toe en grijpt zijn arm.

„Ben-je razend?” zegt hij, maar daar wordt een sleutel omgedraaid, een andere deur vliegt open, en Alberts vader treedt binnen, maar blijft sprakeloos staan. Hij kijkt naar de vier knapen, naar 't licht, naar de openstaonde deur op den achtergrond, en vestigt eindelijk den blik op zijn zoon, die doodsbleek is en zoo siddert dat het wapen hem uit de hand valt.

Er is een oogenblik van schrikkelijke stilte waarin niets gehoord wordt dan de hijgende ademhaling van Albert en het stoomen van 't gas; dan vraagt de heer Strijen bedaard: „En wat is dat hier allemaal?”

„Mijnheer, mijnheer!” roept Otto uit, naar hem toeloo- pend, „zeg Albert toch, dat we geen inbrekers zijn! We hebben een heelen langen weg onder den grond afgelegd, heel van den Krayenstein af — we dachten dat we er nooit meer uit zouden komen!”

De heer Strijen schudt ongeloovig 't hoofd, maar een weinig verstrooid; hij schijnt over andere, schrikkelijke din- gen na te denken, zijn gelaat neemt een uitdrukking van somberheid en smart aan.

„Ha, ha,” zegt Albert met een ongelukkige poging om te lachen, „wel aardig verzonnen. Van den Krayenstein af, heel in Doesschate! Inbreken wouen jelui, en dat kleine kring van Keyzer heeft je opgestookt, hè! Hoe komt *hij* er anders bij?”

„En die openstaande lessenaar?” vraagt mijnheer Strijen met een doffe stem, „en dat gaslicht, en die deur daarginds?”

„Ja, ze waren al een heel eind, toen ik ze betrapt,” zegt Albert, maar zijn oogen dwalen schuw rond.

„Ik wist niet dat hier nog een deur was,” herhaalt mijn- heer Stijen op denzelfden doffen toon, en Albert stamelt: „Ik wist het ook niet — of ja, ik wist het wel, ik-ik . . . dat zal ik u wel vertellen — ik kwam hier op 't gerucht af achterom — om ze te betrappen.

„Dat zijn leugens!” roept Otto woedend, „je was hier en deed zelf de deur open en schoot op ons!” en eens- klaps aan 't kistje denkend dat hij onder den arm heeft, biedt hij dat aan mijnheer Strijen: „Kijk, dat vond ik daar in den —” „Mijn kistje!” schreeuwt Albert eens- klaps en schiet toe, doch zijn vader houdt hem met een ontzagwekkend gebaar tegen. „Genoeg!” zegt hij eensklaps streng en richt zich op. Hij keert zich naar de verschrikte dienstboden, die achter hem in de deur staan, en zendt ze met een zwijgenden hoofdknik weg.

„Sluit die lessenaar,” zegt hij gebiedend tot zijn zoon, „en ga naar mijn studeerkamer. Terstond!” Albert krimpt ineen; zijn bevende vingers werpen de klap toe en mor- relen aan 't slot maar zijn niet in staat den sleutel om te

draaien. Mijnheer Strijen duwt hem op zij, sluit, en bekijkt den sleutel, terwijl hij nog witter wordt dan de muur. Albert sluipt weg, en zijn vader leunt tegen het bureau, terwijl hij de hand op de oogen legt en een kreunende zucht zijn lippen ontsnapt. Aarzelend komt Otto naderbij en raakt hem aan. „U is toch niet boos op ons? We wisten werkelijk niet . . .” mijnheer Strijen neemt de hand van 't gelaat af en ziet hem verbijsterd aan; eindelijk schijnt hij tot bezinning te komen. „Neen, neen, ik ben niet boos op jullie,” mompelt hij; „kom, ga maar stil naar huis, ga maar; morgen . . .” hij wenkt ze naar de deur, en de jongens, door Otto voorgegaan, die den weg kent, gaan stil heen, naar de voordeur, die door hem geopend wordt en achter hen in 't slot getrokken.

Eindelijk buiten, in de Kloosterstraat te Arendsburg! Met verrukking snuiven de jongens de heerlijke koele lucht op en zien omhoog naar de fonkelende sterren. Eindelijk buiten!

Met verwondering zien ze dat alle lantaarns nog branden en de meeste winkels nog open zijn — „ik dacht dat het wel tegen den morgen zou wezen,” zegt Johan. „Ik ook,” zeggen de anderen, doch iemand die hen voorbijloopt, verzekert hun dat het nog geen half tien is!

Pas half tien! 't Leek hun wel een week toe.

Maar nu voelen zij de natte kleeding en de uitputting; ze nemen afscheid van elkaar en haasten zich naar huis, waar zij ontvangen werden — zooals ieder onzer lezers zich kan voorstellen — mogelijk zich kan herinneren, uit den tijd toen hij óók wel eens met een bemodderd, gescheurd en kletsnat pak thuis kwam!

XIV. DE DUIKER BEDERFT OOK ZIJN ZONDAGSCHE PAK, EN DEKKER VOLBRENGT ZIJN MEESTERSTUK.

Ja — 't was veel, veel verstandiger geweest om thuis te blijven na zulk een onrustigen avond en woeligen nacht —

wat had hij gespoekt; wat had hij gedroomd, over Otto en Albert en Dekker die hem in de onderaardsche gangen nazat, terwijl hij met Louize vluchtte, omdat hij een gouden horloge gestolen had — en hij kwam voor een deur die maar niet open wilde en Dekker greep hem aan en smeed hem en Louize — plof! — in 't donkere koude water! en hij was met schrik ontwaakt en wist niet of hij alles gedroomd had — maar zijn moeder stond bij hem en zei zacht: „Stil jongen, wat ben-je woelig, je zult de koorts hebben — hier, drink eens!” en toen was hij eindelijk in een diepen slaap gevallen.

Was zijn moeder boos geweest over zijn straatjongensgedrag? Misschien wel 'n beetje; ook zóó zijn kleeren te vernielen; *hoe* zou zij ze weer heel krijgen! Maar toch, toen hij vertelde, alles vertelde, en het aanteekenboekje tevoorschijn bracht, en midden onder 't vertellen van vermoeienis in slaap was gezonken — toen had zij hem stilletjes uitgekleet en warm er onder gestopt. Goeie moe!

Zondagmorgen was hij wat stijf, had hij wat hoofdpijn, deden de opgedane schrammen wat zeer, maar overigens was hij weer zoo frisch als 'n hoentje. Hij ging naar de kerk — wat scheen de zon heerlijk! — hij kwam thuis, en na 't eten moest hij zijn moeder gelijk geven toen deze zei dat hij den vorigen dag genoeg geëxerceerd had en nu wel eens thuis kon blijven. Hij had zich in zijn lot geschikt en geprobeerd in een boek van Gerdes te lezen, maar hij drukte zijn hoofd tegen de ruiten om een streepje van de blauwe lucht boven 't hooge pakhuis aan den overkant te zien, en zijn moeder kreeg medelijden met hem. Op Zondagmiddag met prachtig weer een gezonden jongen in huis houden?!... „Ga dan maar 'n uurtje, maar denk om je Zondagsche goed, hoor! niet ravotten!”

„Ja moe!” — weg was hij.

En daar liep hij nu aan de overzijde der rivier in 't park te wandelen, zoo bedaard als een kapelaan — hij hield zich, heusch! trouw aan 't bevel. Geen enkele maal viel hij in den draf — behalve één keer toen de muziek van de schutterij in de verte voorbij marcheerde, met den nieuwen kommandant er bij — maar dat was ook alles.

Geen enkelen vriend kwam hij tegen — niemand maakte een praatje met hem — dat was niet om uit te houden; hij sloeg den weg weer in naar de stad.

Midden op de schipbrug bleef hij staan en tuurde over de leuning. Een aantal zeilschuitjes laveerden daar; twee vierriemsgieken met roode en blauwe mannetjes er in, die als door een veer bewogen gelijktijdig voorover en achterover bogen, schoten snel door 't kabbelend water.

Tallooze menschen en kinderen wandelden over de lange brug, lachend, pratend, stoeiend. Overal waar hij heen zag, was 't een vroolijk tafereel van blijde levenslust en helderen zonnegloed. Wat flikkerden die stralen in 't water! lange, lange strepen maakten ze.

Een jachtwagentje kwam van de stad af de brug over, met een paar heeren er in. Een lompe Geldersche huifkar reed vlak er voor, met zijn knarsende breedte wielen een breed spoor makende. Er lagen zeer lange dunne ijzeren staven op de kar; voor en achter staken ze een heel eind uit, vooral achter, en ze maakten een geweldig geraas.

Johan ergerde zich daarover. Een Sabbatschender! Hoe durfde hij op Zondag met zoo'n lading rijden; schaamde hij zich niet?

„Johan!” hoorde hij roepen. Hij keek op en zag Otto en zijn zusje achter het rijtuigje, die hem wenkten. „Ha!” zei hij met blijdschap, en een glimlach kwam op zijn prettig gezicht.. Hij keek echter vreemd op, toen Otto bleef wenken, niet naar zich toe, maar alsof hij hem wilde terugzenden.

„Wat mankeert hem nu?” vroeg Johan zich af en wilde op hem toelopen, doch bleef staan. Het verveelde den koetsier van 't jachtwagentje achter de lompe kar aan te sjokken, en toen deze niet wilde uitwijken, probeerde hij toch voorbij te rijden.

Dat gaf een rumoer! Gegil van de wandelaarsters met mooie japonnetjes, die op zij stoven; protesten van de wandelaars; vloeken en verwenschingen geen gebrek. Maar 't werd nog erger. De koetsier gaf zijn paard de zweep: een der ijzeren staven haakte in 't zeiltje en werd als een veer gespannen, zonder dat de voerman 't merkte.

Nog een zweeps slag! daar scheurde 't zeil, de veer sprong fluitend terug, en een kreet van ontzetting ging op, want de staaf gierde rakelings langs Otto heen, haakte in Louize's ceintuur, tilde haar op en slingerde haar als een donzen veertje hoog over de leuning heen.

Johan bestierf het bijna van schrik toen hij het kleine lichaampje met het oog volgde en dacht dat zij op de lompe bruggeschuiten te pletter zou vallen — maar neen! rakelings langs het boord plonste zij in 't water.

In de volgende seconde was hij over de leuning en liet zich langs een der jukken, waarop de brug rust, in de schuit glijden. Haastig liep hij naar voren, terwijl hij intusschen zijn jasje uittrok en neerwierp. Even later stond Otto naast hem. „Waar is ze? och Loe, mijn lieve zus!” — „Hier, zeg ik je, jij kunt niet zwemmen,” zei Johan en greep hem vast, toen hij van de schuit wilde springen. „Wees gerust; ik zal haar redden,” voegde hij er bij met de kalme zekerheid van een knaap, die den bijnaam „de duiker” droeg. Die ellendige rijglaarzen, had hij zijn geschoenen maar aan, dan kon hij ze dadelijk uitschoppen — dan maar lossnijden! — en met twee halen van zijn mes waren al de veterkruisjes doormidden, en zijn kous ook. Inmiddels lette hij scherp op 't water, of hij ook ergens haar zag boven komen — ha! een paar vingers, een handje stak even boven 't water uit — een minder scherp oog dan 't zijne zou ze niet eens hebben bespeurd. „Terug, Otto” — met een ruk wierp hij den broeder; die met alle geweld naar omlaag wilde springen, achter zich, en dook voorover in de diepte, na goed ademgehaald te hebben.

Wat was het water ijskoud! — Tweemaal kwam hij boven zonder geslaagd te zijn; de derde maal dook hij onder de schuit, en dáár vond zijn tastende hand haar! Haar kleedje was onder de kiel aan een ijzeren nagel vastgehaakt, en hoeveel moeite hij deed, hij kon haar niet losrukken.

„Heer, o Heer, wees mij nu nabij en red mijn lieveling!” — Zijn mes! 't zat nog open in zijn zak. Hij stikte bijna; de koude beving hem, 't water drong in zijn keel, suisde in zijn ooren, doch met ijzeren moed trok hij zijn zakmes en sneed haastig, maar bedaard het goed om den spijker los, en voelde nauwelijks, dat hij zich daarbij een duchtige snede over de linkerhand gaf. Goddank, eindelijk los! Behoedzaam het beweginglooze meisje in den linkerarm genomen, een paar krachtige slagen, tot hij onder de schuit vandaan was en half bewusteloos weer bovenkwam. Toen legde hij het kopje met de lange lokken op zijn schouder

en liet zich met den stroom afdrijven, tot hij onder de brug uit weer in 't volle daglicht verscheen.

„Hij is er! Hij heeft ze gered!” schreeuwde een man in een roeibootje, en de ademlooze spanning onder de honderden menschen op de brug en langs de kade brak nu plotseling los in een donderenden juichkreet, die maar niet ophield. Johan hoorde het, maar keek bezorgd naar het bleeke gezichtje met de gesloten oogen, dat hij, nu met moeite! boven water hield — „als het maar niet te laat is geweest!” Een roeibootje schoot voorzichtig langs hem heen; vier, zes sterke armen grepen hem en zijn lieven last behoedzaam aan — „laat maar los, Johan!” en nauwelijks voelde hij dat hij in de boot werd getild.

Maar nog eer het schuitje bij den afweg aanlag, kwam hij weer bij. „Leeft ze nog?” was zijn angstige vraag. „We hebben hoop, beste jongen, maak je maar niet bezorgd,” zei de jonge man, die zijn hoofd op de knie had gelegd, zoo teer als een moeder. En Johan zag hoe twee anderen haar in hun jassen wikkelden en zoo ernstig keken. Maar hij was te bedwelmnd om zich er druk over te maken.

Honderd handen grepen de zijne en droegen hem op de kade. „Bravo jongen, fiks gedaan; bravo Johan, daar groeit een kerel van je!” Zoo droeg men hem naar de herberg, terwijl hij lijdelijk zijn handen liet drukken, doch de pijn bij een ruwe greep naar zijn linkerhand maakte hem klaar wakker. „O, mijn hand!” Hij hief ze op; het bloed droppelde uit een diepe snede. „Hij bloeit, de arme jongen! Hier vrouw Dijkstra, gauw een reep linnen, en wat olie!” eer hij 't wist lag hij op 't biljart, maar zag toch hoe zeer, zeer behoedzaam door twee mannen iets naar een achterkamer gedragen werd.

„Droge kleeren moet hij hebben!” Daar schoot hem iets te binnen — „mijn jas, mijn schoenen, ze liggen nog in die schuit!” — „Geen zorg; dat komt al!”

Voor hij er aan dacht was hij ontkleed en in een aller wonderlijkst tenue gestoken, van een schippersjongen die zeker twee voet langer en een voet dikker was dan hij.

„Laat me naar huis gaan!” — Als moe het hoorde, zou ze ongerust zijn, en — o wee! zijn Zondagsche goed nu ook al doornat en misschien totaal bedorven! Maar had hij dan *anders* kunnen handelen? Immers niet!

„Wou je naar huis, makker?” zei een heer, die juist binnengedrongen was, door den menschendrom heen. „Kom we zullen je wegbrengen,” en hij vatte met sterke hand Johan op, droeg hem naar buiten — Johan herkende het jachtwagentje — en zette hem op de zachte kussens.

„Hoezee voor Johan Keyzer!” brulden een vijftig stemmen.

„Voort Bruin!” zei de koetsier die eigenlijk schuld van 't heele geval was. Johan glimlachte; de eer begon eindelijk tot zijn brein door te dringen: hij was nu de held van den dag — wat zou zijn moeder nu wel zeggen, en Frits, en Evert, en Nico, en

„Wacht even!” zei een grommende stem, die Johan eenklaps een huivering aanjoeg. Kon hij zijn oogen gelooven? 't zeiltje werd opengerukt; het booze gezicht van Dekker keek er onder door. . . .

„Heb ik je eindelijk, ventje? Je zult me niet ontsnappen. Hier, rakker!” en de ruwe vuist greep hem bij de kraag. „In naam des konings arresteer ik je!”

„Wat moet dat beteekenen!” riep de heer, en een dreigend gemompel ging op onder de omstanders. „Laat dien jongen loopen, Dekker; hij heeft in een uur meer goeds gedaan dan jij in je heele leven!” — „Zul-je hem vrijlaten?” — „Dooie diender!” — de uitdrukkingen werden al sterker en krachtiger.

„Pas op, of ik roep om hulp!” gromde Dekker, „de jongen moet mee, ik heb een bevel tot inhechtenisneming bij me! Laat niemand hem helpen, of ik maak proces-verbaal tegen jelui op wegens verzet tegen de politie.”

„Je blijft in elk geval van zijn body af!” zei de heer nijdig en wrong zijn vuist zoo stijf als een schroet om Dekkers pols, zoodat deze wel moest loslaten. „Wat heeft de jongen gedaan?”

„Gedaan? Diefstal van gouden horloges. Gedaan? de halve stad in de lucht laten vliegen! 't Is een lekkertje! Kom, mee naar 't bureau!”

Johan sprong op. — „Dat zijn leugens! Ik ben geen dief!” kreet hij.

„Natuurlijk niet! Je bent een zoete jongen. Kom, ik heb geen tijd om praatjes te maken.”

„Wacht, als 't dan moet, dan zal ik hem er wel brengen,” zei de heer. „Maar dat hij een dief is, dat geloof ik nooit!”

„Neen, ik ook niet,” spotte Dekker,” maar ik had ze niet zelf uit zijn huis moeten halen — een heel pakje voll! Kom, als je dan met alle geweld als een heer naar 't bureau wilt, dan moet het maar —” en Dekker wilde op den bok stappen.

„Wat is dat — jij blijft van mijn wagen af, verstaan?” zei de heer kortaf, en Dekker moest zijn woede verkroppen en achter 't rijtuigje aanloopen, terwijl honderden menschen hem volgden.

Johan was versuft op de bank gezonken. Het pakje met de horloges! Hoe had hij zoo dom kunnen zijn en dat niet naar den commissaris gebracht! En nu, op 't toppunt van zijn roem, zoo eensklaps in de „klauwen” van zijn vijand te vallen! Want al kon hij zich zuiveren van den diefstal — hij kende zich maar al te zeer schuldig aan de andere door Dekker genoemde misdaad: hij had „de halve stad in de lucht laten vliegen!”

Wat zou zijn moeder nu zeggen als zij hem zag!

Nu hij daaraan dacht, welden heete tranen in zijn oogen op.

„Arme jongen!” zei de heer medelijdend, zacht tot zijn vriend, die tegenover hem zat. „Zoo zijn best te doen, en zoo teleurgesteld te worden, in alles! Want dat die kleine meid 't nog halen zal, daar is geen kans op, geloof ik. Arme vent!”

Ja, arme Johan! De triomftocht was veranderd in een tocht van diepe schande en vernedering, en bittere smart. Arme vent!

XV. JOHAN DOET BOETE.

In het eeuwenoude gebouw naast het stadhuis dat tot politiebureau diende, op een kantoor waar de commissaris haastig inliep, sloeg een kleine pendule snel tien uur, en van den toren der groote kerk, vlak tegenover het bureau, vielen „zwaar en bang,” langzaam en dreunend de tien slagen omlaag.

„Laat dien jongen nog even hierkomen, Meier,” zeide de commissaris tot een man in uniform, die daar had zitten schrijven, en nu eerbiedig opstond.

De commissaris was een nog jong man met gitzwart haar en zwaren knevel; hij had een streng, maar niet onvriendelijk uiterlijk. Zeker moest hij op dit oogenblik aangename gedachten hebben, want een bijna vroolijk trekje speelde hem om de oogen, terwijl hij zich in den met zwart leder bekleeden armstoel neerwierp, na zijn pet op de tafel gelegd te hebben.

Dat trekje verdween niet toen Johan werd binnengeleid in zijn hoogst opmerkelijke kleeding: een bombazijnen broek, waarvan de pijpen een handbreed opgeslagen waren; een allergekste jas over een zwart schippersboezeroen, en een vuurroode das om den hals.

„Zoo vriendje,” zei de gestrenghe heer, toen Johan vlak voor de tafel in het scherpe gaslicht stond, en het hoofd liet hangen, „ben jij zulk een boosdoener, en dat zoo jong nog? 't Is me wat liefs, dat ik van je gehoord heb;” hij greep een blad papier en legde het voor zich; „je schijnt al volleerd in alle katekwaad, de agenten klagen steen en been over je. En dat gaat me daar warempel schietproeven nemen, waarbij je eigen leven en dat van je kameraads gewaagd wordt — daar zou nog zooveel niet aan verbeurd wezen — maar daar wel twintig menschen bij gedood hadden kunnen zijn, ongerkend nog de schade, die er door aangericht is. Je krijgt te avond of morgen een rekening thuis van — laat eens zien — der-tien-hon-derd-vier-en-twin-tig gulden, twee en vijftig en een HALVEN cent” (de commissaris drukte op dien halven cent, alsof die de grootste waarde der rekening uitmaakte) „een mooi sommetje hé, voor schade. En wanneer het toevallig één van de drie avonden in de week was geweest, waarin op de spinnerij 's nachts doorgewerkt wordt, en dus een vijftigtal menschen daar aan den arbeid waren, dan zou jij de schuld geweest zijn, dat de twee zolders, waarop de schoorsteen neerdonderde, bedekt lagen met doode en gewonde menschen, armen, die hard voor hun gezin moeten werken.”

Johan keek op, met zulk een doodelijk verschrikt gelaat, dat de commissaris zweeg.

„Nu, wat heb je daarop te zeggen?”

Johan werd van bleek gloeiend rood. „Ik — ik heb daar niet aan gèdacht” fluisterde hij.

„Ja, zoo zijn jelui, straatbengels; daar denk-je maar niet aan. En wie moet nu al die schade vergoeden van bij mekaar dertienhonderd vier en vijftig gulden twee en vijftig en een HALVEN cent” (weer drukte de spreker op het kleinste muntstukje) „kun jij dat doen, schelm?”

Een droevig hoofdschudden.

„Of moet je arme moeder dat maar alles voor je betalen, dat mensch, dat misschien den ganschen dag moet tobben voor haar brood? Moet haar boeltje door den deurwaarder verkocht worden, en zij op straat gezet, voor jouw kwajongensstreken, hè?”

Johan bedekte zijn gezicht met de handen. Dat hij zijn goede, lieve moe met zijn roekeloos spel zoo in ellende zou storten — dat werd hem nu op eens duidelijk, en de strenge woorden van den commissaris troffen hem pijnlijker dan de steenen bij de belegering van den Krayenstein.

„Daar sta je nu, als een arm zondaar. En toch, dat alles kon nog gelden als kwajongensstreken. Maar wie leert jou stelen?”

Als door een electrischen schok getroffen hief Johan het hoofd weer op. Ditmaal zou hij zich toch van den blaam zuiveren; makkelijk genoeg!

„Ik heb niet gestolen, mijnheer!” riep hij, en staarde zijn rechter aan. Deze nam een sigaar uit zijn koker en stak die op, terwijl hij scherp op den knaap lette. De agent bleef zoo rustig doorschrijven alsof hij alleen was.

„Je kunt goed liegen ook, merk ik,” vervolgde de commissaris bedaard, en legde de afgebrande lucifer neer.

Johan kleurde. „Ik lieg nooit,” zei hij kalm. En dat was waar, dat mòcht hij zeggen. Maar de commissaris trok de wenkbrauwen samen. Hij haalde uit de lade een welbekend pakje te voorschijn en opende het: daar lag het gouden en de zilveren horloges voor hem. „Vertel mij eens: hoe komen die dingen in je huis?”

Onze vriend verhaalde in 't kort den wandeltocht en de ontdekkingen die hij met zijn vrienden gemaakt had, en gaf, toen de gestrenge heer dit vroeg, hun namen op. Zij

konden 't getuigen; alsook, dat het pakje achtergebleven was, en later door Frits bij hem aan huis gebracht.

„Dat zijn dezelfde vriendjes, die je zoo flink bij de ontploffing geholpen hebben, nietwaar?” zei de commissaris, en het vroolijke trekje speelde weer achter den dikken knevel, toen hij Johans schrik opmerkte. „Maak je maar niet bezorgd, dat je je vrienden verraden zult; ik weet alles al, jongenlief,” voegde hij er bij. „Maar je herinnert je toch wel, van wien dit horloge is, hé?” vroeg hij verder, het gouden uurwerk opnemende.

„Neen mijnheer!” antwoordde de jongen op stelligen toon, en herhaalde dit, toen hij het nauwkeurig bekeken had.

„Zoo vriendje, je weet dus niet, dat dit aan den jongenheer Van der Borch toebehoort?”

„Aan Otto! — Is het dat, dat Sammie hem afgestolen heeft?” riep Johan met zulke ongehuichelde verbazing, dat de commissaris geschokt werd in de overtuiging van een booswicht in den dop voor zich te hebben.

„Ja, dat Sammie gestolen heeft en toen aan jou overgegeven, of door jou laten bewaren,” zei mijnheer koeltjes. „Lieg nu maar niet, want dat zal je toch niets baten.”

Maar de knaap keek hem recht aan, met de meeste verbazing in de wijdgeopende oogen. „Wie heeft dat gezegd?” riep hij met onwillekeurig gebalde vuisten.

„Ik heb het uit de beste bron, jongenlief. Van Sammie zelf, die hier niet ver vandaan is.”

„Ik het horloge van Otto stelen!” zei Johan, en een halve glimlach kwam op zijn gezicht. De commissaris keek op: „ken je hem?”

„Jazeker, mijnheer, hij is mijn vriend,” hervatte de knaap met eenigen trots, maar liet er terstond met angst op volgen: „U gelooft het toch niet, wel mijnheer?”

De commissaris blies een dikke rookwolk omhoog.

„Weet je wat de moeilijkheid voor je is, ventje? Al de vriendjes, die je daar opnoemde, zijn gedrost, op één na, en die heeft je verklapt.”

't Lag Johan op de tong om te vragen wie, maar hij durfde niet, doch zijn oogen spraken de vraag zoo duidelijk uit, dat de commissaris zei: „Frits D. heeft het aan den agent Dekker gezegd, toen die den jongenheer op den tand voelde. Stribbel dus maar niet tegen.”

„Toch niet dat ik een — een *dief* was?” trilde het van Johans lippen.

De commissaris zweeg een oogenblik, en zei toen plotseling: „Hoe kom-je aan die gekke kleeren? Ook gestolen? Of heeft je moeder geen andere?”

Half verbijsterd door de snelle wending keek Johan op.

„De mijne waren nat, mijnheer; ik was in de rivier gesprongen van middag.”

„Voor de grap?”

„Er was een kind in 't water gevallen. En toen kreeg ik in de herberg droge kleeren aan, en — en — toen pakte Dekker mij juist.”

„En heb je het gered?” zei de jonge man opletterend en heel wat minder barsch.

„Ik ben bang, dat het al te laat was. Ze zat onder de schuit, en ik kon haar niet gauw genoeg loskrijgen, — kleine Loe!” en de eerste tranen schoten den knaap in de oogen. De commissaris wendde het hoofd nu naar Meier, en deze knikte.

„De jongen spreekt waarheid.” 't Was het dochttertje van mijnheer Van der Borch, en hij heeft zich kranig gehouden. 't Werd van middag gerapporteerd, maar ik vergat er melding van te maken; ik dacht ook niet er aan dat 't juist deze jongen was . . .” hij boog zich naar zijn chef en begon met hem te fluisteren, terwijl Johan in angstige spanning wachtte, en het gelaat van den man bespiedde, dat nu eens ernstig keek, en dan weer kennelijke verwondering uitdrukte. Eindelijk liet de commissaris zich een forschen vloek ontvallen en sprong overeind.

„Bij —! Dat zal me 'n herrie geven!” riep hij en liep temet tegen Johan aan in zijn drift; en deze sprong ontsteld op zijde, doodelijk bevreesd dat nu alles verloren zou zijn. Dit scheen echter niet het geval te zijn, want mijnheer keek hem verstrooid aan: „Wat — ben-jij nog hier? Meier, breng hem weg, dadelijk!”

„Op dezelfde plaats, zestien, mijnheer?”

„Nee — drie, boven. Zorg wat voor hem, en gauw terug. Knaap,” zei hij tot Johan, en legde de hand zwaar op zijn schouder, „ik hoop voor jou dat die diefstalkwestie goed voor jou afloopt, maar ik vrees; de bewijzen zijn tegen je. Maar wat ben je 'n hachje! Ruk in!”

De flauwe hoop, die onze vriend nog koesterde, dat hij nog vrijgelaten zou worden was verdwenen. Stil liet hij zich bij den elleboog grijpen en meevoeren, en merkte nauwelijks, dat hij een beter verblijf kreeg, dan het hok waar hij dien middag ingestopt was.

„Gauw uitkleeden en er onder,” zei de agent kortaf, ging heen en draaide den sleutel om — wat een ontzettend hard geluid! Stap, stap, stap, gingen zijn voetstapen — nu was het stil, en Johan lag te rillen in de ijzeren krib — niet alleen van de koude.

Van slapen was geen sprake. Had hij zich een uur geleden niet op zijn gemak gevoeld, thans, na dit gesprek, scheen het alsof hij *toen* gelukkig en vroolijk was, bij nù! Liggen kòn hij nog niet; hij ging overeind zitten, trok de knieën op en liet het hoofd in de handen zinken om zijn toestand te overdenken.

Hij zag zichzelf voor de rechtbank, en hij wist, wat in den regel de straf was voor jeugdige boosdoeners en dieven en straatschenders: drie maanden gevangenisstraf, en opzending naar een verbeteringsgesticht als den Kruisberg of zoo, tot je achttiende jaar. Nu was hij dertien. Vijf jaar weg — en dan? — kwam nog 't ergste: hij was iemand, die door iedereen geschuwd werd als een gevangenisvogel, als een *dief*! Wist hij niet, hoe iemand daaronder lijden kon ten doode toe?

Maar hij was dáaraan onschuldig! — Zijn vader ook, en die was weggekwiënd.

Wie zou hem redden? Sammie had uit ouden wrok, omdat hij eens een pak slaag van Johan gekregen had, een deel van de schuld op hem geworpen; zijn vrienden, die hem de vrijspraak konden bezorgen, waren op den loop, en die ellendige Frits had hem verraden; — als hij morgen hem tegenkwam — maar wacht — hij was een *gevangene*!

Waarom had Otto hem niet gered. Maar die geloofde misschien ook aan zijn schuld, en schaamde zich voor hem — neen, dat kon niet! Mogelijk wisten zij er niets van; mogelijk stonden zij om Louizes bed — Louizes lijk wellicht

En zijn moeder, die de schade zou moeten en niet kunnen betalen, welke hij aangericht had; die misschien alles wat zij had, zou moeten verkoopen, zij die reeds zooveel

had geleden! Als hij daaraan dacht, werd de smart over gepleegd kwaad, naast de kwelling eener onverdiende beschuldiging hem te sterk; hij drukte het voorhoofd tegen den ijskouden ijzeren rand en barstte in een krampachtig snikken uit.

Jongens denken aan knikkers en drijfzotten, niet waar? Wat voor verdriet zouden ze hebben! „Niets, niets ter wereld doet hem aan of baart hem ongemak, dan hoepels die te water gaan, of ballen over 't dak,” zegt het versje van zulke knapen. In den regel is het wel zoo. Maar daarom zijn kinderen niet vrij van groote droefheid; integendeel, juist *omdat* zij kinderen zijn, en hun gemoed nog niet zoo bezoodeld en verhard is als dat van ons, groote menschen — juist dáárom kunnen zij een zielesmart lijden, zoo nameloos diep en bitter, als waarvan wij op rijper leeftijd ons nauwelijks een denkbeeld kunnen vormen.

De spooksels, die de commissaris voor Johans geest en verbeelding opgeroepen had, deden hem zulk een zieleangst doorstaan, dat hij nimmermeer dien nacht vergat. Traag kropen de slapelooze uren voorbij, telkens ingeluid door het sarrende „Wij leven vrij, wij leven blij!” van het carillon. Het getier van dronken volk dat in de cellen opgesloten werd, deed hem huiveren met een trilling als hij vroeger nooit gekend had. En steeds bleef het troosteloos donker en ijzig koud.

Eindelijk, tegen den morgen, ontfermde de slaap zich over hem en vielen zijn oogen toe.

XVI. EEN VERVELENDE DAG, DIE ECHTER BETER EINDIGT DAN MEN VERMOEDEN ZOU.

„Kom slaapkop, eruit! Denk je, dat het Rijk bedden geeft om ze in één nacht op te gebruiken?”

Dat was de teerhartige morgengroet waarmee Johan gewekt werd. Hij sprong verschrikt op. De agent, die hem wakker riep, wierp een bundel kleederen op zijn krib en hervatte op niet onvriendelijken toon: „Je moe-

der heeft je eigen kleeren hier gebracht; die kun je dus aantrekken in plaats van je Zondagsche pakje, waar je mee hierkwam. 't Goeie mensch had je zoo graag willen zien, maar 't kan natuurlijk niet, de orders verbieden dat. — Jij moest hier niet wezen, ventje!"

Johan gevoelde dit al te pijnlijk, terwijl hij den bundel losmaakte en zag hoe zijn moeder gewerkt moest hebben om zijn vernielde kleeren weer toonbaar te maken. Hui-verend en klappertandend kleeedde hij zich aan, waarna zijn bewaker hem wees waar hij zich wasschen kon en hoe hij zijn bed moest opruimen, „daar de tweede meid gisteren vertrokken was" — de eenige aardigheid, die hij zich tegenover Johan veroorloofde.

Het eenvoudige ontbijt was spoedig genuttigd; onze vriend had ondanks al zijn verdriet honger, en geen wonder; gisterenavond had hij geen kruimel door de keel kunnen krijgen. De agent, die lang zoo barsch niet was als hij er met zijn langen baard uitzag, bleef bij hem zitten en vroeg naar de bijzonderheden van zijn reddingswerk, en naar zijn wandeling door de onderaardsche gang; 't scheen dat die twee feiten ruchtbaarheid in de stad verkregen hadden.

De man ging eindelijk met de overblijfselen van Johans ontbijt weg, en deze bleef alleen. 't Was een sombere regenachtige morgen, zoo naargeestig als er maar een in den kalender te vinden was, en onze vriend zette zich lusteloos aan de tafel en keek door het raam naar den grauwen doodschen muur aan den overkant der binnenplaats.

De kamer was anders niet zoo onhebbelijk. Er stonden een tafel en een paar stoelen; de ramen waren vrij groot en er zaten geen tralies voor; er stond zelfs een kachelkje, van de kleinste soort, dat weliswaar niet brandde, maar toch branden kon; er hingen een paar prenten aan den wand — allemaal heerlijkheden, die hij in zijn vorig verblijf gemist had. — Maar toch — 'twas en bleef een gevangenis, en Johan had niets, letterlijk niets te doen.

't Was pas acht uur — en hoe moest hij den vreeselijk langen dag doorkomen. Stilzitten had nooit in zijn aard gelegen; de meeste afkeuringen op school liep hij op door zijn rusteloosheid. Hij dacht er aan hoe de jongens zich bij school vergaderden; hoe ze over hem praten zouden; hoe straks „mijnheer" de absentielijst zou aflezen: Jan

B., Hendrik S., Frits D., Johan Keyzer — *absent!* Waar is hij? Die zit in —

Johan sprong op en begon op de ruiten te trommelen.

Hoe hij dien langen morgen en middag doorkwam, wist hij niet. Telkens als hij een stap hoorde meende hij te zullen vernemen dat Otto of Frits, of wie van zijn vrienden, eindelijk, eindelijk zich over hem ontfermd hadden en hem van de verdenking gezuiverd. Maar 't was nu eens een man, die de vriendelijkheid had om de kachel aan te leggen, en daarbij bromde dat de kwajongens tegenswoordig óók al prinsen werden, waarna hij uiterst beleefd vroeg of mijnheer ook heet water beliefd om zich te scheren; — een andermaal was het iemand die hem zijn middagmaal bracht; een derden keer mijnheer Meier, die eens naar de kachel kwam kijken, bij hem ging staan, en toen eensklaps zoo ruw zijn gekwetste linkerhand greep dat hij een schreeuw gaf — „tuttut, je bent toch niet kleinzeerig? Hoe kom je daaraan? Met messen gevochten?” — „Met mijn eigen mes, mijnheer.”

„Laat eens zien.”

Johan probeerde den doek van de hand te krijgen, doch de lap was van bloed doortrokken en bood hardnekkig weerstand; de wond veroorzaakte aan Johan zulk een gruwelijke pijn dat hij er wit van werd. „Nu, laat maar zitten,” zei mijnheer Meier; „we zullen van avond er eens naar laten zien. Zoo, hebje die bij je duiken opgedaan.” Hij liep even weg, maar kwam spoedig terug met een ouden jaargang van een geïllustreerd tijdschrift, dat hij zwiiggend op de tafel wierp, waarna hij met zware schreden de kamer verliet.

Johan was den man recht dankbaar, al waren de vertellingen ondraaglijk saai. Zoo lang het hem mogelijk was, vermaakte hij er zich mee, maar toen het een weinig begon te schemeren begaf hem de lust; zijn hand begon hem ook te plagen; hij leunde op den elleboog en tuurde in gedachten verzonken naar buiten.

Hoe lang, dat wist hij niet, maar voor de eerste maal vergat hij te letten op al de drukte van de groote torenklok, die zoo beleefd was hem alle vijf minuten voor te rekenen.

De regen had opgehouden, maar het water lekte nog met een helderen klank in den bak. 't Werd al donkerder. . . .

Daar ging de deur weer open, en iemand trad binnen. Misschien wel de man die hem scheerwater presenteerde. Johan had geen lust om met hem praatjes te maken en bleef in dezelfde houding.

Een hand werd op zijn schouder gelegd, en een welbekende klankvolle mannenstem noemde zijn naam. Hij sprong op — Otto's vader stond voor hem.

Johan kon van verrassing niet spreken. Eerst strekte hij als iemand die om hulp roept, de handen uit, dan liet hij ze weer moedeloos vallen en week een stap terug.

„Mijn beste jongen,” zeide mijnheer van der Borch zacht, „ik kom je als vader dankzeggen voor de edele, moedige daad die je gisteren verricht hebt. Mijn kleine lieveling heb je met gevaar van je eigen leven gered . . .”

„Leeft ze?” riep Johan met overstelpende blijdschap uit. „O Goddank! — nu is het andere zoo erg niet!” zijn heele hart sprak uit de woorden.

„Ja, ze leeft en is, alles in aanmerking genomen, vrij gezond, al ligt ze nog te bed.”

Zoo was dan zijn opoffering niet vergeefs geweest. „O kleine Loe!” fluisterde hij in gedachten verzonken. Mijnheer van der Borch trok een seconde de wenkbrauwen samen.

„Ik zal die niet vergeten, Johan,” ging hij voort. „Gisteravond was Louize nog altijd buiten kennis; ze heeft in den val zeker haar hoofdje gestooten, maar toen ze eenmaal bijkwam en een paar uur rustig geslapen had, herstelde ze speedig. Toen was het te laat om nog naar je huis te loopen, waar ik natuurlijk meende dat je was. En van morgen moest ik mij plotseling begeven in een hoogst ernstige zaak. Zodoende kwam ik eerst van middag aan je huis en hoorde dáár, waar je was; ook Otto wist er niets van; hij was zijn zusje gevolgd. Vergeef het me, en geef me de hand.”

Johan stak zijn beide handen uit, maar trok ze eensklaps weer snel terug. „Neen,” zei hij, en een vurige gloed rees op zijn wangen, „ik mag u de hand niet geven; ik ben — ik word — ik moet —.”

„Je wordt beschuldigd van —” zei de rechter zacht. Fluisterend kwam het er uit. „Diefstal.”

„Je hebt gelijk,” zei de rechter plotseling, „dan moet je mij de hand nog niet geven.” Hij sprong op en stak het gaslicht

boven de tafel aan. „Ga zitten, en vertel mij eens alles; *alles*, hoor-je; je moet niets verzwijgen en niemand sparen. *Nu?*”

De rechter zat stil even zijn baard te plukken, en hielp Johan voort — ook wel eens een minder gewenschten weg op b. v. betreffende zijn laatste bezoek bij Otto — en keerde zijn geheugen heelemaal binnenste buiten. Onder 't vertellen had Johan onwillekeurig de linkerhand, die hem deerlijk begon te schrijnen, op de tafel gelegd; het oog van zijn toehoorder viel er op, en nu moest hij precies verklaren hoe hij aan die wond kwam, hoewel hij dat liever had willen verzwijgen. Midden in de vertelling stond de baron op, liep naar de deur en tikte even tegen een luikje, waar hij een paar onverstaanbare woorden mompelde. Toen kwam hij terug en wenkte Johan voort te gaan.

„Dat is de zuivere waarheid, nietwaar, en je hebt niets verzwegen,” zei de rechter zeer ernstig, en lichtte met den vinger Johans gelaat op naar 't licht. Wat keken die oogen hem doordringend aan! Maar hij hield den blik fiks uit. „Ja mijnheer.”

„Goed,” zei de rechter. „Luister nu eens; ik heb-je ook wat te vertellen.

„Vooreerst, je zult misschien wel nieuwsgierig zijn, hoe je hierkomt, he? Dat is indirect de schuld van Otto.” Johan zette groote oogen op. „Zaterdagavond, na die zonderlinge wandeling van jelui onder den grond door, en dat tooneeltje bij mijnheer Strijen, heeft hij mij alles meegedeeld, ook wat hij vroeger voor mij verzweg. Ik zond terstond bericht hier aan 't bureau, en de veldwachter Dekker — naar ik van Otto hoor, een intieme vriend van je” — de rechter glimlachte even — „verloste hem uit zijn gevangenis daarginds, maar bracht hem meteen hier. Hij bekende wel, maar wierp een blaam van medeplichtigheid op jou en een vriend van je, Frits heet hij, geloof ik. Die jongeheer flapte in zijn angst ook de geschiedenis van de ontploffing op de wallen uit — hm — althans genoeg om den agent de draad in handen te geven.

Dat was Zondagmorgen. Maar intusschen was er iets anders gebeurd, wat heel wat belangrijker was. Johan, je herinnert je het tooneeltje van Zaterdagavond, toen jelui zoo eensklaps in het kantoor van mijnheer Strijen verschenen, waar Albert *was*, en zijn vader *kwam?*”

Johan knikte, en zijn hart begon sneller te kloppen.

Mijnheer van der Borch ging voort: „Je herinnert je dat kistje met papieren, dat Otto vond, nietwaar? Je herinnert je dat aanteekenboekje? Wat beef-je! Wees sterk, jongen en luister; God is de Rechter der weduwen, ook de Rechter van je moeders zaak. Het ontdekken van de geheime deur in 't kantoor, en van de verborgen papieren is de oorzaak geweest der ontdekking van een reeks gruwelijke schurkenstreken. Johan, ik kan je gelukwenschen: de onschuld van je vader is schitterend aan 't licht gekomen en zal morgen van de daken gepredikt worden. En — hou je goed jongen!” (Johan begon onrustbarend bleek te worden; de rechter schoof bij hem en sloeg teeder zijn arm om hem heen) „en om je nu alles te vertellen: ik heb Sammie daar straks onderhanden gehad; hij is door de ben gevallen; je bent dus vrij van die blaam. Hier, drink eens; je moet sterk zijn; ik heb nog meer te zeggen.

Albert is gevluht Zondagmorgen, maar heeft een volledige bekentenis op 't papier gesteld, en zijn vader — de arme oude man! zoiets te moeten beleven van zijn eenigen zoon! — wil zooveel mogelijk goedmaken wat hij onwillekeurig misdreef. Je moeder is uit de zorg en”

Johan loosde een zucht, en zijn hoofd viel tegen de borst van den rechter. De overstelpende vreugde had hem zijn bewustzijn doen verliezen, na alle angst en smart die hij in enkele dagen doorgestaan had. Maar hij kwam spoedig weer bij, toen een welbekende gestalte over het bed bukte waar hij op neergelegd was; toen welbekende armen hem omvatten, toen tranen op zijn gelaat droppelden en een o zoo bekende zachte, thans bevende stem hem „mijn jongen” noemde. „Moe, moeder, vergeef me asjeblijft al het verdriet dat ik u aandeed!”

Wat hadden die twee mekaar veel te vertellen! Zij vergaten heelemaal waar zij waren, tot eensklaps de deur openstooft — de rechter was reeds lang stil verdwenen — en dokter Heijmans binnentrad met den commissaris.

„Juffrouw Keyzer, gelukgewenscht, hoor!” zei de dokter. „Ik hoefde dat niet te hooren, maar voor de babbelars in de stad is 't goed dat 't openbaar wordt. Ei, vriendje, moet ik je hier aantreffen? Je bent 'n apenkop — maar wat is dat met die hand?” Johan stak zijn hand uit, de

dokter greep ze — bekeek ze, voelde eens aan den doek die er omzat — „kom hier dan toch jongen, bij 't licht!” Johan gaf een schreeuw dat het door 't heele bureau gehoord werd, want de dokter had de lap van de hand gerukt, en nu vertoonde zich een snede die diep door de hand en den pols gegaan was en door het hevig bloeden er leelijk uitzag. De dokter begon op te stuiven. „Maar wat hagel, mijnheer de commissaris, zijn dan *al* uw agenten ezels en idioten, dat ze zoo'n snee maar laten zitten dagen achtereen? Die jongen had waarachtig zijn hand kunnen verliezen! 't Koud vuur had er bij kunnen komen! Is dat hier een moordenaarskuil! Onschuldigen opsluiten en zonder verpleging laten; dieven en galgebrokken vrij laten afmarcheeren — 'tis me 'n boeltje hier —”

„Bedaar dokter, 't is hier geen gasthuis,” zei de commissaris met 'n tintje meer kleur dan gewoonlijk.

De grijsaard keek hem aan alsof hij hem graag eens kureeren zou. „In elk geval mijnheer,” ging hij voort, „wees zoo goed en verzoek dien van uw agenten, die 't minst op 'n uil met een helm lijkt, om wat water, een spons, verbandwatten en dat gerei te halen — of u hebt 'n moord op uw geweten.” En mopperend onderzocht hij nauwkeurig de wonde. Bijna een half uur bemoeide hij zich met uitpeuteren en snijden en dichtnaaien; toen zuchtte hij en verbond de gekwetste hand zacht en voorzichtig.

„Je houdt een litteeken van je flinke duikpartij,” zeide hij toen, Johan op 't hoofd tikkende. „Er is niets aan te doen; de pezen zijn doorgesneden. Je hand blijft stijf.”

„Johan Keyzer, je bent ontslagen; je kunt vertrekken. Juffrouw Keyzer, uw dienaar. De zaak van de horlóges is opgehelderd; je zult allen als getuigen nog moeten optreden denk ik. Wat die buskruit-ontploffing aangaat, daaromtrent zal je wel opgeroepen worden, maar — je hoeft niet zoo te schrikken — 't zal met 'n boete wel afloopen, vermoed ik.”

„O mijnheer!” zei onze vriend en stak in zijn vreugde de hand uit, maar wilde ze weer terugtrekken, toen de com-

missaris die greep en ze drukte. „En nu opgepast: ik moet je hier niet weerzien; verstaan?” Hij groette en verdween.

Of Johan en zijn moeder nog lang bleven? —

Van dat oogenblik af leefde Johan in een roes van ongekend genot.

't Was vreugde toen hij over straat ging en de koele avondlucht hem om de gloeiende wangen speelde — frisch, al te frisch was de wind, maar hij kon er weer *vrij* inloopen, *vrij, vrij!* Hij had dat woordje wel kunnen uitgillen tusschen de menschen. — Vreugde, toen hij thuiskwam en de stevige armen van Geertrui om zijn hals voelde, toen zijns broeders hand de zijne bijna verpletterde, toen Ben op zijn knie klauterde. Vreugde, toen hij weer op zijn eigen plaats aan tafel kon zitten en zijn boterham eten, hoewel hij niets geen trek had. Heilige vreugde toen allen neerknielden en moeder den Heer dankte voor de wonderlijke redding, voor den zegen op Johans daad, voor Zijn verheven richten van haar rechtzaak, voor wat niet al — tot haar stem in snikken smoorde. . . .

't Was overgrootte vreugde toen hij weer in zijn eigen bed kon rollen en met Cor fluisterende gesprekken houden, tot hij van vermoeienis en uitputting in slaap viel.

't Was vreugde, toen hij den volgenden morgen op hoog bevel van dokter Heijmans zijn arm in een doek moest dragen, en met dien belangwekkenden draagband (een ding waarnaar hij heimelijk altijd verlangd had alsof het een buitengewone onderscheiding was!) op zijn eigen dringend verzoek naar school mocht, waar hij Frits, die hem nauwelijks dorst aanzien, grootmoedig de hand der verzoening reikte en een dubbeltje gaf voor een tractatie van walnoten.

't Was vreugde, niet slechts voor hem, toen de postbode begon stapels dag-en weekbladen op de toonbank te leggen te beginnen met de „Arendsbergsche Courant” en te eindigen met „de Tijd,” waarin overal dezelfde advertentie met blauw potlood stond aangeschrap: Een bekendmaking met vette letters gedrukt, inhoudende de verklaring van de fir-

ma W. A. Strijen, wijnkoopers te Arendsberg, dat haar gewezen boekhouder Cornelis Johannes Keyzer, die onder verdenking had gelegen van *fraude*, thans gezuiverd werd van elken blaam, daar de ware misdadiger thans ontdekt was, en tevens dat de oude eerste klerk weder in dienst was genomen — met een aantal bijzonderheden er bij, die bewezen, dat mijnheer Strijen niets, niets ontzien had om de begane fout weer goed te maken. — Vreugde, toen tal van menschen, die Juffrouw Keyzer langen tijd stug en koel voorbijgelopen hadden, bijna zonder te groeten — thans haar kwamen gelukwenschen en de trouwste vrienden bleken, die nooit, heusch, *nooit* aan de onschuld van haar man getwijfeld hadden! — en haar dringend uitnoodigden hen toch eens te komen bezoeken; waarvoor Juffrouw Keyzer echter beleefd bedankte.

't Was groote vreugde voor Johan, toen hij Dinsdag avond afgehaald werd door Otto en geleid naar het huis met de bronzen draken, dat hij nu *vrij* betreden kon, ja, zonder zijn woord te breken! Toen de deftige knechthem eerbiedig groette en met oprechte deelneming naar zijn hand vroeg. Toen hij een groote achterkamer ingeleid werd, waar aan tafel een zeer statige dame zat, de tot nu toe onzichtbare Mama! — en waar een klein kribje in de schaduw stond met een schoon, bleek, zwartlokkig kopje op het kussen. Toen een stemmetje uitriep: „Daar is Johan!” en een wit figuurtje de spreij van zich wierp, uit de krib sprong en op haar bloote voetjes hem in de armen vloog! — „Louize, Louize toch, wat doe je weer dwaas, kind!” — Toen hij zijn lieveling weer naar haar bedje droeg en zacht neerlegde, onbekwaam om te spreken, en Mama een stoel voor hem neerzette. „Neen, hij moet *hier* zitten, op dat bankje, naast mij.” — „Maar kind! . . .” — „Ik *wil* het!” — en 't geschiedde. Toen Mama, zachtjes 't hoofd schuddend om de vreemde manieren van haar dochter de kamer verliet (kijkt ze na vrienden! ge ziet ze niet terug) en zij met hun drietjes samen fluisterden, wel een uur lang . . . „En Johan, nu *wil* je wel komen, heel vaak, nietwaar? O, ik ben toch zoo blij voor je moe!” — „Ja Loe, ik zal komen, zoo vaak als je maar wilt en ik kan.”

Ja, 't was vreugde, zij 't ook met vele druppels gal vermengd, toen Johan eindelijk voor de „heeren” moest

komen, welke heeren in hun kleeding machtig sterk op een college van dominee's leken, die zóó van den kansel hierheen gewandeld waren. Toen hij daar Frits en Fré en Nico en Evert ontmoette, die heel benauwd keken. Toen hij Sammie terugzag en deze samenspraken wou houden met Otto waarin hij telkens door een agent gestuit werd. Toen Hannes met nog een paar Doesschater heeren ook al optraden en Otto een dollen inval kreeg en aan Johan fluis-terend voorstelde om hier het beleg van den Krayenstein nog eens dunnetjes over te spelen en bijwijze van begin Hannes den grooten inktpot op zijn hoofd stuk te slaan. Toen de deftigste der dominee's niemand anders bleek te zijn dan Otto's vader, die echter een gezicht zette alsof hij Johan zoowel als zijn eigen zoon voor 't eerst van zijn leven aanschouwde. Toen een andere dominee heel wat leelijks vertelde van al de jongelui die voor de tafel stonden, van ieder op zijn beurt, en daarbij zelfs Otto niet ontzag, die heel boos keek. Toen hij, op een toon alsof hij nu eens heel genadig wilde zijn, onmetelijke straffen van de heeren rechters voor de jongens afsmeekte, den een naar de gevangenis, den ander naar den Kruisberg, den derde naar Leeuwarden, den vierde naar Mettray wilde sturen en van de rest met een struikrooversgezicht tien en twintig en vijfen twintig guldens wilde aftroggelen, alsof zij de rolletjes bank-briefjes in hun kiel hadden zitten, in plaats van schrift-blaadjes met sommen, en de goudentientjes in hun zak ram-melden, in stede van knikkers. Toen ze allemaal de volgende week terug moesten komen. Toen ze allemaal werkelijk terugkwamen, behalve Frits, die van angst ziek geworden was. Toen dominee Van der Borch den inhaligen collega nauwelijks een derde part toestond van wat hij geëischt had, en Frits en Fré en Nico en Evert ieder vijf gulden boete moesten betalen, maar Johan tien, omdat hij de bel-hamel was, en zij een duchtig standje kregen. Toen het edele viertal huilend wegging, maar nog vóór dat zij het gebouw uit waren door een bode teruggeroepen werden, die hun vertelde, dat „als zij 't nooit meer deden" zij zich niet benauwd hoefden te maken, want dat de boete en de kos-ten al waren betaald — door wien, mocht hij niet zeggen!

't Was vreugde, maar getemperd door weemoed en mel-dlijden, toen mijnheer Strijen, bleek en verouderd, een

bezoek kwam brengen bij de weduwe van zijn voormaligen boekhouder, en haar om vergiffenis smeekte, voor zich, maar ook voor zijn ontaarden, diepbedorven zoon, die thans in Amerika vertoefde. 't Was vreugde, toen bleek dat de oude patroon haar een jaargeld had toegelegd, ruim genoeg om op den ouden voet weer te kunnen leven. Toen nog vóór Kerstmis het kleine sombere winkeltje, die plek van zooveel tranen en gebeden, verlaten en het oude bovenhuis op de Stroommarkt, dat nog leegstond, weer betrokken werd, waar alles zoo vroolijk en ruim, zoo nieuw en sierlijk, en toch in-gezellig was! Toen een heerlijke kanapé schuin voor een hoek stond en een alleraardigst vulkachel-tje zijn warmte verspreidde. Toen — maar laat ik eindigen.

Neen nog niet. Of was het niet een verrassende vreugde voor Johan, toen mijnheer de commissaris zelf in hun huis kwam oploopen en een reusachtigen brief te voorschijn haalde, benevens een doosje, en toen uit het laatste een fonkelende zilveren medaille te voorschijn kwam, en uit den eersten een groot papier, zijnde een „loffelijk getuigschrift voor Johan Keyzer, uitgereikt namens H. M. de Koningin. wegens het met levensgevaar redden van een kind” . . . !

En toen zijn oude vijand Dekker, hem op straat er mee feliciteerde, terwijl hij een versche pruim nam, met de woorden: „Je bent toch 'n eerste rakker, hoor!” — hetgeen thans een lofspraak bleek te behelzen!

Ja, dat waren vreugdevolle dagen voor Johan, en het pleit, dunkt ons, verbazend voor het stevige karakter van onzen held, dat hij door dit alles niet in den grond bedorven werd!

XVII. SLOT-ACCOORDEN.

De winter is voorbijgegaan; de zonne rees, tot haar hoogste punt; de dagen lengden tot zij den nacht bijkans tot dag maakten. De warmte is eindelijk, evenals alle jaren, met volle rijke stroomen het land binnentrokken en elk schepsel geniet met ruime borst van 't prachtige weer.

Men schrijft omstreeks einde Juni.

Op de voorkamer van het huis op de Stroommarkt staan de balkondeuren en het raam wijd, wijd open. Het is tegen den avond; de zon werpt een heerlijken gouden gloed over het plein, over de daken, over de boomtoppen in den grooten tuin aan den overkant.

Het is rustig en stil in de kamer, waar moeder Keyzer voor 't open raam zit te naaien en tevens een oogje houdt op Ben, die beneden zich amuseert met een vlieger van eigen maaksel; waar Geertrui, thans in dienst bij mijnheer Van der Borch, achter 't theeblad zit en de platen van een tijdschrift beschouwt; waar Louize in een hoekje van de kanapé gedoken zit te haken.

Maar niet lang duurt die rust meer. Beneden wordt de deur opengeduw'd, en twee paar jongenslaarzen maken zooveel geweld op de trap als waartoe alleen jongenslaarzen in staat zijn. Luidruchtige jongensstemmen vergezellen de bestorming. De deur vliegt open.

„Hoezee moe, 'k ben geslaagd! Ik mag op 't gymnasium!” roept Johan en wrijft zijn zus met een pas gewaschen en niet afgedroogde hand in 't gezicht, waarvoor hij natuurlijk met een klap om de ooren beloond wordt.

„U kunt zoontjelief feliciteeren, juffrouw,” zegt Otto, „hij heet den eersten prijs voor snelzwemmen, en den tweeden voor duiken, bij den wedstrijd.” Dit zeggende knijpt hij de sluimerende kat in den staart, die opspringt en een hoogen rug tegen hem zet. „Aaie poes!” laat hij er huichelachtig op volgen. Poes zoekt verstoord een schuilplaats op de kanapé.

„Dierenplager!” klinkt het uit den hoek. „Kom maar hier, arm beest.”

„Lieve schepsel!” zegt Otto met grappigen schrik, „daar zit er nog een!”

„Moe, ik heb zoo'n honger! Mag ik een boterham?”

„Toe Geertrui!” zegt moe glimlachend en deze staat op.

„Wat die jongens toch eten kunnen,” zucht een fijn stemmetje van de kanapé. „Als ze niet eten, zijn ze niet gelukkig.”

„Zoo Loe, ben jij daar!” roept Johan en zit in één wip naast haar, slaat zijn arm om haar hals en steelt een zoen.

„Toe Geertrui!” zegt Otto als de jonge dame met een

schaal met brood uit de kast terugkeert, en valt voor haar op de knieën, terwijl hij met een aandoenlijk smeekend gezicht de eene hand ophoudt en met de andere over de maag wrijft.

„Loop heen,” antwoordt de koele schoone, „je hebt pas gehad.”

„Onwaar. Ik heb mijn heele *diner* verlopen met naar de kunsten van mijnheer uw broeder te kijken, en hem desverlangd toe te juichen.”

„Maar 't was een toer tegen Evert, hè!” roept Johan. „Sakkerloot, wat kan die vent duiken!”

„Ik dacht aan mijnheer Leeghwater,” zegt Otto lachend „en de tragische woorden van dien Duitschen graaf: Ich glaube wahrhaftig das der kerl versaufen ist!”

„En dat alles voor plezier, of een rond stukje zilver van vijftig centen,” zegt de geblaseerde jongejuffrouw op de kanapé. „Ik geloof dat je nog eens naar Ceilon zult reizen om parelduiker te worden uit enkel lust tot zwemmen.”

Johan lacht even en zegt zacht: „Eenmaal heb ik hier vóór de stad een pareltje opgedoken, en dat is me liever dan 't heele parelsnoer van de Koningin.”

Louize drukt zich dichter in zijn arm, laat haar werk liggen en legt zacht haar handje op zijn linker — die hij nooit meer ten volle tot zijn dienst zal hebben.

Otto ligt bij 't raam geknield, met de armen over moeder. Keyzers knie, terwijl hij haar vertelt van den wedstrijd. De laatste zonnestralen glijden over de tafel, over den schotel met geurige rozen, over Geertrui, die als een jeugdig huismoedertje druk bezig is.

Ben komt met zijn vlieger binnen en blijft van verrassing over de onverwachte verschijning van een boterhammenkoek, die hem van de tafel vriendelijk tegenlacht, stokstijf staan. De zonnestralen glijden ook over de grijze poes die de verloren rust op de kanapé-kussens weergevonden heeft, glijden ook over Johans ragebol en vormen een stralenkrans om Loe's kopje, terwijl die twee met elkaar smoezen en lachen..

Een prettig tafreeltje, nietwaar?

Zouden we zóó niet afscheid nemen?

